

GHENDTSCHÉ TYDINGHEN

Tweemaandelijks Tijdschrift van de Heemkundige en Historische Kring
Gent V.Z.W.

39e jaargang nr. 6

november - december 2010

Inhoud

- Guy Schrans: “Pierre Victor, Jacques Clément et les autres”. Minder bekende Gentse notabelen uit de periode 1780-1840 (Deel 1).	430
- Paul Bergmans: Inventaire Archéologique: Uurwerkhouders in Brugs aardewerk.	440
- Don McLean: De felle strijd van een Brits Peloton om het Gents Noorden.	441
- Pierre Kluyskens: Keizer Karel.	453
- Adrien Brysse: Het ruimen van vuilnis in Gent op het einde van de 19e eeuw.	461
- Daniël Van Ryssel: Minder bekende en/of verdwenen locaties: Groote Ameede en Klene Ameede. Koestraat.	469
- Luc Devriese: <i>Ghendtsche</i> toestanden: Wat er gebeurde met begraafplaatsen aan de Gebroeders De Smetstraat en de Wasstraat.	472
- Erik De Keukeleire: 1914: Van de “Belle Epoque” naar de “Groote Oorlog”.	486
- Gaston Arens: Die goeie ouwe tijd.	502
- Quizmaster: Puzzel 2010. Heten = niet noemen.	504
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Willem Rogghé.	508
- Hugo Collumbien: Het Kroniekje van een oude Gentenaar. Vandaag met de M.	510
- Beschermden 2010. Steunende leden 2010.	512
- Documentatiecentrum: Dank aan de milde schenkers van 2008 en 2009.	517
- Bibliografie.	522
- Vraag en Antwoord	525
- Lezers schrijven ons.	527
- Inhoud 2010.	532

“PIERRE-VICTOR, JACQUES-CLÉMENT ET LES AUTRES” - MINDER BEKENDE GENTSE NOTABELEN UIT DE PERIODE 1780-1840 (DEEL 1)

De overgang van het ancien régime naar de hedendaagse tijd blijft een memorabel tijdperk. Hoe hij zich in het nijvere Gent verwezenlijkte, pogen we aanschouwelijk te schetsen in een boek (*Van wit naar blauw. Gent tussen 1780 en 1842*) dat in oktober 2010 van de pers kwam bij de Gentse uitgeverij Snoeck en het Liberaal Archief. In dit boek vermelden we talrijke stadsgenoten die tijdens de behandelde periode om allerlei redenen op het voorplan verschenen en een wezenlijke rol gingen vervullen in de samenleving. Over een aantal van deze mannen bestaat reeds heel wat documentatie, o.m. door bijdragen in *Ghendtsche Tydinghen*¹ In dit en volgende nummers situeren we enkele andere notabelen die minder bekendheid genieten maar niettemin verdienen uit de schaduw te worden gehaald². We hebben bewust mannen³ geselecteerd met vrij uiteenlopende maatschappelijke origines. Zo komen de diverse schakeringen van de sociale promotie scherper tot hun recht. Uit hun levensloop zal ook blijken dat de notabelen van toen enige gelijkenis vertonen met die van nu. Drijfveren als overtuiging, ambitie, inzet, filantropie, machtsstreven, ijdelheid, toewijding, arrivisme en frustraties zijn immers van alle tijden.

1. Pierre-Victor Le Jeune d' Allegeershecque (1750-1831)

Pierre-Victor-François Le Jeune d' Allegeershecque was een veelzijdig man: advocaat bij de Raad van Vlaanderen, redacteur van het “verlichte” Gentse weekblad *Den Vlaemschen Indicateur* in de jaren 1780, lid van de stedelijke Collatie, commissaris van de regering (hoofd van het parket) bij het Tribunal Civil tijdens het Directoire en het Consulaat, Procureur Impérial onder het Empire, Procureur des Konings onder Willem I, sedert 1790 bestuurslid en herhaaldelijk voorzitter van de rederijderskamer De Fontaine en in die hoedanigheid een pionier van de heropleving van de moedertaal.

Ouders

Pierre-Victor stamde uit een adellijke en Franstalige familie van officieren die (meestal wegens hun echtgenote, *causa uxoris*) sedert het einde van de 17de eeuw te Gent woonachtig waren⁴. Zijn vader, grootvader en wellicht andere voorvaders dienden in koninklijke regimenten van Spanje, Frankrijk en Oostenrijk. Hij werd in 1750 geboren in een dorpje bij de Franse stad Reims

(Champagne) waar vader Francies-Bernard (1726-1797), luitenant in het Franse regiment Saint-Denis, vermoedelijk gekazerneerd was. Moeder (*née* Marie-Louise Herbin-Desseaux) kwam uit een Franse adellijke familie van officieren en magistraten. Francies-Bernard was de te Gent geboren zoon van een Gentse moeder, Livina van Quaeckebeke. De rechten op de kleine heerlijkheid van Allegeershecque (te Drongen)⁵ waren aan grootvader Victor-François Le Jeune in 1759 vererfd vanwege zijn jongere zus de gewezen kloosterzuster Anne-Marguerite Le Jeune die op 49-jarige leeftijd was getrouwd met de kinderloze weduwnaar François de Brou, griffier van Drongen en heer van het leen Allegeershecque⁶.

Na de militaire dienst te hebben verlaten werd vader Francies-Bernard in 1768 voor het eerst schepen van Gedeele te Gent. Hoe deze benoeming in haar werk is gegaan hebben we niet onderzocht. Waarschijnlijk bezat de familie Le Jeune invloedrijke relaties in het hof van de landvoogd Karel van Lorreinen en in de regering te Brussel. Hoe dan ook, de machtige en veeleisende Gentse voorschepen Jean-Jacques Vilain XIII heeft kennelijk met deze benoeming ingestemd. Mogelijk werd hij hiertoe aangezet door zijn zwager baron Jean-Joseph Dons de Lovendeghem: de baljuw van dezès leen Lovendegem was immers in het jaar voor de benoeming gehuwd met een zus van Francies-Bernard⁷! Het moet zijn dat deze zijn ambt behoorlijk vervulde vermits hij gedurende meer dan 25 jaar als schepen aanbleef - tot 1784 in de schepenbank van Gedeele, daarna tot 1794 (definitieve Franse inval) in die van de Keure⁸. Op 30 november 1789 (kort na de “vier dagen van Gent” die leidden tot een klinkende overwinning van de Patriotten op het Oostenrijks leger) werd hij zelfs tweede schepen van de Keure, onder de moker van voorschepen graaf Emmanuel-Jean della Faille d’ Assenede⁹. Reeds in mei 1770 had keizerin Maria-Theresia hem tot de persoonlijke titel van ridder verheven¹⁰, en in 1768 had hij het verhef gedaan van het leen Allegeershecque.

Studies. “Heuversten” van de vleeshouwersnering. Lid van de Collatie.

Pierre-Victor werd geboren op 29 mei 1750 en was de oudste van twaalf kinderen¹¹. Over zijn jeugdijaren en studies is weinig bekend. Er wordt wel eens voorgehouden dat hij na de humaniora jezuïet werd en na de opheffing van de jezuïetensociëteit in 1773 rechten studeerde te Leuven¹². Dit stemt niet overeen met de bekende feiten. Hij werd inderdaad licentiaat in de rechten te Leuven op 12 oktober 1772, waarna hij op 6 december werd toegelaten als advocaat bij de Raad van Vlaanderen¹³. Hij was toen tweeën- twintig jaar. Op welk tijdstip hij intussen in het jezuïetennoviciaat zou hebben verbleven zal

een mysterie blijven vermits de rechtenstudie ten minste vier jaar bedroeg¹⁴.

Reeds in 1775 werd de pas meerderjarig geworden Pierre-Victor door de schepenen benoemd tot *heuversten* van de welvarende en prestigieuze erfelijke nering der vleeshouwers in het Groot Vleeshuis¹⁵. De aanwezigheid van zijn vader op de schepenbanken zal bij deze eervolle benoeming wel een rol hebben gespeeld. Zijn voorganger Louis-Joseph de Coninck was eveneens 25 jaar bij zijn benoeming als *heuversten* in 1768: hij was een zoon van de invloedrijke opperbaljuw van de heerlijkheid Sint-Baafs¹⁶. Pierre-Victor bleef dit vooral ceremoniële ambt vervullen tot 1791. Men mag hierbij niet over het hoofd zien dat de vleeshouwers toen vaak aanzienlijke ondernemers waren¹⁷ en dat hun nering talrijke voorrechten bezat, o.m. het privilege om de vorst en enkele andere authentieke VIPs te begeleiden tijdens hun bezoek te Gent. Dit deden ze in groot ornaat: *in 't groen gekleed met roode voeringe, verciert met goude almarsen en die der officieren bekleed met gouden galonnen; zy hadden rooden cramoisinne vesten geborduert met goud*¹⁸.

Tijdens Pierre-Victor's mandaat belegden de leden van de vleeshouwersnering herhaaldelijk Nederlandstalige toneelvertoningen in de zaal van de Sint-Sebastiaansgilde aan de Kouter (*den Franschen theater*)¹⁹. Mogelijk verklaart dit Pierre-Victor's latere belangstelling voor het amateurtoneel in de moedertaal (zie hierna).

Van november 1788 tot mei 1790 was P.-V. Le Jeune een van de zes afgevaardigden van de Sint-Jansparochie (= St. Baafs) in de stedelijke Collatie²⁰. Toen met de aanvang van de Brabantse Omwenteling de Gentse schepenen op 21 november 1789 (na de "vier dagen van Gent") een nieuwe eed moesten afleggen, gebeurde dit in handen van de Collatie vertegenwoordigd door Pierre-Victor Le Jeune²¹. De eed luidde: "Ik, in myne Qualiteyt, belove ende sweere aan de stad Gend ende de Natie diese getrouwigheyd *gelyck aen mynen vorigen Souvereyn*"²² (wij cursiveren). Wie weigerde deze eed af te leggen mocht niet meer deelnemen aan de vergaderingen van de schepenen²³. Voor zover bekend was Pierre-Victor later niet meer betrokken bij de actieve politiek. Hij werd bijv. geen lid van de op 2 mei 1790 verkozen "democratische" en sterk gepolitiseerde Collatie. Men weet niettemin dat hij als trouw Patriot de feiten op de voet bleef volgen. Zijn publieke rol moge bescheiden zijn geweest, de eedaflegging in zijn handen had alleszins een historische betekenis vermits de schepenen Jozef II hun "vorigen Souvereyn" noemden en zij trouw beloofden aan "de stad Gend ende de Natie"²⁴.

Den Vlaemschen Indicateur

Inmiddels was Pierre-Victor Le Jeune een van de redacteurs geworden van het Gentse weekblad *Den Vlaemschen Indicateur ofte Aen-wyser der Wetenschappen en Vryekonsten*²⁵. Dit werd vanaf 1779 gepubliceerd met *Privilegie Exclusif van Haere Keyserlyke en Koninglyke Majesteit voor Haere Nederlanden*. Het privilege was in 1778 voor acht jaar verleend. In 1786 werd blijkbaar geen verlenging aangevraagd: op een tijdstip dat de bevolking bezwaar maakte tegen talrijke hervormingen van Jozef II was het uitgeven van een keizersgezind weekblad commercieel niet meer verantwoord. Het weekblad (dat elke zaterdag verscheen) beoogde het “verlichte” ideeëngoed in de moedertaal te verspreiden met kwalitatief hoogstaande bijdragen over kunsten, letteren, wetenschappen en nieuwe technieken. Het putte zijn informatie in een zestigtal Europese tijdschriften, bracht zijn lezers in contact met de nieuwe gedachtestromingen en bevorderde een eigen Vlaamse *Aufklärung* met socio-economische inslag²⁶. De *Indicateur* was immers progressief en op pragmatische wijze voorstander van de *Lumières* en de Franse “Encyclopedisten”. De keizer werd voorgesteld als een filantroop, iemand die een afkeer had voor rijkdom en die bevriend was met de kleine man. Het lezerspubliek van de *Indicateur* overschreed ruim het lokale vlak. Het weekblad speelde een aanzienlijke rol in de verspreiding van het nieuwe gedachtegoed, én door een lage abonnementsprijs, én door het gebruik van de moedertaal ten einde ook voor de *ambachtsman en de landsman* toegankelijk te zijn. *Den Vlaemschen Indicateur* zette zich ook in voor de herwaardering van de moedertaal: deze was immers “ouder dan het Frans, vermits zij verband houdt met het Keltisch en het Grieks”. Door zijn medewerking aan dit weekblad manifesteerde Pierre-Victor Le Jeune niet alleen zijn sympathie voor de boodschap van de Verlichting, maar ook zijn gehechtheid aan de verheffing van de moedertaal (die overigens niet de “taal van zijn moeder” was).

De Fontaine

De band met de moedertaal kwam nog duidelijker tot uitdrukking met Pierre-Victor's betrokkenheid bij de activiteit en het bestuur van de rederijderskamer De Fontaine waarvan hij in juli 1789 lid werd²⁷. De aloude (1448) “Hoofdkamer van Rhetorica De Fontaine” was in de jaren 1780 inderdaad uit een winterslaap van enkele decennia ontwaakt²⁸. Vanaf ca. 1784 belegde ze haar voorstellingen in de toneelzaal (*nieuwe Nederduytsche schouwburg*) gehecht aan de herberg Bonne Aventure in de Akkerstraat. Ze richtte er zelfs prijskampen in voor *Nederduytsch treurspel, kluchtspel of zangspel* (= opera)²⁹. Het werd een stimulerende tijd voor de rederijders.

Op 6 juni 1785 publiceerde de “verlichte” boekdrukker Jan-Francies van der Schuere (uitgever van *Den Vlaemschen Indicateur*) een tekst die alle kenmerken van een manifest vertoonde: *Redenvoering over de oudheyd, nuttheyd en heerlykheyd der zoo van ouds genoemde Rederykers in de Nederlanden*³⁰. Vanaf augustus 1789 beschikte De Fonteine over een eigen vergaderlokaal en toneelzaal in de ruime nieuw gebouwde Parnassusberg aan de (oude) Houtlei, *net en doelmatig ingerigt, met twee rangen logiën en eene schoone galery daerboven*³¹. In 1792 deelde de *Wegwyzer* mee dat De Fonteine wekelijks voorstellingen belegde van *tragediën, dramen, comediën en operas, soo oude als nieuwe, in de Fransche en de Vlaemsche taele*.

Bestuurslid sedert augustus 1790, werd P.-V. Le Jeune d’ Allegeershecque in juli 1793 voor de eerste maal voorzitter van de rederijderskamer³², welk mandaat hij vervulde tot 1802. Hij zou tot in de jaren 1820 een actief lid blijven, en nogmaals voorzitter worden in de periode 1814-1821. Het lijkt niet dat hij als acteur enige rol speelde in de toneelvoorstellingen van De Fonteine. Deze beperkte haar activiteit overigens niet tot het toneel. Ze verstreekte ook onderwijs aan haar leden (toneelkunde, retorica, letterkunde, geschiedenis, aardrijkskunde, Nederlands, Frans, Latijn, wiskunde) en richtte herhaaldelijk prijskampen in van bijv. dichtkunst, declamatie, welsprekendheid en schoon-schrift³³. Men rekende op de voorzitter om het geheel in goede banen te leiden en over de financiën te waken. Dit was een zware verantwoordelijkheid vermits De Fonteine bijv. in de periode 1786-1796 niet minder dan 536 leden telde³⁴. Pierre-Victor bezat de daartoe vereiste tact, opleiding en zakelijke ervaring.

Onder Pierre-Victor’s bewind verleende koning Willem I aan De Fonteine het recht om zich “koninklijk” te noemen³⁵. In 1821 was hij met andere bestuursleden van De Fonteine en met de Noord-Nederlander Joannes-Maria Schrant, katholiek priester en hoogleraar (vaderlandse letteren en geschiedenis) aan de universiteit Gent, een van de oprichters van het genootschap *Regat Prudentia Vires* dat zich ten doel stelde “eene taal zoo rijk en schoon als de onze uit den staat van diepe vernedering waarin zij nog verkeert op te trekken”³⁶. Benevens enkele hoogleraren (bijv. de latere Nederlandse staatsman Johan-Rudolf Thorbecke, in 1825 hoogleraar aan de universiteit Gent geworden³⁷), recruteerde het genootschap zijn leden vooral in kringen van onderwijzers, ambtenaren en studenten.

Huwelijk

In mei 1792 huwde Pierre-Victor met de in 1771 geboren Jeanne-Joséphine van Loo. Deze was een dochter van Cornelis Janszoon van Loo, een bestuurslid van de erfelijke nering der visverkopers³⁸. Deze tak van de familie van Loo (waarvan talrijke telgen ook in de vleeshouwersnering bedrijvig waren) behoorde tot de aristocratie van het Gentse ambachtswezen. Ook Cornelis van Loo was bestuurslid van De Fontaine³⁹ en bovendien financieel contribuant van de “Koninglyke Akademie voor teeken-, schilder- en bouwkunden”⁴⁰. Zijn echtgenote (*née* Marie-Josèphe Sauvage) stamde uit een familie van Gentse negotianten in wol, later katoendrukkers en scheepsbouwers⁴¹. Uit het huwelijk Le Jeune-van Loo werden acht kinderen geboren, van wie er zes heel jong stierven⁴².

De bekende adressen van het nieuwe gezin waren: *Baudeloo-leye* (nu Otto-gracht)⁴³, de nog vrij landelijke Bagattestraete⁴⁴ en by de *Schip-gracht*⁴⁵. Tot zijn huwelijk woonde Pierre-Victor in het huis van zijn ouders aan de toenmalige Beestenmarkt⁴⁶.

Magistraat

Tijdens de Franse bezetting hield Pierre-Victor zich buiten de politieke woelingen. Zonder tot de Gentse Jacobijnen te behoren was hij nochtans het democratisch ideeëngoed genegen. Dit ligt in de lijn van zijn actieve medewerking aan de verspreiding van de Verlichting (*les Lumières*). Kort na de annexatie bij Frankrijk (1795) werd hij eerst Accusateur Public, daarna Commissaire du gouvernement (hoofd van het parket), bij het Tribunal civil du Département de l’Escaut. Toen in april 1797 verkiezingen werden gehouden voor de aanwijziging van magistraten, werd hij in dit ambt bevestigd door de 94 kiezers van het Departement⁴⁷. Tijdens deze periode vervulde hij ook het ambt van voorzitter van de kleinere rechtbanken van Sas-van-Gent en Oudenaarde⁴⁸.

Na de oprichting van de Rechtbank van eerste aanleg te Gent in 1800 bleef hij hoofd van het parket, eerst nog als Commissaire du gouvernement, later met de titel Procureur Impérial (*keyzerlyken procureur*), een ambt dat hij vervulde tot de val van Napoleon in 1814⁴⁹. De gebruikelijke adviezen bij zijn kandidaatstellingen luiden als volgt: “bon mais trop faible” (Préfet Guillaume Faipoult, 1800)⁵⁰; “fortune médiocre... Il est assez instruit et laborieux, n’a pas le don de la parole, jouit de considération” (eerste voorzitter van de Cour Impériale te Brussel, 1810)⁵¹; “né d’ une famille distinguée; jouit de la considération publique, il est digne de la confiance du monarque” (substituut pro-

cureur-generaal bij de Cour Impériale, 1811)⁵². In 1813 (na het overlijden van zijn echtgenote) was hij vruchteloos een van de talrijke kandidaten voor het vacant geworden ambt van procureur-generaal bij de Cour Impériale te Brussel⁵³.

Bijzonder opmerkenswaardig is dat Pierre-Victor Le Jeune d' Allegeershecque onder het bewind van koning Willem I zijn ambt kon behouden – thans met de titel van Procureur des Konings. De vorst weerde immers principieel gewezen ambtenaren en magistraten uit de Franse tijd. Het moet zijn dat, bovenop zijn ervaring, bekwaamheid en rechtschapenheid, Pierre-Victor's perfecte tweetaligheid en zijn jarenlange inzet voor de moedertaal de koning gunstig stemden.

Pierre-Victor werd op 26 maart 1826 tot het emeritaat toegelaten. Hij overleed te Gent op 17 augustus 1831. Hij was als magistraat niet rijk geworden en liet bijv. geen onroerend goed na.

Pierre-Victor Le Jeune d' Allegeershecque is om twee redenen emblematisch voor de besproken periode. (1) In een Franstalig nest geboren en getogen, zette hij zich ten volle in voor de luister van de Vlaamse moedertaal. Zijn kinderen werden in dezelfde geest grootgebracht. Zoon Désiré Le Jeune (geb. 1805), in 1835 tot volksvertegenwoordiger verkozen⁵⁴, was bijv. een der eersten om in het parlement op te komen voor de taalrechten van de Vlamingen⁵⁵. (2) Bovendien was de man een uitgesproken democraat. Hij was gedurende dertig jaar een trouw dienaar van de rechtsstaat, huwde “buiten zijn stand” en zocht zijn vermaak en culturele ontspanning in het gezelschap van rederijken- de ambachtsmeesters, onderwijzers en lagere ambtenaren. Beide kenmerken verantwoordden de vaststelling dat de discrete Pierre-Victor Le Jeune d' Allegeershecque tijdens de periode 1780-1820 wezenlijk heeft bijgedragen tot de volksontwikkeling en het respect voor de moedertaal.

Guy Schrans

Noten

- ¹ Raadpleeg bijv. de namen en vindplaatsen in: A. Verbeke & M. De Bleecker, *Indices op de Ghendtsche Tydinghen (1972-2000)*, Gent, 2001, p. 57-76; Id., *Indices ... (2001-2005)*, Gent, 2006, p. 14-23. Zie ook het Repertorium van personen in het gec. boek *Van wit naar blauw*, alsmede: C. Devolder, *De notabelen van het Eerste Keizerrijk (1804-1814). Het Scheldedepartement*, lic. verh. gesch. univ. Gent, 1990; Id., *Grands notables du premier Empire. Escout*, Parijs, 2001
- ² Na P.V. Le Jeune volgen nog: Jacques-Clément Lammens, Jean-Baptiste Lecat, Maximilien-Macaire en Pierre-Georges de Meulenaere, Pierre-Constant Lammens, Joseph van Crombrughe, Jean-Baptiste Hellebaut en Joseph-Bernard Cannaert.
- ³ Alleen mannen inderdaad, met excuses aan de dames die dit lezen. Tijdens de behandelde periode waren vrouwen bepaald tot een tweederangsrol in het verlengde van echtgenoot, moeder of biechtvader. De enige ons bekende "notabele" Gentse vrouw uit die tijd was Marie-Jeanne Schellinck (1757-1840), echtgenote de Saegher, die in 1792 als soldaat dienst nam in het Frans revolutionair leger, tot onderluitenant werd bevorderd en door Napoleon met het Croix de la Légion d'Honneur werd verermerkt. Zie: P. de Fourmestraux, *Les Napoléonistes*, 1930, p. 170-175; *Biogr. Nat.*, XXI (1911), 667-672 ; S. Tassier, *Histoire de la Belgique sous l'occupation française en 1792 et 1793*, 1934, p. 45 ; P. Claeys, *Pages d'histoire locale gantoise*, 1894, III, p. 107-108. Noteer ook het scepticisme van M. Van Wesemael (G.T., 1977, p. 228) en de recente vermelding op p. 243 van *Het Gent Boek* van L. Charles & M.C. Laleman (2006).
- ⁴ Ch. Poplimont, *La Belgique héraldique*, 1866, VI, p. 259-260; F. met den Ancxt, *Recueil nobiliaire belge. Notices généalogiques*, Brussel, 1914, II, p. 57 e.v.
- ⁵ Zie verder: D. Maes, "Heerlijkheden en lenen te Drongen en te Baarle", *Jb. Dronghine*, 2003, p. 101. Allegeershecque was een achterleen van een leen gelegen in Keuze (Drongen).
- ⁶ Betr. deze familie: J. Huytens, *Notice historique sur le village de Vinderhout*, 1859, p. 7-8; F.V. Goethals, *Dictionnaire généalogique et héraldique des familles nobles du royaume de Belgique*, I (1849), tw. de Brou.
- ⁷ F. met den Ancxt, o.c., p. 61
- ⁸ J. Nève, *Gand sous la domination française*, Gent, 1927 p. 74
- ⁹ D. Destanberg, *Gent onder Jozef II*, Gent, 1910, p. 196; *Bull. MGOG*, 1926, p. 75
- ¹⁰ *Listes des titres de noblesse, de chevalerie et autres marques d'honneur accordées par les souverains des Pays-Bas depuis 1659 jusqu'à 1794*, Brussel, 1847, p. 225
- ¹¹ F. met den Ancxt, o.c., p. 64-65. Broer Louis-Ferdinand (geb. 1757) werd officier in dienst van de Verenigde Provinciën en huwde een brouwersdochter uit Maastricht. Ook broer Jean-Fidèle (geb. 1764) werd eerst officier in dienst van de Verenigde Provinciën, waarna hij in 1790 (Brabantse omwenteling) luitenant-kolonel werd in het Patriottenleger (zie hierover ook: D. Destanberg, loc. cit.)
- ¹² V. Fris, *Bibliographie de l'histoire de Gand... 1500-1850*, Gent, 1921, II, p. 167; E. Voordeckers, *Bijdrage tot de geschiedenis van de Gentse pers. Repertorium (1667-1914)*, Leuven-Parijs, 1964, p. 491
- ¹³ F. met den Ancxt, o.c., p. 65-66
- ¹⁴ J. Nauwelaers, *Histoire des avocats au Souverain Conseil de Brabant*, Brussel, 1947, I, p. 80-82
- ¹⁵ F. De Potter, *Gent, II*, p. 553

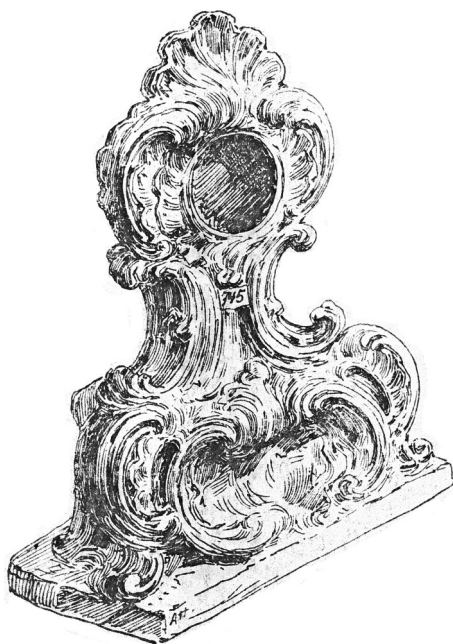
- ¹⁶ Over L.-J. de Coninck: G. Schrans, *Vrijmetselaars te Gent in de XVIIIde eeuw*, 2de druk, Gent, 2009, p. 110-115
- ¹⁷ R. d' Anethan & F. de Jonghe d'Ardoye, *La famille Mosselman à Bruxelles*, Brussel, 1998, p. 7 ; F. De Potter, *Gent*, II, p. 393 e.v.
- ¹⁸ P. Claeys, *Pages d'histoire locale gantoise*, Gent, 1885, I, p. 201-202
- ¹⁹ Bijv.: *Gazette van Gend*, 11 april 1776. Verder: P. Claeys, *Histoire du théâtre à Gand*, Gent, 1892, II, p. 151, 177 ; F. De Potter, *Gent, o.c.*, II, p. 387; G. Verriest, "Het lyrisch toneel te Gent van de oorsprong af tot heden", *Kult. Jb. Prov. Oost-Vlaanderen 1964*, Gent, 1966, p. 132
- ²⁰ Stadsarchief Gent, Oud Archief, reeks 120, nr 59 (minuten Collatie); reeks 121, nr 32 (register Collatie); Coll. 1789-11b; 1790-03-30; 1790-05-02. Ch. Poplimont, o.c., p. 260: "chef de la Collace de Saint-Jean".
- ²¹ F. De Potter, *Gent, I*, p. 425
- ²² D. Destanberg, *Gent onder Jozef II*, p. 193
- ²³ Voor de achtergrond, zie: [P.A. Verhaeghe], *Jaerboeken der Oostenryksche Nederlanden van 1780 tot 1814*, Gent, 1818, p. 67-70
- ²⁴ Een door de Collatie goedgekeurde *Organisatie ofte Bestierings-wyze der stad Gent* van 26 juni 1790 zou zelfs in art. 1 bepalen dat "alle magt in het Volk oorspronkelyk resideert". Deze tekst werd reeds opgeheven op 10 november 1790. Zie: [P.A. Verhaeghe], *Jaerboeken*, o.c., p. 99-138.
- ²⁵ E. Voordeckers, loc. cit.
- ²⁶ P. Lenders, *Gent, een stad tussen traditie en Verlichting (1750-1787)*, Kortrijk, 1990, p. 81
- ²⁷ F. Van Besien, "De Fonteine op het eind van de achttiende eeuw (1784-1806)", *Jaarboek 2003-2004 van de Koninklijke Soevereine Hoofdkamer van Retorica "de Fonteine" te Gent*, 2de reeks, nr 45-46, p. 178, 201
- ²⁸ Voor een overzicht: F. Van Besien, o.c., p. 171-235; Id., " 'La Société de Rhétorique'. De Fonteine op het eind van de Franse tijd (1807-1815)", *Jaarboek 2006-2007 van de Koninklijke Soevereine Hoofdkamer van Retorica "de Fonteine" te Gent*, 2de reeks, nr 48-49, p. 135-175.
- ²⁹ G. Verriest, "*Het lyrisch toneel te Gent*", o.c., p. 129
- ³⁰ F. Vanderhaeghen, *Bibl. gant.*, IV, p. 211-212.
- ³¹ J.J. Steyaert, *Volledige beschryving van Gent*, Gent, 1857, p. 219
- ³² Een van zijn eerste taken (eind augustus 1793) was het voordragen van lofdichten in het Frans en het Nederlands voor de huldiging van "primus Hellebaut" (F. Vanderhaeghen, *Bibl. Gant.*, IV, p. 216). Jean-Baptiste Hellebaut komt aan de orde in een volgend artikel.
- ³³ Voor bijv. de prijskamp in *Nederduitsche dichtkunst* van juli 1812 ging de gouden medaille naar de 19-jarige notarisklerk Jan-Frans Willems met zijn *Hymne aan het Vaederland over den Veldslag van Friedland en de daaropvolgende Vrede van Tilsit*. Zie: F. Van Besien, o.c. (2006-2007), p. 150; A. Deprez, "Rondom Willems' bekroning door De Fonteine in 1812", *Jb. De Fonteine*, 1962-1963, p. 65-110
- ³⁴ F. Van Besien, o.c. (2003-2004), p. 195
- ³⁵ Zie bijv.: F. Vanderhaeghen, *Bibl. gant.*, IV, p. 116, nr 5787
- ³⁶ P. Fredericq, *Thorbecke voor 1830*, 's Gravenhage, 1906, p. 52; J. Nève de Mévergnies, *Gand sous le régime hollandais*, Gent, 1935, p. 165 ; P. Claeys, *Mémorial de la ville de Gand 1792-*

- 1830, Gent, 1902, p. 410; *Nieuwe encyclopedie Vl. Beweging*, III, p. 2572-2573.
- ³⁷ P. Fredericq, *loc. cit.*
- ³⁸ Over hem: G. Schrans, o.c., p. 351-353
- ³⁹ Ph. Blommaert, *Geschiedenis der Rhetorykkamer De Fontaine te Gent*, Gent, 1847, p. 70
- ⁴⁰ [E. van de Vivere], *Historie en inrichting der Koninglyke Akademie voor teeken-, schilder- en bouwkunden opgerecht binnen de stad Gend*, Gent, 1794, p. 46, 262 (weduwe)
- ⁴¹ Zie bijv.: G. Schrans, o.c., p. 49.
- ⁴² Ch. Poplimont, o.c., p. 260; F. met den Ancxt, o.c., p. 64-65.
- ⁴³ *Wegwyzer*, 1799, p. 12
- ⁴⁴ *Wegwyzer*, 1809, p.38
- ⁴⁵ Zie bijv.: *Wegwyzer*, 1815, p. 84 ; 1820, p. 88
- ⁴⁶ Bijv.: *Wegwyzer*, 1778, p. 87 ; 1782, p. 39
- ⁴⁷ J. Nève, *Gand sous la domination française*, o.c., p. 30
- ⁴⁸ Ch. Poplimont, o.c., p. 260
- ⁴⁹ J. Nève, o.c., p. 48
- ⁵⁰ Ph. van Hille, *Het Hof van beroep van Brussel en de rechtbanken van Oost- en West-Vlaanderen onder het Frans bewind (1800-1814)*, Handzame, 1970, p. 108
- ⁵¹ Ph. van Hille, o.c., p. 119
- ⁵² Ph. van Hille, o.c., p. 124
- ⁵³ Ph. van Hille, o.c., p. 66
- ⁵⁴ J.L. De Paepe & Ch. Raindorff-Gérard, *Parlement belge (1831-1894). Données biographiques*, Brussel, 1996, p. 389-390
- ⁵⁵ P. Fredericq, *Schets eener geschiedenis der Vlaamsche Beweging*, Gent, 1906, p. 21

‘t Vervolgt

INVENTAIRE ARCHÉOLOGIQUE - FICHE N° 200

Op 24 november 1900 stelde Paul Bergmans in de rubriek “Keramik - Oudheidkundig Museum, n°745 - XVIIIe eeuw” in het Frans een fiche op over

Uurwerkhouter in Brugs aardewerk

De hiernaast afgebeelde bekoorlijke uurwerkhouter in aardewerk werd aan het museum geschonken door Mr. Ferd. Van der Haeghen en heeft een hoogte van 28 cm.

Zijn uitgesproken kromme schelpvorm maakt er een zeer karakteristiek specimen van de rocaillestijl van of Louis XV.

Hij draagt geen merk, maar zijn geagatiseerde brandverf verbindt hem onloochenbaar aan de Brugse fabriek van Pulinx.

Gesticht in 1750 door Henri Pulinx die het bedrijf later overliet aan N. De Brauwer, was deze

aardewerkfabriek zeer belangrijk in de tweede helft van de XVIIIe eeuw: in 1765 werd de waarde van haar productie geschat op 20.000 florijnen.(1)

Zoals de heer Baron Béthune ons heeft laten weten, heeft Pulinx de schelpmotiefstijl toegepast op tal van voorwerpen, van deze van kleine afmetingen zoals uurwerkhouders, wijwatervaten, enz. tot volledige schouwen; hij agatiseerde doorgaans zijn aardewerk in paars zoals bij de uurwerkhouter in kwestie; er bestaan er ook in mooi marineblauw.

Het Oudheidkundig Museum van Brugge bezit een belangrijke collectie van zijn producties, waaronder twee merkwaardige schouwen en drie uurwerkhouders analoog aan deze die wij komen te beschrijven.

(1) G. De Roddaz, *l'Art ancien à l'exposition nationale belge*, (Brussel 1882), p. 379 (nota van Alphonse Wauters).

DE FELLE STRIJD VAN EEN BRITS PELOTON OM HET GENTSE NOORDEN

9 en 10 september 1944

Een getuigenis uit eerste hand. We volgen als het ware stap voor stap een peloton Britse soldaten in felle strijd gewikkeld in de omgeving van het Verbindingskanaal (Nieuwevaart). Om dat goed te begrijpen is enige uitleg nodig.

In de brochure 'De bevrijding van Gent - 1944 (uitgegeven door het stadsbestuur in 1994, tekst Johan Vannieuwenhuyse) lezen we: Terwijl men in het centrum feest vierde, was het in de wijk achter het Verbindingskanaal bittere ernst. De Duitsers hadden een stevige verdediging opgebouwd achter de kanalen en gesprongen of opengedraaide bruggen. Als steun voor de grondtroepen zouden zware verplaatsbare spoorwegkanonnen en andere artilleriestukken dagenlang de Britse stellingen in Gent bombarderen. Op 6 september ondernam een verzetsgroep een mislukte poging om de De Smetbrug te ontzetten. Elf verzetsmensen sneuvelden. Twee dagen later werd die brug veroverd door een bataljon van de Queen's. Onmiddellijk brandde hevige strijd los rond het Guislain-instituut en de Westerbegraafplaats tussen Duitsers en Britten geholpen door het Geheim Leger. Een tweede doorbraak volgde op 9 september langs de Voorhavenbrug aan de Wiedauwkaai. Het Schotse 2de bataljon Glasgow Highlanders kreeg dan als opdracht de Duitse weerstand tussen die twee bruggenhoofden te breken en de vijand tot achter de Ringspoorweg te verdrijven.

Het is deze laatste episode die we hier volgen.

Don McLean beschrijft aan de hand van de getuigenis van de bevelhebber, de gevechten geleverd door het 17de peloton (17th platoon) van de 'D' Company, 2nd Battalion, Glasgow Highlanders. In de Britse legers is een peloton (platoon) een gevechtseenheid van 16 tot 50 soldaten, meest infanterie (voetvolk), zelf nog onderverdeeld in twee tot vier secties. Drie, vier of vijf platoons vormen een 'Company'. Het bevel wordt gevoerd door een officier, meestal met de graad van luitenant. Hij wordt bijgestaan door een sergeant.

Luitenant C. Roger MacLellen, de officier - bevelhebber van het peloton in kwestie, was een jonge Canadees die vrijwillig dienst had genomen bij de Britten. Hij was 'uitgeleend' door het Canadese leger, en had gekozen voor de Glasgow Highlanders. Deze manier van doen stond bekend onder de code-naam Canloan. Zijn assistent was Edward Kenealy uit Camberwell (Londen).

MacLellen was enkele dagen na D-Day geland in Normandië en had bijna alle gevechten meegemaakt waarin de 15th Scotland Division verwikkeld was geweest. In Gent telde zijn peloton een 18-tal soldaten.

Onderstaande tekst is een vertaling van het artikel 'A Day in the Life of an Infantry Platoon', verschenen in 'Medal News', juni - juli 2006, p. 27 - 29. Medelid Franklin Goethals (Oost-Duinkerke), bevriend met de schrijver, bezorgde ons het artikel en stond in voor de vertaling. Aan de oorspronkelijke tekst (kopie bewaard in het Documentatiecentrum te Sint-Amandsberg, afd. oorlog) werden enkele korte verduidelijkingen toegevoegd, meestal tussen haakjes (LD).

Nadat de geallieerden de Duitse troepen uit Normandië hadden verdreven, begon in september 1944 de achtervolging doorheen België naar de Nederlandse grens. Naarmate de Duitsers hun vaderland dichter naderden, ondervonden de verbondenen alsmaar fellere weerstand.

Het tweede bataljon van de Glasgow Highlanders, ingedeeld bij de 131 Infantry Brigade van de 7th Armoured Division (The Desert Rats), was per vrachtwagen naar Gent gebracht. Zij waren naar het stadscentrum opgetrokken toen zij onder zwaar artillerievuur kwamen te liggen. Een voertuig, amper twee vrachtwagens verwijderd van dat waarin luitenant MacLellen zat, kreeg een voltreffer te verwerken en explodeerde. Talrijke doden vielen. In de smalle straat waarin dit gebeurde, bleven obussen vallen. Glasscherven, houtsplinters, steenbrokken en shrapnels vlogen in het rond en maakten nog meer slachtoffers. MacLellen's chauffeur reed zijn voertuig uit de file en zocht een vrije ruimte op die wat meer 'bescherming' bood.

Hoewel het peloton oorspronkelijk in reserve was gehouden, kreeg bevelhebber MacLellen de opdracht het 'Canal du Nord' (Verbindingskanaal, Nieuwe Vaart) over te steken. De twee andere pelotons van de D Company waren immers nog druk bezig vijandelijke troepen uit de woningen te verdrijven. De actie werd gepland op 9 september om 21.00 uur, bij valavond.

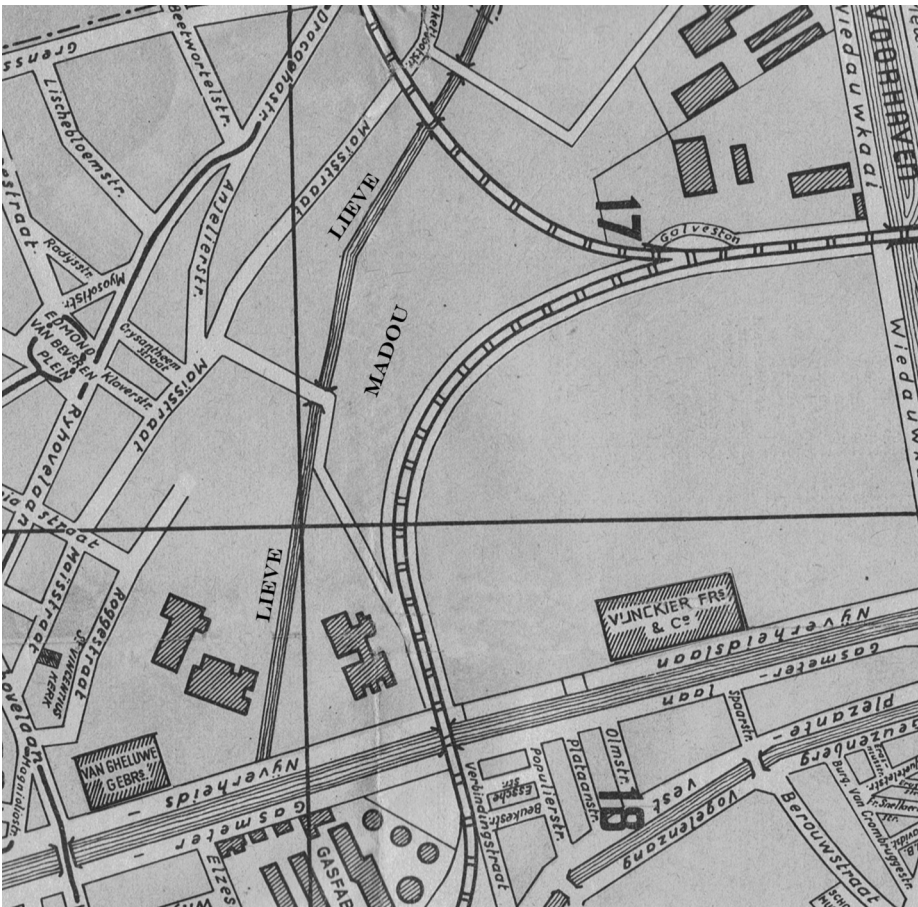
Het peloton vorderde langs het Verbindingskanaal, rechts van de rest van de D Company naar de spoorweglijn, waar de manschappen de kans zagen het kanaal over te steken. Order was gegeven contact met de vijand te vermijden, behalve wanneer deze hun objectieven zouden hinderen. De spoorweg werd aanzien als de grens tussen het peloton en het Queen's Battalion van de 7th Armoured. Hiermee zou het peloton uiteindelijk aansluiten.

Terwijl de manschappen langs het kanaal verder trokken en langs een lage muur vorderden, kregen ze informatie van een tankcommandant van het C Squadron van het 5th Royal Tank Regiment opgesteld aan de overzijde van het kanaal: de Duitse troepen namen hen onder vuur vanuit het 'asylum'

(Guislain gesticht).

Niet lang daarna, terwijl zij sprongsgewijs verder kwamen, gebruik makend van de schaarse beschutting - overwegend bomen - stootten zij op meerdere Duitsers die hen vanuit de huizen onder vuur namen. In de onmogelijkheid hen te ontwijken, waren ze verplicht de woningen te ontzetten. De vooruitgang verliep heel traag en de huis-om-huis strijd dreigde zelfs het peloton vast te pinnen. Er waren immers talrijke burgers in de woonsten aanwezig, wat tot extra voorzichtigheid noopte.

In een bepaald huis ontmoetten zij een burger die de toegang tot de verdieping

Afb. 1. Detail uit een stadsplan uit 1943 (Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis, Sint-Amandsberg). De strategisch belangrijke gegevens zijn hier goed op weergegeven. O.a. de nog goed bewaard gebleven Lieve met brugje (vermeld in de tekst) aan een wegverbinding tussen de Maisstraat en de spoorweg. De fabriek Pol Madou werd ingetekend op de plaats waar ze bij benadering stond.

versperde en hen met gebaren op de hoogte bracht van een Duitse ‘booby trap’ (valstrikbom, soms gekoppeld aan een deur) in het huis. Uit een ander huis werden vier Duitsers verjaagd en gevangen genomen. Eén van hen sprak Engels en hij beweerde dat er nog andere soldaten in het huis aanwezig waren, maar van hen werd geen spoor gevonden.

Uiteindelijk konden zij verder oprukken en ze staken een brugje over voorzien van een leuning die een riviertje (de Lieve) overspande dat uitmondde in het kanaal. Het peloton was er bijna over toen plots een machinegeweer begon te vuren. De laatste in de rij manschappen, soldaat Ivor Williams, ordonnans van MacLellen, viel dodelijk getroffen neer. Zijn luitenant had hem bij de staart van het peloton ingedeeld omdat hij meende dat Williams, als ietwat oudere man, daar veiliger zou zijn. Hij overleed op 11 september en werd begraven op de gemeentelijke begraafplaats van de stad Brussel.

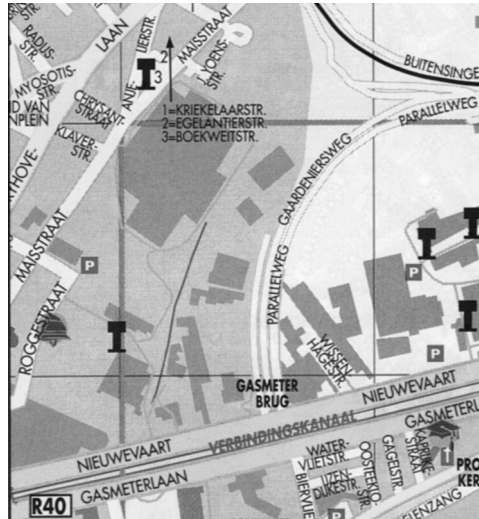
Met het vallen van de nacht begon men een verdedigingsperimeter op te stellen. De draaibrug van de spoorweg (over de Vaart) vormde hierin een essentieel onderdeel. Luitenant MacLellen en sergeant Kenealy gingen samen op zoek naar de Queen’s op de flank. Na ongeveer 100 yards (zowat 90 meter) hoorden ze vage stemmen. Ze riepen ‘Queens’, maar de antwoorden waren niet in het Engels. Ze besloten naar hun positie terug te keren.

Op dat moment was het peloton ongeveer een halve mijl (driekwart kilometer) verwijderd van de rest van de D Company. Men voelde zich wat geïsoleerd en verwachtte dat de groep zou teruggetrokken worden naar de veiligheidsperimeter van het hoofdkwartier. De nieuwe bevelen hielden echter net het tegenovergestelde in. Van de manschappen werd verwacht dat ze langs de spoorlijn in de richting van een spooroverweg (bij het uiteinde van de Gaardeniersweg) zouden trekken, op vrij grote afstand van hun positie ter plaatse.

Aan de linkerflank van het peloton was het andere deel van de D Company in een vuurgevecht verwickeld. De C Company probeerde de vijand uit het Guislain gesticht te verdrijven, terwijl de A Company slag leverde om de Westerbegraafplaats te veroveren. Alle pelotons voerden een beweging uit in noordelijke richting, waar zij verondersteld werden samen te komen, terwijl de Queen’s op hun rechterflank positie innamen ter hoogte van de Wiedauwkaai.

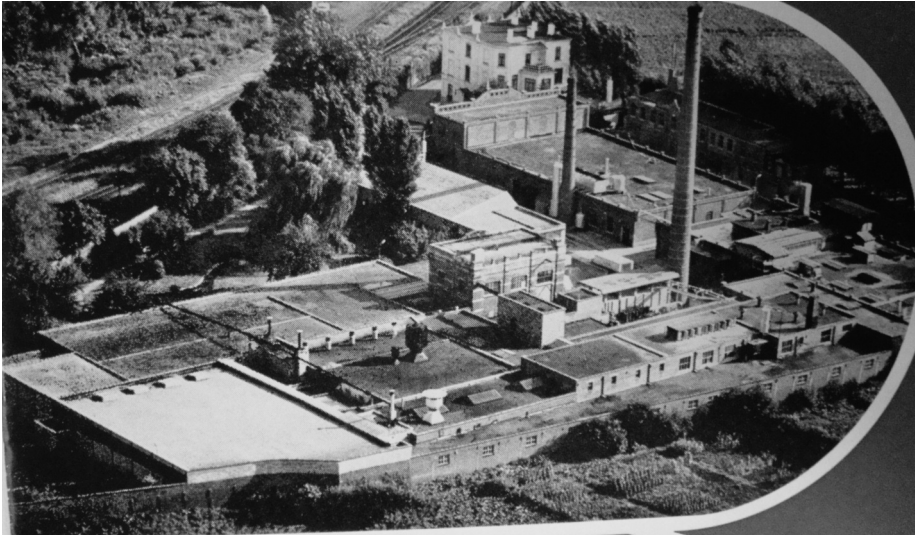
Even nadat hij een vergadering van de C groep had bijgewoond, werd Luitenant MacLellen onverwachts op het matje geroepen bij de Company Commander. De hierboven vermelde Engelsmachtige krijgsgevangene had klacht neergelegd omdat zijn portefeuille met foto’s van vrouw en kinderen was afgenomen toen hij samen met drie anderen werd gefouilleerd.

Bovendien had een van de soldaten van het peloton hen kostbaarheden afgenomen en de portefeuille weggegooid.

Afb. 2. Detail uit een actueel stadsplan (ca. 2008). Anno 2010 is de ene spoorweg vervangen door een tramspoor over de nieuw gebouwde Gasmeterbrug. Er is nog een restje te zien van de Lieve als gracht tussen de fabrieksgebouwen. Het grote gebouw daar net boven is de UCO-Braunfabriek

Bij het ochtendgloren van 10 september startte het ratelen van een Bren machinegeweer van het peloton. Het nam een groep Duitsers onder vuur. Deze probeerde zich doorheen een hek van de afsluiting langs de spoorweg te wringen op minder dan 200 m. afstand. De rest van het peloton opende eveneens het vuur. Ongeveer twintig Duitsers werden geraakt. Klaarblijkelijk probeerden ze te ontkomen vanuit een fabriek die de avond voordien niet ontruimd was. De sectie die het vuur had geopend nam de taak van 'fire section' op zich (hield de fabriek onder schot), terwijl de resterende secties de fabriek bestormden. Deze bleek echter leeg. Ze doorkruisten enkele volkstuintjes om zo nog een andere fabriek te bereiken. Aan hun linkerkant lag er een gebouw waar een sectie voor alle zekerheid een kijkje ging nemen. Vrij snel meldde deze dat hulp van doen was, waarop een tweede sectie toesnelde. Korporaal Hamilton had verschillende Duitsers rustig slapend in de kelder aangetroffen. De sectie trok de woning binnen en maakte zich op om de kelder te overvalen via de binnenkelderdeur. Luitenant MacLellen echter maakte gebruik van een buitendeur die eveneens toegang gaf tot de kelder. Ondersteund door de

Afb. 3. Detail van een brochure uitgegeven door de firma Pol Madou (verzameling André Verbeke), vermoedelijk uit de jaren 1960. Het zicht op de fabriek in de Wondelgemse Meersen is genomen vanuit de omgeving van de Maïsstraat, wellicht van op de in 1944 nog niet bestaande watertoren. De Verbindingsvaart (buiten beeld) ligt rechts boven. Links bovenaan de spoorweg met er naast het 'Maison blanche'. Om dit beeld op de kaarten te plaatsen moet je het ondersteboven draaien. Vermoedelijk bestonden verschillende fabrieksonderdelen in 1944 nog niet en werd de vestiging na de oorlog aanzienlijk uitgebreid.

tweede sectie brulde hij 'Hände hoch', wat resulteerde in de onmiddellijke overgave van twaalf Duitsers. Een enkeling trachtte nog zijn Schmeisser (licht Duits machinegeweer) te pakken te krijgen, maar een kogelhagel uit een Sten gun (licht Brits machinegeweer) velde de man. Twee soldaten van het peloton brachten de krijgsgevangenen naar het Company hoofdkwartier.

Op weg naar de fabriek Pol Madou (producent van asfaltpapier voor dakbedekking, Gaardeniersweg) stootte het peloton op een hoge dikke muur. Een deel van de sectie werd naar het linkerteinde van de muur gestuurd. De twee resterende secties maakten zich klaar om de fabriek binnen te trekken. De poort was echter van binnen vergrendeld. Enkele soldaten werden over de muur getild om de poort te openen. Daar vielen ze op een soldaat van de eerste sectie die terug kwam met vier krijgsgevangenen. Een van hen was 'shell-shocked'. Bij elk schot kromp hij ineen.

Terwijl de krijgsgevangenen verborgen achter een haag werden ondervraagd, kwamen plotseling twee Duitse brancardiers opdagen met de Rode Kruisvlag, en dit vanuit het terreingedeelte aan de rechterzijde van de spoorweg, dat verondersteld was onder controle te zijn van de Queen's. Toen de Duitsers het

peloton opmerkten, zochten ze dadelijk beschutting achter het fabrieksgebouw. MacLellen schreeuwde 'Kommen sie hier mit Hände hoch'. Een antwoord kwam er echter niet. Na enkele minuten plaatste MacLellen zijn Luger (Duits pistool) in de rug van een van de krijgsgevangenen en gaf die de opdracht zijn vrienden te overhalen zich over te geven. De Duitser scheen dit order te gehoorzamen, maar bleef alsmaar door schreeuwen. Aangezien MacLellen geen flauw idee had van wat de man aan het uitkramen was, gooide hij hem op de grond, draaide hem zijn arm rond de nek en duwde hem zijn knie in de rug. De krijgsgevangenen werden naar de achterhoede gezonden onder escorte van één enkele soldaat, wat de mankracht van het peloton opnieuw verzwakte.

Terug bij de fabriek, bleken de poorten nog altijd dicht. Terwijl MacLellen, luidkeels schreeuwend, verwoed probeerde een poort te openen, verschenen twee Belgische meisjes die de poort ontsloten. Ze bleken de dochters, Jeanne en Elisabeth, te zijn van de fabriekseigenaar Pol Madou, een oude man met een houten been. De twee waren enorm zenuwachtig; een ervan was nog kort geleden in Duitsland geïnterneerd geweest. MacLellen gebood hen onmiddellijk naar hun schuilkelder terug te keren. Hij was zich aan het klaarmaken om verder op onderzoek te trekken, toen de koerier kwam aangelopen met het bericht dat hij zo snel mogelijk naar het fabrieksveld moest lopen. Terwijl hij dit deed, zag hij tot zijn verbazing hoe honderden Duitsers zich vanaf de overzijde van de spoorweg kwamen overgeven, handen in de lucht, met poncho's en regenmantels aan. Allen werden verzameld op het binnenplein van de fabriek, dat goede bescherming bood.

Toen de luitenant op zoek trok naar de bevelhebber, wezen de Duitsers hem een heel grote man aan. Deze gaf te kennen geen commandant te zijn door steeds weer 'nicht, nicht' te roepen. Dit weerhield MacLellen er niet van diens mantel open te trekken, waarop de insignes van luitenant-kolonel te voorschijn kwamen. Een magnifieke veldkijker hing rond de nek van de man. MacLellen nam deze onmiddellijk in beslag. Hij is nog steeds in zijn bezit.

De kolonel werd gesommeerd zijn manschappen te bevelen de wapens neer te leggen. Het fabrieksveld lag bezaaid met messen, handgranaten, kogels, pistolen, machinegeweren en geweren. De krijgsgevangenen kregen bevel, één per één, door de smalle doorgang in de muur te lopen, zich te laten fouilleren en daarna met de handen op het hoofd te wachten. Van zodra deze werkwijze door de anderen Duitsers werd opgemerkt, volgde opnieuw een regen van weggegooid wapens en granaten. Sergeant Kenealy en drie soldaten, gewapend met twee Sten guns, een Bren en een geweer, brachten de 190 krijgsgevangenen naar de achterhoede. Aangekomen bij Company Headquarters, werd Kenealy doorgestuurd naar Battalion Headquarters dat hem

zelf verder stuurde naar Brigade Headquarters.

Weerom werd Luitenant MacLellen het vuur aan de schenen gelegd. Ondanks het feit dat zijn eenheid in totaal meer dan 200 krijgsgevangenen had gemaakt, werd hem verweten niet snel genoeg op te rukken. Er was echter weinig dat hij kon doen met een peloton van amper 14 man. Drie van zijn manschappen, die de eerste groepen krijgsgevangenen hadden geëscorteerd, waren door Majoor “Andy” Andersen opgevorderd om andere pelotons te versterken. Een groot aantal Britten besepte niet dat zovele Duitsers krijgsgevangen waren gemaakt: die manschappen waren hun posities aan het ingraven rondom de fabriek en hadden de massale overgave niet gezien.

Terwijl de Duitse luitenant-kolonel werd weggebracht, bleef die uitroepen “We waren omsingeld! We waren verplicht ons over te geven!”. MacLellen gelooft dat die overtuiging er gekomen was onder invloed van de krijgsgevangene in wiens rug hij zijn Luger had geduwd. Sergeant Kenealy, op weg met zijn krijgsgevangenen, ondervond ook enkele moeilijkheden, niet vanwege de Duitsers maar vanwege de plaatselijke bevolking die de krijgsgevangen herkende, in het bijzonder de luitenant-kolonel. De sergeant moest op bepaalde momenten met zijn Sten te zwaaien om zijn krijgsgevangenen te beschermen, want de bevolking bekogelde de Duitsers met elk projectiel dat onder haar hand viel. Twee Duitse soldaten, die later werden gevangen genomen, werden door MacLellen overgedragen aan niet-geuniformeerde Belgen, iets waarvoor de luitenant opnieuw op de vingers zou getikt worden. Hij was er nochtans van overtuigd dat het leden waren van de “Witte Brigade”.

Het grootste probleem werd uiteindelijk veroorzaakt door dit escorteren van krijgsgevangen. Dit resulteerde in lage aantallen effectieven inzetbaar bij de gevechten. Het peloton was met zijn 18 manschappen oorspronkelijk al onderbemand. Telkens een groep gevangen naar de bewakingscel werd weggebracht, verdween minstens één man uit het peloton, om slechts één dag later terug komen. Bovendien namen de escorterende soldaten hun automatische wapens mee, waardoor de vuurkracht van de eenheid verder verzwakte. Op dat moeilijke moment waren in totaal negen man en drie automatische wapens uit circulatie.

Er zat dus niet anders op dan te wachten op de terugkeer van Kenealy en zijn manschappen. Toen ze kwamen opdagen had de sergeant orders van Company Commander Major Anderson bij: het peloton moest zijn objectieven (contact maken met de eigen troepen om en bij de Voorhaven) zo snel mogelijk te bereiken. De groep trok opnieuw door de volkstuintjes, langs het fietspad, en nam daarbij twee Duitsers verborgen in een kabelkanaal van de spoorweg gevangen. Deze werden plichtsgetroouw in handen van Belgische soldaten gegeven.

Het peloton stak een rivier (vermoedelijk opnieuw de Lieve) over, vervolgde zijn weg op een nauw pad totdat het op ongeveer 500 m. afstand een vijandelijke tank waarnam. Dat werd onmiddellijk aan D Company Headquarters bericht. In plaats van het te verwachten artillerievuur kreeg MacLellen het bevel Typhoon gevechtsvliegtuigen op te roepen die in de nabijheid in de “cab rank” rondvlogen (cab rank of taxirang: Typhoons die rondcirkelen in afwachting tot actie opgeroepen te worden, zoals een cab in de rij op een klant wacht). Via de pelotonradio kreeg MacLellen in enkele seconden contact met twee RAF Typhoons die kort daarna in duikvlucht aankwamen en meteen de Duitse tank uitschakelden.

Nadat dit obstakel opgeruimd was, vervolgden de manschappen hun weg, tot wanneer ze tot hun verbazing een Duitse brancardier opmerkten die hen van achteren benaderde, uit de richting komende van hun eigen Company Headquarters. Dat kon problemen opleveren: in Normandië waren zij in hevig artillerie- en mortiervuur terecht gekomen, precies nadat zij twee Duitse brancardiërs hadden toegestaan terug te keren naar eigen linie. MacLellen gleed in de rivier, kroop er even verder uit en overviel de Duitser in de rug om hem mee te sleuren in het struikgewas. De man kreeg het bevel naar Company HQ te marcheren. Een ander peloton pikte hem op, hield hem 24 uur vast en gaf hem daarna toelating zijn eenheid te vervoegen.

Zodra de manschappen het struikgewas verlieten en zonder bescherming waren, werden ze van op minder dan 50 meter aan de rechterzijde onder vuur genomen. De linker sectie nam de rol van “fire cover” waar en was klaar om een rechtse beweging in de flank te maken, toen een barrage van geweer- en machinegeweevuur hen overrompelde. Alle secties openden het vuur en onder dit overwicht verzwakte het Duitse vuur om uiteindelijk volledig te stoppen. Op dit moment zagen de mannen van de “fire section” een 88mm kanon, recht voor hen, verborgen achter een woning en met de loop horizontaal gericht, gelukkig niet naar henzelf, maar in de richting van een aan hun linkerzijde gelegen straat.

De bemanning van de 88mm werd massaal onder vuur genomen en snel uitgeschakeld. Door middel van een PIAT (Britse anti-tank granaat) werd het vijandelijke kanon duidelijk gelokaliseerd. Een Britse tank, vermoedelijk van het Squadron 5 Royal Tank Regiment, kwam aangereden uit de richting van de brug die bij de bevrijders bekend raakte onder de naam Butler’s Bridge, ter ere van de 25 jarige Captain Brian Butler die sneuvelde in een poging om bewuste brug (de nog bestaande spoorbrug tussen de Voorhaven en de het Tolhuisdok, officiële naam: Voorhavenbrug) te veroveren. De tank loste een schot, maar de granaat kwam midden het peloton terecht. Sergeant Kenealy holde naar de tank om de bemanning duidelijk te maken waar de 88 mm zich precies bevond

en om tegelijkertijd ondersteunend vuur te vragen voor het peloton. Ondertussen waren immers Duitse soldaten de 88mm opnieuw gaan bemanen en deze moesten worden uitgeschakeld.

Het peloton kreeg een harde dobber te incasseren toen Korporaal James Hamilton, een man met veel ervaring, zwaar geraakt werd in de borst. Bij het oprukken op het voetpad, werden vier manschappen van de “fire cover” getroffen en gewond. Soldaat S. Cunningham werd geraakt in de benen, soldaat D. Craig in de arm, soldaat Sid Mitchell in de nek en vice-korporaal Jack Preece in de schouder, waarbij de kogel via de arm de hand ernstig beschadigde. Preece had het geluk dat een chirurg er toch in geslaagd is zijn pink te redden, hoewel die bijna volledig afgerukt was.

Alle gewonden waren dringend aan verzorging toe en werden weggevoerd onder dekking van rookgranaten, afgevuurd door 2-duims mortieren en handgranaten. MacLellen en twee anderen bleven achter om met de Bren guns beschermend vuur te geven. Eén van de manschappen, die de gewonden had helpen evacueren, kwam terug met de boodschap dat korporaal Hamilton hen had bevolen terug te keren en hem zelf achter te laten in een bed, in een verlaten keet. MacLellen stuurde sergeant Kenealy erop af om de korporaal terug te brengen. Enkele minuten later was die al terug met de woorden “Skipper, you’d better go over, he won’t listen to me” (Baas, je doet er goed aan zelf eens te gaan, hij weigert naar mij te luisteren). Onder de bedreiging zijn korporaalstrepen te verliezen, kwam Hamilton terug op zijn positieven en, gevolgd door de bevel, vervoegde hij zijn manschappen.

De drie met de Bren guns konden zich uit hun netelige positie terugtrekken dank zij de rook afgevuurd door de 2 duims-mortieren. Het peloton was op bijna vijftig m. na tot bij zijn objectief genaderd, ondanks het tekort aan munitie, met alle mortiergranaten verbruikt, twee PIAT’s afgevuurd op de 88mm en voor de rest bijna geen 9mm- en Bren gun munitie meer. De mannen keerden terug naar de Madou-fabriek waar de gewonden door de familie in de schuilkelder werden ondergebracht, in afwachting van hun evacuatie naar de Regimental Aid Post.

Van op het dak van de fabriek had een pas aangekomen majoor de verwezenlijkingen van het peloton gadeslagen en het was ook hij die de Britse tank hun richting had uitgestuurd. De gecombineerde inspanningen van peloton en tank maakten een einde aan het 88mm kanon en zijn bemanning.

Tegen de tijd dat verse munitie was aangevoerd en de gewonden geëvacueerd, was de dag reeds ver gevorderd zodat besloten werd dat iedereen zich naar de Madou-fabriek zou begeven, waar het hoofdkwartier van het peloton gevestigd was, vlak voor de hoofdingang van het Madou-huis (het “Maison Blanche” van Madou, op het einde van de Gardeniersweg, vandaag in een

okergeel kleurtje geschilderd).

De morgen van 11 september daarop kreeg het peloton opnieuw het bevel zijn objectief in te vullen. Sergeant Kenealy bood zich vrijwillig aan om op verkenning te gaan en hij kwam terug met de mededeling dat alle Duitsers zich teruggetrokken hadden. Het peloton nam zijn positie in en zocht dekking. Om het terrein te beveiligen, trok de groep iets verder vooruit en stapte een woonst binnen waar een Belgische mevrouw hen wist te vertellen dat een nabijgelegen villa het Duitse hoofdkwartier herbergde. Nog tijdens het radiocontact van MacLellen met de RAF, kwamen twee Typhoons aangevlogen die de villa met raketten bestookten. Een andere Canloan officier, luitenant Russel Parke van de A Company, had hen reeds verwittigd en het doel aangewezen.

Rond het middaguur werd het peloton afgelost door de Poolse Brigade, die nog geruime tijd in actie zou blijven vooraleer Gent volledig bevrijd was. Eén van de Poolse officieren was Kapitein Tadeuz Trynka die later Jeanne Madou zou huwen. Roger MacLellen ontmoette beiden nog in 1990 in Zwitserland.

De hele episode kan als volgt samengevat worden. Het 17 Platoon van de D Company was erin geslaagd in minder dan 24 uur ongeveer 212 krijgsgevangenen te maken, een tank te vernietigen en een 88 mm. kanon met bemanning uit te schakelen. Het aantal Duitse slachtoffers is onbekend, maar lag wellicht langs de hoge kant.

Korporaal James Hamilton kreeg het “Military Medal” opgespeld; luitenant MacLellen droeg sergeant Kenealy voor tot de “Distinguished Conduct Medal” omdat, in MacLellen’s woorden deze onderofficier “The finest soldier in the British Army” was. Jammer genoeg sneuvelde Kenealy twee weken later bij de slag om Best (Nederland), waar ook MacLellen zwaar gewond werd en naar Canada huiswaarts werd gestuurd. Hij is er nog steeds van overtuigd dat de sergeant, die zijn medaille nooit in ontvangst heeft kunnen nemen, nergens voor zijn moed erkenning heeft gekregen. MacLellen zelf kreeg, terwijl hij herstelde in een Engels ziekenhuis, te horen dat hij een wel bijzonder ereteken zou krijgen: het “Military Cross”.

De toestand van het platoon dat de hier beschreven gevechten leverde, zag er bij het eind van de oorlog als volgt uit.

Luitenant C. Roger MacLellen, gewond 24 sept. 1944, sergeant E.W. Kenealy, gesneuveld 24 sept. 1944, begraven te Valkenswaard (NL); korporaal James Hamilton, gewond 10 sept. 1944, vereerd met de ‘Military Medal’; korporaal Alex Hardisty; vice-korporaal Jack Preece, bren gunner, gewond, 10 sept.

1944; vice-korporaal Len Smith; soldaat Frederick Burton; soldaat D. Craig, gewond 10 sept. 1944, soldaat S. Cunningham, gewond 10 sept. 1944, soldaat Henry Keenan, gesneuveld 22 sept. 1944, begraven te Mierlo (NL); soldaat Tom Laoughberry, gewond 22 of 23 sept. 1944, soldaat Sidney Mitchell, gewond 10 sept. 1944; soldaat Douglas Parrin; soldaat G. Rice; soldaat R.W. Rooker; soldaat Hector Frank (Harry) Smith, gesneuveld 24 sept. 1944, begraven te Mierlo (NL); soldaat Cyril Stringer, soldaat Ivor Williams, gewond 9 sept. 1944, gestorven 11 sept. 1944.

De Company commander majoor James Anderson, geraakte gewond tijdens de slag om Best op 23 sept. 1944. Hij overleed aan zijn verwondingen op 7 okt. 1944 en werd begraven op Ardrossan; Ayrshire, Schotland.

Het 2nd. Battalion kreeg de bijnaam 'De Bastaards'. Toen luitenant MacLellen het bevel opnam, en hij zijn sergeant de manschappen hoorde aanmoedigen met 'Come on the Bastards' was hij ontzet. Hij vroeg de sergeant dergelijke taal niet meer te gebruiken, maar men vertelde hem dat dit te maken had met de ontstaansgeschiedenis van de eenheid als Glasgow Highlanders uit de Highlander Infantry. De bijnaam was een eerbaar onderdeel van hun geschiedenis.

Dit artikel is opgedragen aan alle leden van het 17 platoon, D Company, 2nd Battalion van de The Glasgow Highlanders tijdens Wereldoorlog II.

Don McLean

Wegens de omvang van dit huidige nummer hebben wij de
"Gentse Memoriedagen"
moeten verschuiven naar een volgend nummer.

KEIZER KAREL

In 1955 - 400 jaar na zijn troonsafstand - vond er een tentoonstelling plaats die gewijd was aan Keizer Karel.

Bij die gelegenheid schreef Pierre Kluyskens een lang en interessant artikel dat wij hier in een 3-tal afleveringen zullen publiceren.

Wij doen dit omdat - vooral in Gent - nog velen zich een vals en vervormd beeld vormen van deze, onze stadsgenoot.

Wij willen van hem geen held maken, maar om zijn handelingen te begrijpen en te beoordelen moet men zich kunnen verplaatsen in de tijdgeest van toen en ons vooral houden aan de historische feiten.

Ter gelegenheid van de jaarlijkse stroppeuitgang kunnen wij regelmatig van die zaken lezen die nogal serieus afwijken van de realiteit.

Nog amper een maand scheidt ons van de plechtige opening van de Keizer Karel-tentoonstelling die samen met de Gentse Floraliën de overgrote massa naar onze stad zal lokken en op artistiek en historisch gebied een gebeurtenis zonder weerga moet worden.

Gent, de geboortestad van de grote Keizer mocht met recht en rede de eer opeisen, naar

aanleiding van de vier honderdste verjaardag van de troonsafstand van de machtigste aller monarchen, een tentoonstelling in te richten die voor de huidige generatie terug het beeld zal opwekken van hem op wiens rijk de zon

nooit onderging, een ensemble, dat ons ook het leven en de daden – de heerlijke, de vrolijke en de pijnlijke – van die curieuze figuur, in herinnering zal brengen en meteen zal aantonen hoe de kunstenaars en de tijdgenoten hem hebben gezien en beoordeeld.

Het staat van nu af reeds vast, dat de tentoonstelling in alle opzichten haar benaming waardig zal zijn. De voornaamste Europese musea en niet het minst het Prado en het Louvre hebben, gezien de grote belangrijkheid van het ensemble, spontaan hun medewerking toegezegd.

Documenten, wapenuitrustingen, schilderijen, beeldhouwwerken welke nog nimmer hun verzamelingen verlieten, zullen in ons Museum voor Schone

Kunsten worden tentoongesteld naast een indrukwekkende reeks portretten, wandtafelen, vaandels, enz.

Keizer Karel is Gentenaar van geboorte en dit wil veel zeggen. Wie te Gent geboren wordt blijft met hart en ziel, wie hij ook moge worden of waar hij zich ook moge vestigen, aan zijn stad trouw en draagt levenslang in zich de eigenschappen en karaktertrekken van dat eigenaardig en eigenzinnig Gentse volk: het is een adelbrief welke nog nooit iemand verloochend heeft en waarop ook Keizer Karel bijzonder prat ging.

Aan zijn Gentse oorsprong heeft hij meer dan eens in zijn schitterende loopbaan herinnerd, terwijl vele zijner daden, zijn koppigheid zijn vechtlust maar ook zijn goedhartigheid, zijn levenslust en zijn zin voor humor voldoende bewijzen, dat hij een Gentenaar was gebleven. Ons volk heeft dit zeer goed gevoeld, want ondanks de zware afstraffing die Karel V het op zeker ogenblik toebrengt, ofschoon te Gent zelfs geen monument of beeld nog aan de Keizer herinnert, is hij de meest populaire figuur gebleven, vergroeid met de stad, haar geschiedenis en haar folklore.

Zoals Hendrik IV voor de Fransen het toonbeeld is gebleven van de sympathieke, volkse monarch, zo is Keizer Karel te onzent het symbool gebleven van het beeld welke het volk zich van een Keizer maakt: streng maar rechtvaardig, groot en machtig doch tevens dicht bij het volk, de mensen begrijpend en met zijn onderdanen gemoedelijk omgaande.

Die legende van Keizer Karel welke een zo juiste echo gevonden heeft in dit klein werkje “De heerlijke en vrolijke daden van Keizer Karel” gedurende

eeuwen heruitgegeven en in alle huisgezinnen verspreid, zal nooit vergaan en ook nooit ontsierd of zelfs gewijzigd worden.

Het Prinsenhof verdween bijna volledig, het standbeeld van de Keizer op de Vrijdagsmarkt werd door de Franse republikeinen verbrijzeld doch Keizer Karel is in het hart der Gentenaars blijven voortleven, legendarische figuur aan wie men zelfs zijn onmeedogenloos optreden tegenover zijn geboortestad heeft vergeven: “Qui bene amat, bene castigat” en de Gentenaars zouden zelfs geneigd zijn te zeggen, zoals het vrouwtje: “Hij mocht mij slaan!”

De geboorte van een prins is steeds een blijde gebeurtenis voor het volk, doch zelden verwekte een prinselijke geboorte zoveel blijdschap en zoveel enthousiasme als die van de latere Keizer Karel, te Gent, op 24 Februari 1500. Het volk had als een voorgevoel, dat het kind dat zopas als oudste zoon van Filips de Schone en Johanna van Castilië in het Prinsenhof het eerste levenslicht had aanschouwd, een schitterende toekomst te wachten stond.

Nooit heeft Gent zo spontaan, zo uitbundig en met een dergelijk praalvertoon een blijde gebeurtenis gevierd.

Het jonge echtpaar – Filips was 21 jaar, Johanna amper 20 jaar oud, – had zich sedert een paar maanden reeds in het Prinsenhof gevestigd. Het volk dacht dat zij gelukkig waren doch Johanna, opgevoed in het strenge en ascetische Spanje voelde weinig voor het levenslustig en ietwat materialistisch aangelegd Vlaamse volk, terwijl haar gemaal integendeel ons volk en vooral de Vlaamse meisjes liefhad, soms zelfs wat te veel.

Doch de mensen ignoreren zulks en op die heuglijke geboortedag van “hun” prins, doorkruisen zij al zingende de straten der stad terwijl de dichters de geboorte bezingen en het kind een schitterende toekomst voorspellen.

De plechtigheid in de St-Janskerk – de latere St-Baafskerk – was op 7 Maart gesteld geworden ten einde de genodigden in de mogelijkheid te stellen tijdig de Arteveldestad te verwoegen.

Inmiddels had het stadsbestuur van het Prinsenhof tot aan de St-Janskerk een houten weg, een drie voet boven de grond en met kleurrijke tapijten versierde galerij, laten optimmeren met aan weerskanten een blauw-gele leuning verlicht met 1.800 toortsen daar de doopplechtigheid ‘s avonds moest plaats grijpen. Negenendertig “poorten” versierden verder de houten weg, terwijl men drie reusachtige triomfbogen had opgetrokken: een aan de Hoofdbrug bij het Gravenkasteel, de “Wijsheid” verbeeldende, een tweede, die van de Rechtvaardigheid” aan de Groenselmart en een laatste, die der “Eendracht” dicht bij het Belfort Op die bogen hadden speellieden plaats genomen welke de duizendkoppige menigte op vrolijke muziek vergastten.

Op 7 Maart, toen de prinselijke stoet aanzette, waren de straten en huizen

bevlagd en verlicht “estoient furnies de luminaire”, zegt een kroniekschrijver, “jusqu’à cinq étages de haut”.

De stoet, langzaam voortschrijdende in een zee van licht, bood een toverachtig schouwspel.

Vooraan stapten de “Heeren en de wet der stad, 300 Heeren vanden Raed en het Hof, door veel jonckers voorafgegaan”.

Volgden dan in hun kleurrijke klederdracht de edellieden; graaf Hendrik van Nassau de kaars dragend, Jacques van Luxemburg het zoutvat, Filips van Bourgondië de schaal en Ferrey de Croy het koorhemd. Eindelijk volgden dan de twee meters, Margaretha van Oostenrijk en Margaretha van York, die het kind in haar armen droeg en de twee peters, Johan, Heer van Bergen en Charles de Croy, prins van Chimay, en de andere familieleden.

De stoet trad midden de uitbundige vreugdekreten de St-Janskerk binnen waar de bisschop van Doornik, Pieter Quicke het doopsel toediende aan het kind dat de naam Karel kreeg in herinnering aan Karel de Stoute.

Na de plechtigheid ontving het pas geboren kind een aantal geschenken: van zijn vader, Filips de Schone, het hertogdom van Luxemburg, van het Gents stadsmagistraat een zilveren schop 50 pond zwaar, van de Vlaamse geestelijkheid een Evangelieboek, van zijn peter de prins van Chimay, een gouden helm, verder nog een degen, een schaal vol edel stenen, enz.

Het volk wachtte met ongeduld het einde der ceremonie af, niet enkel om nogmaals de stoet toe te juichen, doch ook en vooral omdat twee schildknepen gouden en zilveren penningen in de menigte zouden werpen!

Het feest eindigde natuurlijk niet met die stoet. Gans de nacht door werd er gezongen en gedronken: op de Leie vaarde een met fakkels verlicht schip, de torens van het Belfort en van de St-Niklaaskerk waren eveneens verlicht en verbonden door een koordengalerij en zegt een kroniekschrijver “van de straat zag men daer heen en weer wandelen”.

Tienduizend fakkels verlichtten nu de houten galerij en boven op het Belfort spuwde de draak vuur en vlam!

In die atmosfeer van vreugde en feest deed Karel zijn intrede in het leven en in de Gentse stede.

Een nieuwe eeuw, een nieuw tijdperk brak meteen aan: de XVIe eeuw, die de grote periode van het humanisme, van de wijsgeren, van de dichters en kunstenaars, van de veldheren en koningen zou worden, de periode ook die begonnen in de pracht, eindigen zou in de godsdienstoorlogen en de scheuring van het Westen, die het reusachtige rijk van Keizer Karel zou zien oprijzen, en de oorlogen met die andere grote monarch, Frans I.

Het was de eeuw van Keizer Karel, Frans I. Hendrik VIII, van Soliman de

Prachtige, van Filips II, van Hendrik IV, maar ook de eeuw van Erasmus, van de grote Paus Leo X, de eeuw nog van Titiaan, da Vinci, van Michel Angelo, Tintoretto, Veronese, Dürer, Holbein, Matsijs, van Breughel, Greco, de eeuw nog van de kastelen van de Loire, van het Escoriaal, van de Gioconda, de fresco's der Sixtijnse kapel, van de koepel der St-Pieterskerk te Rome, enz.

De eerste die aan de horizon van dit nieuw tijdperk verscheen was Karel V, symbool van die eeuw en van haar gedachten, want hij streed voor zijn onmetelijk rijk, hij verdedigde de Rooms katholieke kerk, hij beschermde de kunst en de kunstenaars.

Het is geen louter toeval geweest, dat Keizer Karel te Gent, hoofdstad en burcht van Vlaanderen werd geboren, doch veeleer een dier politieke of liever diplomatische subtiliteiten waarvan ook reeds onze voorouders het geheim bezaten.

Brugge, sedert eeuwen de grote rivaal van de Arteveldestad, had in 1478 de geboorte van Filips de Schone mogen begroeten en vieren, terwijl aan Brussel de eer toekwam om de Blijde Intrede van Eleonore, eerste kind van Filips en Johanna te mogen jubelen.

Normaal moest Gent dus ook aan de beurt komen, wou men de fiere en prikkelbare Arteveldezonen niet ontstemmen. De komst van het jonge echtpaar einde Oktober 1499 was een symbolisch gebaar welke met sympathie werd begroet en de Gentenaars bewezen te over hoezeer zij die geste op prijs stelden, door op 7 Maart feesten en plechtigheden in te richten, welke in luister, pracht en vooral in stemming ver boven de doopfeesten van Eleonore te Brussel uitstaken.

Het was een grote dag voor onze stad: “daer quam soo veel volck uit alle steden, dat de stede van Ghendt vol volck was om dit kind te zien kerste draeghen ende oock om die groote triumph die te Ghendt gebeurde”.

1500 is een paal in de wereldgeschiedenis: meer nog dan 1453 – inneming van Konstantinopel door de Turken – scheidt het de Nieuwe Tijden van de Middeleeuwen, en toch is dit jaartal van de geboorte van Keizer Karel niet volkomen juist te noemen. Karel V Is feitelijk in 1499 geboren, want het nieuwe jaar begon toen niet op 1 Januari maar wel op Paasavond.

Terwijl de menigte nog immer aan het jubelen en feestvieren was, trok de statige doopstoet over de “gesolderte, met tapieten belegde galerij” tussen de brandende en dansende toortsen, in een rembrandtieke kleurengloed, de zware poort van het Prinsenhof binnen.

In dit reusachtig slot zou de jong Karel zijn eerste levensmaanden doorbrengen.

Met zijn torens, zijn zes grote poorten en zijn drie honderd kamers, was het Prinsenhof, dat midden de XIVe eeuw door Lodewijk van Male aan de weduwe van Simon de Mirabello was afgekocht geworden en door de graaf aanzienlijk vergroot en verfraaid, het meest indrukwekkend en luxueus gebouw der Arteveldestad. Het strekte zich over verschillende hectaren uit en was reeds betrokken geworden door de graven van Vlaenderen en hertogen van Bourgondië wanneer zij te Gent verbleven.

Alles was in gereedheid gebracht geworden voor de geboorte van het prinselijk kind, doch het toeval wilde, dat Johanna hem het leven schonk in een klein, afgelegen kamertje van een hoektoren, “ter XVe huerren ende ter L minuten”.

Na de doopplechtigheid werd Karel, hertog van Luxemburg, in de wieg gelegd die ook in 1478 voor zijn vader bij diens geboorte werd gebruikt en welke tot op het einde van de XVIIIe eeuw in het Prinsenhof berustte. “Hier toocht men de simpel houten geschilderde wiege, schrijft Van Vaernewijck, daer den grooten keyser Carolus de vijfde nog een kind zijnde, in gheleghen heeft, ende oock mede het Camercken, daer hij inne gheboren wiert, ender eerst de lucht der weereld gevoelde”.

Die kamer werd later versierd met bas-reliëfs die de grote daden van de vorst voorstelden, doch het nageslacht heeft die kostbare relikwieën niet bewaard. De Oostenrijkse regering verkocht in 1777 wat nog van het Prinsenhof overbleef: “In ‘t zelve jaer 1777, schrijft de Lowal in zijn Dagboek, is door haere keyzerlijke en koninglijke Majesteyt verkocht het Prinsenhof tot hiertoe haer (Maria-Theresia) behorende en is gekocht door Juffrouw de weduwe Looze om met haere compagnie daarvan te maeken, zoo men zegde, eene suykerrafinade en eene zeepziederij. Den prijs is onbekend”.

De wieg en andere voorwerpen werden naar Brussel overgebracht en zijn helaas nooit meer naar Gent teruggekomen.

Een prins brengt men niet groot zoals een doodgewoon kind, vooral niet wanneer dit kind de zoon is van Filips de Schone en dat talrijke omstandigheden en gebeurtenissen elkaar opvolgen om van dit kind een der grootste monarchen te maken.

Een reeks vroegtijdige overlijdens had de Habsburgse-Bourgondische familie gedecimeerd: Karel de Stoute was in 1477 voor Nancy gesneuveld; zijn dochter, Maria van Bourgondië, was in het huwelijk getreden met Maximiliaan I doch zou op jeugdige ouderdom bij een jachtongeval om het leven komen.

Uit dit huwelijk waren twee kinderen geboren: Filips de Schone en Margaretha van Oostenrijk: Filips stierf plots te Bourges in 1506 terwijl Margaretha achtereenvolgens haar echtgenoot Don Juan en haar tweede

gemaal de hertog van Savoya verloor. Door zijn huwelijk met Johanna, zuster van Don Juan, was Filips met het koninklijk huis van Spanje verenigd. Filips stierf, zoals wij het zegden, in 1506 en zijn echtgenote Johanna werd waanzinnig. Uit dit huwelijk waren zes kinderen gesproten: Eleonora die huwde met de Franse koning Frans I, Karel V, Isabella die in het huwelijk trad met Christiaan I van Denemarken, Ferdinand die met Anna van Hongarije trouwde. Maria en Catharina.

Van bij zijn geboorte is de latere Karel V dus reeds, in spe, de meest eminente persoonlijkheid van Europa, geroepen, door de huwelijken en sterfgevallen in de familie, tot de erfenis van het Huis van Oostenrijk (door zijn grootvader Maximiliaan), van Bourgondië (door zijn vader), van Spanje, Castilië, Napels, enz.

Doch het kind was zwak van gestel. Zou het ooit die onmetelijke erfenis in zijn bezit kunnen krijgen?

Karel lag nog warm ingeduffeld in de wieg, toen alle Europese vorstenhuizen reeds aasden op zijn hand en allerlei huwelijksplannen optimmerden en zo werd het kind, dat nog geen gebenedijd woord kon uitspreken, het jaar zelf zijner geboorte, officieel verloofd met Mary, dochter van de Engelse koning Hendrik VIII; doch het jaar daarop, op 10 Augustus 1501 werd te Lyon een overeenkomst getekend waarbij Karel verloofd werd aan de dochter van de Franse koning Lodewijk XII, die een deel van Bretagne als bruidsschat zou krijgen!

Doch geen van die verlovings leidde tot een huwelijk; de gebeurtenissen volgden elkaar te snel op.

Karel had zijn eerste jaren doorgebracht in het Prinsenhof en nadien te Mechelen. Toen Filips de Schone, in 1506 overleed, vroegen de Staten aan Maximiliaan I het regentschap te aanvaarden welke hij echter aan zijn dochter Margaretha overdroeg, samen met de voogdijschap over de kinderen van Filips.

Deze ongelukkige prinses, op vierentwintigjarige ouderdom reeds voor de tweede maal weduwe, zou voor de jonge Karel en Eleonora een ware moeder worden. Zij zorgde voor hun opvoeding, hun gezondheid, zij wist aan de jonge prins leermeesters te schenken die hem tot zijn zware taak van koning en keizer zouden voorbereiden: Willem de Croy, heer van Chièvres en Adriaan van Utrecht, een Nederlander de latere Paus Adriaan VI.

Ofschoon hij zwak was van gestel, was hij heel handig in het spel, dat voor de prins voornamelijk bestond in paardrijden, later in het hanteren van de lans en andere wapens. Het grootste deel van de dag moest hij echter wijden aan de studie der talen: Frans, Vlaams, Duits, Spaans, Italiaans en Latijn, doch aan die taal had hij een geweldige hekel. Eens antwoordde hij kortaf: "Denkt Gij

misschien, dat mijn grootvader van mij een schoolmeester wil maken”. Op tienjarige ouderdom kon hij zich aldus reeds in vijf à zes talen uitdrukken terwijl hij anderzijds een perfecte ruiter, jager en schutter was.

Met zijn tante, Margaretha, reisde hij de Nederlanden af. In 1508 vergezelde hij haar toen zij met haar vader, Maximiliaan van Oostenrijk, een officieel bezoek bracht aan Gent. De Gentenaars hadden er op aangedrongen dat Maximiliaan die een tijdlang te Brussel verbleef, Gent zou bezoeken waar hij sedert ruim een kwart eeuw niet meer gekomen was. Zij stuurden een deputatie naar Brussel “Omme an hem te verzouckene ende hem te biddene dat hem zoude believen met mynder vrouwen van Sovoyen ende men onsen gheduchten heere ende prince den graef Kaerle, te comene, binnen zijnder stede van Ghendt”. Maximiliaan antwoordde bevestigend en verbleef een veertiental dagen in de Arteveldestede waar hij als een god werd onthaald. Het werd een triomfantelijke intrede in de goede stede en het volk bracht de keizer en zijn kleinzoon een onvergetelijke hulde: de stad was bevlagd en versierd met triomfbogen, met “stellagien of theaters waerop figuren en zinnebeelden ver-toond werden welke de vreugdegevoelens der ingezetenen bekend maekten.” De vier rederijkerskamers voerden elk een vertoning op ter ere van de doorluchtige bezoekers.

In de stoet welke Maximiliaan en Karel vergezelde, stapten onder meer tien duizend voetknechten “elc met eender spyse vijf, ende waeren alle ghecleet met roede rocxkens, ende daer up gheborduurt eene palstere. Ende daer naex voechden twee duisent perden ghewepent”. De duizenden fakkels en toortsen, de verlichting der gebouwen, moesten aan de Gentse bevolking de dag in herinnering brengen toen zij samengedrongen tegen de gevels, de prachtige doopstoet van “hun” prins zagen voorbijtrekken.

Zo leerde de jonge prins zijn volk kennen, zo leerde hij ook in versneld tempo alles wat een koning weten moet aan. Hij had zijn Hof, zijn leermeesters, zijn raadgevers, van alle nationaliteiten, van alle opinies, doch vrij vroeg moesten zij allen tot de bevinding komen dat Karel een moeilijke, een lastige leerling was, eigzinnig en koppig, reeds hunkerend naar gezag en naar heerschappij.

Weldra brak de dag aan, dat hij meerderjarig werd verklaard: hij was amper vijftien jaar oud, doch zijn eerste optreden, in zijn geboortestad, zou aantonen, dat hij wist wat hij wilde en dat hij geen tegenkanting zou dulden.

Pierre Kluyskens.
(wordt vervolgd)

HET RUIMEN VAN VUILNIS IN GENT OP HET EINDE VAN DE 19E EEUW.

Ik vrees dat de oude gewoonte gedoofd is, dat in de eerste nieuwjaarsweek de vuilnismannen aanbellen om de burger een ‘gelukkig jaar’ te wensen. Wanneer die gewoonte ontstaan is, weet ik niet, maar ‘Artikel 17’ van het “Lastenkohier voor den vuilnisdienst” nr 498 van 1884 (1) leert ons dat *“betrekkelijk het wegnemen der modder en van den keukenafval... het personeel zal gehouden zijn de vuilnisbakken aan de deur der huizen geplaatst, te ledigen, en de inwoners door aan te bellen te verwittigen dat dit werk geëindigd is”*. Dat aanbellen zat dus ingebakken. Toen het wekelijkse aanbellen afgeschaft werd, zullen ze vermoedelijk in die eerste week van een nieuw jaar de inwoners toch nog eens op hun werkzaamheden hebben willen attenderen. Vermits de vuilnismannen behoren tot de meest noodzakelijke en onontbeerlijke stadswerkers, gaf en geeft de burger hen graag een nieuwjaarsmuntje. Datzelfde kohier beschrijft uitgebreid het werk van de vuilnisdienst in de 19e eeuw. Het bestond uit *“a) het vagen der straten, b) wegruimen van de sneeuw, c) ontsmetting der pisbakken en riolen, d) besproeien der straten, e) wegnemen van modder en keukenvuilnis”*. Hoewel geen algemeen Nederlands zullen we in dit artikel voor “cahier des charges” en “cahier de charge(s)” toch “lastenkohier” en “kohier” blijven gebruiken in plaats van het correcte “bestek en voorwaarden”.

A. Het vagen der straten

De politie bepaalde waar de vuilnisondernemer dagelijks aan het werk moest met *“ten minste 4 vaagwerktuigigen met een paard bespannen, 4 karren met een paard bespannen en 30 vagers, bijeenvagers of laders. Het gespan begrijpt het paard en den geleider.”*

Het vagen en het wegnemen der “vagelingen” gebeurde van 10 uur ‘s avonds tot 9 uur ‘s morgens. De paarden mochten geen bellen dragen en ‘s nachts was een aangestoken lantaarn voor de vagers verplicht. De straat werd over alle delen van de weg minstens een maal per week geheel schoongemaakt. Iedere dag moest de baas van de vuilnisdienst zich *“ten middenbureel van politie”* aanmelden om instructies te krijgen. Iedere tocht werd door de politie uitgestippeld met een eventueel speciaal ‘bevel’ van de oppercommissaris. *“Zoo den staat der wegen het verreist, zal de aannemer, alvorens te doen vagen, dezelve moeten doen besproeien.”*

Ook toen mocht je niet te veel stof doen opwaaien.

Het zuiver houden van de voetpaden, greppels, rioolroosters en ontvangers, pisbakken en riviertrappen gebeurde tijdens de dag. Het lastenkohier schreef voor dat *“er van 9 uur ‘s morgens tot 4 uur ‘s avonds in den winter, van 9 uur tot 6 uur in den zomer, in de straten door den oppercommissaris van politie aangeduid, gestadig gevaagd zal worden”*. Daarvoor werden ten minste 6 vagers ingezet die met kruiwagens *“het op den openbaren weg verspreide mest”* opruimden.

De pisbakken en rioolroosters moesten tweemaal daags schoongemaakt. Vijftien jaar eerder volgens een lastenkohier van 1869 was dat nog maar eenmaal per dag. Het valt op dat men het in de lastenkohieren van de 19e en eerste helft van de 20e eeuw heel vaak over ‘pisbakken’, ‘pissijnen’ en ‘piskribben’ heeft. Blijkbaar werd er in die tijd veel belang gehecht aan de aanwezigheid van dit soort straatmeubilair, uitsluitend weliswaar voor mannen.

B. Wegruimen van den sneeuw

De vuilnisondernemer moest kosteloos van 7 uur ‘s morgens tot 5 uur ‘s avonds zijn materieel en personeel ter beschikking van het stadsbestuur stellen, telkens er sneeuw geruimd moest worden. Bij het eerste teken van dooi diende de ondernemer de rioolroosters en de greppels vrij te maken om het water vrij te laten afvloeien.

C. Ontsmetting der pisbakken en riolen

Ook in dit geval was het de oppercommissaris weer die zich over de pisbakken ontfermde en het bevel gaf *“tot het ontsmetten bij middel van chloorkalk der pisbakken en riolen. Er moest te dien einde eene ton gebruikt worden waarvoor de ondernemer het paard, den voerman en den werkman moest leveren. Alle drie zullen aan den vuilnisdienst onttrokken worden. De ontsmettingsstoffen zullen door de Stad geleverd worden.”*.

D. Besproeien der straten

Voor het sproeien mochten 8 sproeiwagens met paard gebruikt worden. Er werd bepaald dat *“de wagens zullen voorzien zijn van eenen watermeter Siemens van 40 millimeters en van eene buis in getand kemp, in verbinding kunnende gesteld worden met den meter en de watermondingen der straat.”* De Stad betaalde hiervoor de ondernemer een frank per uur en per gespan met een minimum van 3 frank per gespan.

E. Wegnemen van modder en keukenvuilnis.

Onder het wegnemen van modder en keukenvuilnis werd verstaan:

“a) Het wegnemen der vagelingen, binst den nacht door de vagers niet aan den dienst der vaagmachienen gehecht, vergaard.”

“b) Het wegnemen in al de straten, straatjes, boulevards, kaaien, plaatsen, markten. kruiswegen, stegen en beluiken, van den keukenafval en overblijfsels van allen aard waarvan de inwoners zich zullen willen ontmaken, ter uitzondering nochtans der aarde voortkomende van afvoer, des afvals van bouwmaterialen, van steenpuin, van den afval of de asch voortkomende van fabrieken en andere nijverheidsgestichten.”

Dagelijks moesten minstens zeven karren met een paard bespannen en zestig mannen voorzien van steekkarren, gebruikt worden. Iedere kar was vergezeld van een voerman en een lader. De karren en steekwagens vertrokken ten laatste om 6 uur 's morgens in de zomer en om 7 uur 's morgens in de winter. De hun aangewezen weg moest ten laatste om twee uur doorlopen zijn. Iedere tocht (reeks) werd door de politie bepaald.

Op zon- en feestdagen eindigde de dienst om 11 uur 's morgens. *“Al de andere dagen, zal het personeel aan dezen dienst gehouden zijn de vuilnisbakken aan de deur der huizen geplaatst, te ledigen, en de inwoners door aan te bellen te verwittigen dat dit werk geëindigd is”. “Daarenboven zal het op zijnen doorgang, en zelfs buiten de sektiën afzonderlijk aan iedere kar of steekwagen aangewezen, al het ander mest of alle vuilnishooopen opnemen, die zich op den weg of zijne afhankelijkheden zullen bevinden.”*

Vijftien jaar later in 1899 werd met een bel in de straat aangekondigd dat dit werk gedaan was.

Wat gebeurde er met het verzamelde vuilnis?

De vagelingen, modder en vuilnis mochten niet, zelfs niet tijdelijk, op de openbaren weg afgezet worden. Het vuil werd onmiddellijk op wagens en steekkarren geladen, en naar een van speciale ladingskaaien vervoerd. Het getal en de plaats van die ladingskaaien werd bepaald door het College, met een minimum van twee. Zo was er o.a. een ladingskaai aan de Gentse Visserij, Lievegang en aan de Muide. Vandaar vertrok het vuil per boot naar een stapelplaats gelegen langs het kanaal van Brugge, *“stroomafwaarts den duiker van Vinderhout”*.

Alleen bij hard vriesweer als ijs de doorvaart verhinderde, mocht de ondernemer *“de opgenomen stoffen ter plaatsen als ladingskaaien aangewezen, afstorten”*. Zodra de doorvaart hersteld was, diende dit vuil zo snel mogelijk

afgevoerd.

Regelmatig plaatste de stad een aanbesteding voor ijzeren boten met een houten kabine *“bestemd tot het vervoeren van modder en privaatstoffen”*. Met ‘privaatstoffen’ bedoelden ze ‘mest’, wat minder deftig klinkt, zoals ze toen van ‘gezondheidstoestellen’ spraken en wij vandaag van ‘sanitair’.

Het was gebruikelijk in die tijd dat de stad bij afbraak van stadsgebouwen stelde, dat ze eigenaar bleef van het afgebroken materiaal. De aannemer van de afbraakwerken kreeg dan de opdracht enerzijds volwaardige stenen schoon te kappen en van het overige steenbrokkelingen van een bepaalde maat te maken. Dat was een werkje voor steenkloppers, meestal halve gasten en oude lieden die daar in de jaren 1900 0,85 fr per m³ voor kregen. Dat steenpuin werd verwerkt op plaatsen waar de Stad aanvullingswerkzaamheden uitvoerde zoals *“op de Sint-Lievenvest, op den boulevard tussen de Heuvelpoort en Terplaten, op den grooten boulevard dichtbij de nieuwe Normaalschool buiten de Heuvelpoort, in de lanen van de Warande der vesting (Citadelpark), op de Koepoortkaai, enz”*.

Aangezien de ondernemer van de vuilnisdienst geen steenpuin en afgevoerde aarde mocht ophalen, mocht hij het vuilnis op geen enkele manier gebruiken *“tot het aanvullen of effemaken van ontworpen straten, openbare plaatsen of andere gronden”*.

Het mest, ‘vagelingen’, modder en vuilnis kon de aannemer echter wel verkopen of gebruiken voor andere doeleinden. De Stad behield zich het recht voor mest aan te kopen tegen de vastgelegde som van 1 frank m³ *“om de parken en openbare hoven te verbeteren”*.

Materiaal

De stad kocht het materiaal zelf aan voor de “reinigheidsdienst” of “mestpacht”. Ook de paarden en soms zelfs werkvolk werden apart ‘geleverd’. In het lastenkohier nr 857 van 1899 lezen we dat van de aanbieder werd gevraagd: *“Leveren van de noodige paarden voor den reinigheidsdienst. Voor drie jaren te beginnen op 1en Augusti 1899. Er zullen iedere dag 14 paarden worden geleverd. Zij zullen 10 uren daags moeten kunnen werken, niet inbegrepen de noodige tijd om zich ter werkplaats te begeven. Hij zal drij bijgevoegde paarden ter beschikking houden, die 0,50 per uur en per paard betaald zullen worden. Ze moeten de mestwagens en de mekanieke vaagmachienen van den mestdienst kunnen voorttrekken. De aannemer zal een stalknecht leveren die den stal in gestadigen staat van reinheid zal moeten houden”*.

Op de 'Sint-Lievensboulevard' (Sint-Lievenslaan) (3) stond het gebouw van den openbare reinigheidsdienst met stallingen en ruimtes waar vuilniskarren, handkarren, paardenkarren, sproeiwagens, ruimketels op vier wielen met zuigbuis en kraan, gestald werden.

Over de karren lezen we in lastenkohier nr 570 van 1886 dat de Stad een aanbesteding deed voor zes vuilniskarren. *“Ze zullen gelijkvormig zijn aan die welke laatst voor den dienst der openbare reinheid in de werkhuizen der stad Antwerpen, zijn vervaardigd. Ze zullen gemaakt zijn in eikenhout van Vlaanderen, 1e hoedanigheid. De velgen der wielen in olmenhout, de lamoen (jantes) in esschenhout. Den bak is binnen bekleed met gegalvaniseerde platen van 3 mm dik”. “De karren, sproeiwagens en steekkarren zullen altijd in goeden staat gehouden worden, zoodanig dat de stoffen die zij bevatten, op den openbaren weg niet kunnen vallen. Gansch het materieel zal ten minste een maal per maand gewasschen worden.”*

De Stad leverde dus het materieel, dat ze ter beschikking van de ondernemer stelde. Onderhoud en vernieuwing van het materiaal, inclusief de vernieuwing van de borstels van de veegmachines, maar exclusief het onderhoud der sneeuwdrijvers, kwamen ten laste van de ondernemer. Tijdens de overeenkomst zorgde de ondernemer voor de goede staat van het materiaal en alle versleten, gebroken of losgeraakte stukken diende hij te vervangen. Op het einde van de pacht, ook wel mestpacht genaamd, werd het materiaal geschat en kreeg de ondernemer de waarde in min of in meer terug in verhouding tot de waarde vastgesteld bij het begin van de overeenkomst.

Personeel en Paarden

Het kopje “Personeel en Paarden” klinkt oneerbiedig maar in de aanbestedingen werd er weinig onderscheid gemaakt. *“De ondernemer is verplicht, telkens hij daartoe het bevel zal ontvangen, op dag, uur en plaats die hem zullen aangewezen worden, het materieel, personeel en paarden die den dienst doen te vereenigen, ten einde ze aan een algemeen onderzoek te onderwerpen. Hij zal gehouden zijn alle herstelling van het materieel uit te voeren en tot alle verandering van het personeel overtegaan, die het bestuur voegzaam zal oordeelen te eischen ten einde de regelmatige werking van den dienst te verzekeren.”*

“De voer- en werklieden zullen een door het College te bepalen onderscheidingsteeken dragen. De voerlieden der steekkarren zullen sterk, niet jonger dan 18 noch ouder dan 55 jaar zijn. De paarden mogen geene bel dragen. De steekkarren zullen van eene bel voorzien zijn, en de paarden der karren zullen langs onder aan de halskraag een klokje dragen. De vaagmachienen en de

Binnenkoer op Sint-Lievenslaan

Hoek Sint-Lievenslaan en Leeuwstraat

karren welke dezen volgen zullen van eenen brandenden lantaarn voorzien zijn.. De machienen, booten, karren, steek-, krui- en sproeiwagens, zullen op eene zichtbare plaats een in 't wit geverfd volgnummer dragen. Dit nummer zal altijd moeten volkomen leesbaar zijn."

Dit zijn de bedragen die het personeel verdiende in 1899: voerder van een handkar 13 fr per week; rioolkuischers 18,00 fr per week; voeders der paardenkarren van den vaagdienst 19 fr per week; voeders der paardenkarren van het keukenafval 18 fr per week; schippers 18 fr per week; laders 11 fr per week; vagers 11 fr per week; paardenmestrapers 11 fr per week; werklieden op loskaaien 0,25 centiemen per uur.

Het gewicht van deze bedragen is moeilijk te beoordelen. In 1880 kostte een brood 0,35 fr en 0,28 fr in 1920 (2). Om bedragen uit 1900 om te rekenen naar de huidige waarde van vandaag vermenigvuldig je die met 200 en bedenk je dat het loon op honderd jaar tijd tot vijf maal zoveel opgewaardeerd is. Een loon van 11 fr per week komt dus overeen met een loon vandaag van 1.100 € Alleen, de dagelijkse levensbehoeften waren toen veel duurder dan vandaag. Op zijn allerkortst samengevat: arbeid werd bijzonder veel duurder en grondstoffen goedkoper. Anno 2010 besteedt de modale Belg nog 15 %, of zoiets, van zijn/haar loon (vervangingsinkomen, leefloon, etc. inbegrepen) aan voedsel. Geld heeft een heel andere betekenis dan 100 jaar geleden.

Bronnen

(1) SAG, verzameling G 4331-4371 (nrs 1-1800)

(2) Avondts, G. en Scholliers, P., De Gentse textielarbeiders in de 19e en 20e eeuw, Brussel, 1977

(3) Op 15 juli 1952 nam het College van Burgemeester en Schepenen het slopingsplan van de Vuilnisdienst op de Sint Lievenslaan aan. De hier gebruikte foto's komen uit de verzameling van de hr D. Vandewalle, geschonken aan het Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis Dr Maurits Gysseling (Groot-Begijnhof nr 46, Sint-Amandsberg).

Adrien Brysse

MINDER BEKENDE EN/OF VERDWENEN LOCATIES

Grote en Kleine Ameede, Koestraat

De Grote Ameede, een indrukwekkende massieve constructie, stond in de Koestraat. Het huis, dat tot het einde zijn naam behield, werd in 1871 afgebroken. Op dezelfde plaats staan nu de woningen, winkels, nrs 32 tot 36. De Koestraat was overigens een smal straatje langs waar de koeien naar de weiden van de Brabantdam en Ter Hooie werden geleid.

De Grote Ameede, opgetrokken in Doornikse steen, was een Romaans Steen, dat, met zijn dikke muren, sommige wel een meter dik, zijn kantelen en zijn twee ronde hoektorens, leek op een versterkte vesting. Het huis was vier bouwlagen hoog en het belangrijkste gebouw van de Koestraat.

De gevel van de Groote Ameede bestond uit vijf traveeën. De ingang tot het gebouw bevond zich in een muur naast het steen, in de richting van de Kalandenberg, en gaf uit op een binnenkoer en een lochting. Baron Triest liet in 1780 het gelijkvloers en de eerste verdieping aanpassen in de stijl van die tijd door een brede deur in de voorgevel aan te brengen en de vensters te verwijderen.

Het strekte zich achteraan uit tot in de Kouterdreef. Toen daar in 1904 werken werden uitgevoerd in de woning van Ernest Serdoppel heeft men in de kelder een kolom teruggevonden bekroond met een Romaans kapiteel.

In 1871 lieten de eigenaars het gebouw, een van de zeldzame overblijfselen van bouwkunst uit de 13e eeuw, afbreken. Na de afbraak werd een kapiteel van een kolom naar het Steenmuseum in de Sint-Baafsabdij overgebracht.

Het woord ameede betekent slag- of sluitboom, afgesloten ruimte, hofstede. Het is echter waarschijnlijker dat de naam afgeleid is van de familie Vander Hameede of Vander Ameyde, die het huis aanvankelijk heeft bewoond. We kennen de naam van een Boudewijn Vander Hameeden, die in 1305 de functie bekleedde van schepen van Gedeele en in 1320 en 1323 van eerste schepen van de Keure, maar dan wel onder de naam Vander Ameyden. (De schrijfwijze stond in de Middeleeuwen niet vast.)

Reeds in het midden van de 14e eeuw was het huis in het bezit van een andere patriciërsfamilie, de familie Bette. In het Orbitarium (lijst van overledenen) van de parochie Sint-Jan (thans Sint-Baafs) staat te lezen: "Margareta Cots, echtgenote van Willem Bets, in de Groote Ameede". Die Willem Bette was hoofdman van de Sint-Jansparochie en woonde er zeker in 1347 en 1355, zijn zoon Simoen in 1372 en zijn kleinzoon in 1414. In de latere eeuwen ko-

Koestraat: de Grootte Ameede. © SAG-SCMS2734

men nog de namen Crooc, de Keghele, van Povijn en Heinric Van Ydeghem, priester en kanunnik voor als eigenaars. In de 19^e eeuw was het in het bezit van baron Triest, broer van kanunnik Petrus Jozef Triest (1760 - 1836) stichter van de Broeders van Liefde.

Sommige auteurs, Jules de Saint-Genois en Steyaert o.a., waren van mening dat het huis, zonder een exacte periode aan te duiden, ook dienst moet hebben gedaan als vergaderlokaal van een of ander ambacht.

Het gebouw is niet van bijzonder historisch belang geweest, maar het heeft tot diep in de 19e eeuw een goed idee gegeven van hoe een middeleeuws steen of versterkte patriciërswooning er moet hebben uitgezien. In het 13e en 14e eeuwse Gent moeten er 200 à 300 dergelijke woningen hebben gestaan. Veel van die woningen waren tegelijk graanopslagplaatsen, het belangrijkste handelsproduct van de stad.

Naast de Groote Ameede, ten zuiden ervan, op de hoek van het in de 16e eeuw Oudeghesteghe geheten straatje dat later en nu Koutersteeg wordt genoemd, stond de Kleine Ameede, dat in 1362 toebehoorde aan Zoetken sHuuls of tSuuls, echtgenote van Boudewijn van Aalst. Daarna volgt een lange lijst van opeenvolgende eigenaars.

Alhoewel de naam Kleine doet denken aan een eerder onaanzienlijk gebouw, was het toch groot van omvang. In 1556 noemt men het: “de Cleen Ameyde, wesende eenen grooten steen”.

Net zoals de Groote Ameede had de Kleine Ameede achteraan een uitgang in de Viltstraat, thans Kouterdreef. Het is niet bekend wanneer de Kleine Ameede werd afgebroken.

Een van de zovele voorbeelden van gebrek aan respect voor het verleden en onbezonnen afbreken van een waardevolle en betekenisvolle getuigenis om er iets banaals voor in de plaats te stellen.

Literatuur

F. De Potter, Gent, van den oudsten tijd tot heden, deel 5, p. 90-93.

P. Claeys, Les Monuments de la ville de Gand, 1905.

Ghendtsche Tydinghen, 9e jg., nr. 1, januari 1980..

G. Deseyn, Gids voor oud Gent, 1991.

Internet. Google.

Daniël Van Ryssel

GHENDTSCHЕ TOESTANDEN

WAT ER GEBEURDE MET DE BEGRAAFPLAATSEN AAN DE GEBROEDERS DE SMETSTRAAT EN DE WASSTRAAT

Lezers van Ghendtsche Tydinghen zullen wel weten dat het keizer Jozef II was die een einde stelde aan begravingen in en rond kerken (1784). Men schreef in officiële teksten voortaan liever ‘begraafplaats’ dan ‘kerkhof’ (hof rond een kerk), maar het woord ‘kerkhof’ bleef in het dagelijkse taalgebruik verbonden met ‘plek waar begraven werd en/of wordt’.

Nieuwe kerkhoven op ’t petaeter land

Voor een stad als Gent kon er geen sprake van zijn de kerkhoven rond de kerken te behouden. In 1784 werden drie nieuwe kerkhoven gecreëerd. Dat gebeurde buiten de stadswallen maar op Gentse grond binnen het gebied omschreven door de Rijtgracht (Rietgracht)¹.

Niet iedereen was er gelukkig mee. We mogen de lezer een bittere commentaar daarop uit 1797 niet onthouden. Deze werd door Karel Broeckaert, de auteur van Jellen en Mietje, in het mooiste Gents in de mond gelegd van de zeer traditioneel ingestelde kleinburger Gysken²:

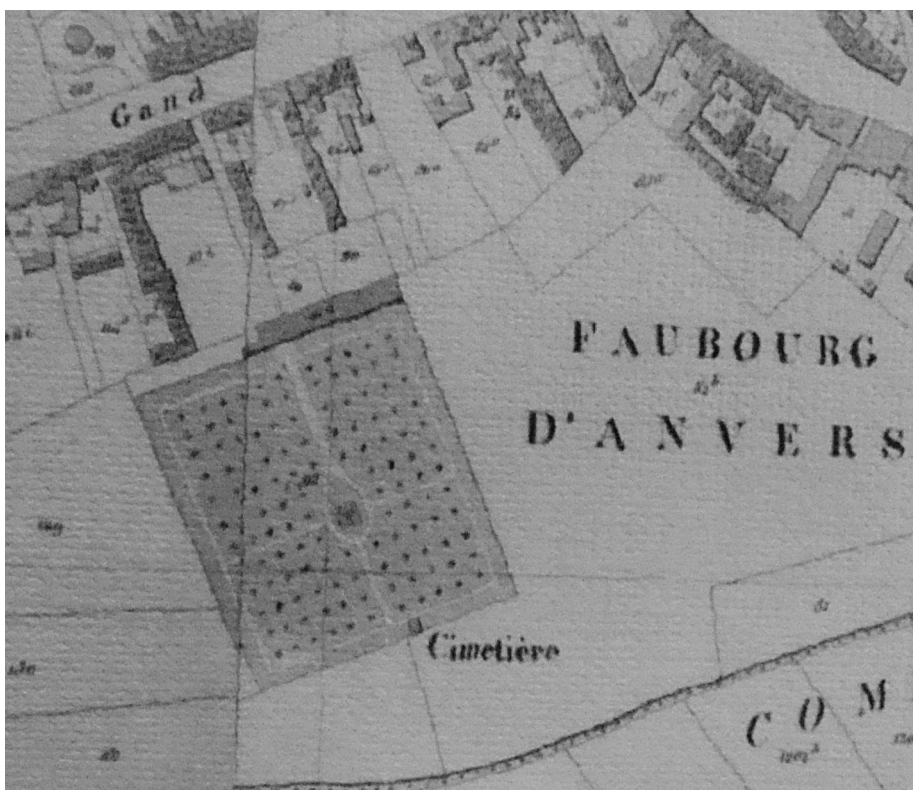
Veurtyds aes de Kerkhoven in de stad waeren, en dame nog in de kerken mogt begraeven, dat diendege veur een gedagtenisse diendeg’t. Passeerger nêen priester over het kerkhof, hy las ten minsten nêen Perfondes (de Profundis), en kwam’er nêen vriend in de Kerke hy peysdige op zynen vriend, die begraeven was. Maer nuy zedert danze buyten begraeven, uytter oogen uytter herten. Zoo aesge me Eerde bedekt zyt, ge zyt vergeten.

M’haên wy ook onzen Zaerk en g’heel de familde van de Gysen ligt in de Predikheers begraeven. Maer nuy zedert Josephus en de Fransche zyn al die schoone fondatiën van niete zynze. En Gysken moet naer ’t petaeter land zoo goed aes den aermsten dieder es, en misschien me ’t hoofd van zijn Groot-Vaeder zien bollen, gelyk of ’t nuy in de rekeletten (bij het toen afgebroken klooster van de recoletten, nu Koophandelsplein en Justitiepaleis) gebeurt, tot groot schandael van d’ Overledene.

Oude begraafplaatsen verdwijnen, maar blijven open ruimten

Het kerkhof van de Sint-Pietersparochie, nu Zuiderbegraafplaats, is het enige dat bleef bestaan. Dat lag in de tweede helft van de 19de eeuw nog helemaal op de buiten, terwijl de beide andere in snel tempo ingesloten raakten in bebouwing met overwegend arbeidersbehuizing en fabrieken. De Dampoortwijk en de Rabotwijk kregen vorm. De verstedelijking van deze zones was aanzienlijk versneld door de opheffing van de tollens aan de stadspoorten in 1860.

Een nieuwe verhuis drong zich op. De begraafplaats buiten de Dampoort werd samen met die buiten de Brugsepoort in 1873 vervangen door één enkel nieuw

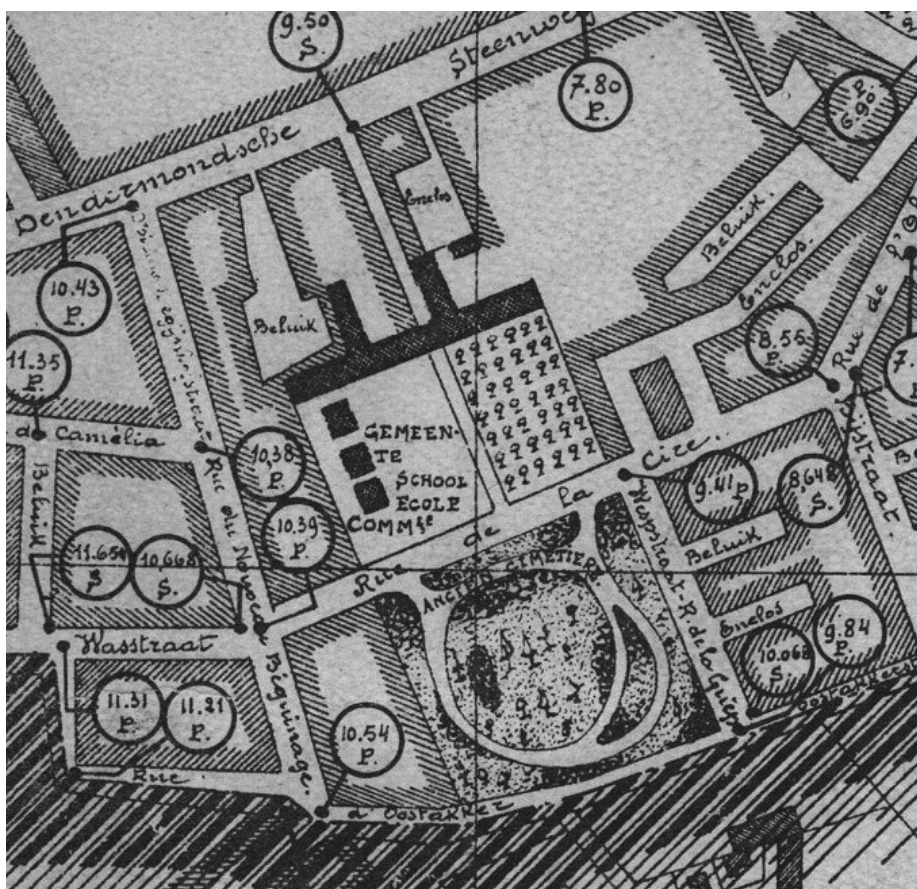

afb 1

Kerkhof buiten de Dampoort (Antwerpsepoort) in 1860 (kaart van P. Gérard). De toegang bovenaan links is nog steeds de toegang tot de school aan de bijna volledig dichtgebouwde Dendermondsesteenweg. Onderaan de grens (nu Engelbert van Arenbergstraat) met Sint-Amansberg (toen Oostakker). De begraafplaats werd kort nadien tot daar uitgebreid.

en heel groot kerkhof, de Westerbegraafplaats. Dit lag op zijn beurt een heel eind buiten de bebouwing, maar nog steeds binnen de Rijtgracht - gemeentegrens.

In 1873 bepaalde men dat er geen nieuwe ter aarde bestellingen (zoals dat zo mooi heet) meer mochten gebeuren op de oude begraafplaatsen en dat ze vier jaar later zouden gesloten worden. Uit eerbied voor de doden zou er dertig jaar lang geen andere bestemming gegeven worden aan de gronden. Houders van een 'euwigdurende' concessie konden hun kostbare keldergraven laten over-

Afb. 2

Gewezen kerkhof buiten de Dampoort in 1912 (detail van de kaartenreeks door Compyn en Soenen). Nu in twee gedeeld door de Wasstraat, met aan de ene zijde het schoolcomplex en aan de andere een klein parkje in Engelse landschapsstijl reikend tot aan de toenmalige Oostakkerstraat (nu Engelbert van Arenbergstraat). De omcirkelde getallen duiden hoogten aan boven het (Oostends) zeepeil.

brengen naar het nieuwe kerkhof. Men moet zich daarover geen illusies maken. In die tijd waren er nog niet zoveel dergelijke graven. Enkel begoede families konden daaraan denken, en dan nog.

In feite bleven de oude begraafplaatsen, minstens gedeeltelijk, veel langer dan vier jaar bestaan, vermoedelijk echter zonder dat er individuele graven herkenbaar waren en zeer zeker zonder dat er nieuwe begravingen gebeurden. In 1877 affineerde de burgemeester in de gemeenteraad dat het kerkhof buiten de Dampoort overdag nog verder zou openblijven voor bezoekers. Er was zelfs een bewaker aangesteld en sinds enkele weken gold er een verbod op honden. Men begrijpt waarom³.

De zaken lagen gevoelig. De kwestie van het al of niet gewijd zijn van de grond op de Westerbegraafplaats had tot heftige strijd geleid tussen de katholieke fractie aangevuurd door bisschop Bracq en het liberale, in die tijd antiklerikale gemeentebestuur⁴.

Onze aandacht gaat in deze bijdrage niet uit naar dit vrij bekende verhaal, maar naar wat er met de opgeheven begraafplaatsen gebeurde... of niet gebeurde: de beide begraafplaatsen bleven tot op heden immers gedeeltelijk open ruimten. Deze geschiedenis werd, zover ons bekend, niet eerder verteld. Een geschikte kluif dus voor onze rubriek *Ghendtsche* Toestanden. We maken van de gelegenheid gebruik om een kleine beschrijving in woord en beeld te geven van de weinig bekende (want overwegend arme!) omgeving van beide sites.

Het spookt daar!

De herinnering aan de oude begraafplaatsen bleef lang levendig. De mensen hadden er in de beginjaren schrik van. Bij werkzaamheden werden soms beenderen opgegraven en spelende kinderen vinden er ook wel eens enkele. Ook nu nog duiken af en toe berichtjes en foto's daarvan op in de kranten en in archeologische rapporten⁵.

Dat die oude begraafplaatsen als min of meer luguber ervaren werden, blijkt onder meer uit volgende berichtjes geplukt uit de Gazette van Gent van 5 en 7 september 1895. *In den afgelopen nacht rond half een, ging een zekere Hendrik Uytterschaut, 23 jaar oud, door de Gebroeders de Smetstraat (bij het Rabot en de Brugsepoort, waar vroeger een kerkhof was) toen plotseling eene kat welke uit het Oud Kerkhof kwam, voor zijn voeten sprong. Uytterschaut verschrikte zoo hevig dat hij eenen aanval van waanzinnigheid kreeg. Hij werd naar zijne woning overgebracht, alwaar men hem eene dwangkamizool (dwangbuis) moest aantrekken. Een geneesheer heeft hem de eerste zorgen toegediend. Zeer waarschijnlijk heeft Uytterschaut de aanval gekregen ten gevolge der inbeelding verwekt door het uitgestrooid gerucht als zou er op het Oud Kerkhof een spook ronddwalen.*

Dat verwekte een volkstoeloop. Twee dagen later berichtte de krant opnieuw. *Woensdag was er nogmaals eene overgrootte menigte op het Oud Kerkhof der Brugsche Poort samengeschoold; er waren wel 2000 menschen. Henri Uytterschaut wordt te huis verzorgd en is beter, maar hij kan nog op zijne beenen niet staan; nu en dan loopt hem een rilling over het lijf. Wat er eigenlijk gebeurd is, kan hij niet zeggen; het was als een vuur dat door zijne armen en beenen liep, zegt hij.*

Nog in de veertiger jaren van de vorige eeuw was het piepkleine politiecommissariaat van de tiende wijk (Rabot- en Bloemekenswijk) gevestigd in het vroegere dodenhuisje van het kerkhof aan de De Smetstraat. De buitenmaatse ingangspoort was geflankeerd met funeraire symbolen en bovenaan kon men nog lange tijd lezen *Eerbied voor den dood*⁶.

Afb. 3

Kerkhof buiten de Brugsepoort in 1860 (detail uit Gérard). Nog tussen akker- of weidepercelen, met beginnende urbanisatie dicht bij de Brugsevaart. De toegang lag aan de toenmalige Kerkstraat.

Open ruimten... of toch gedeeltelijk

Wellicht niet toevallig was er een kat betrokken in het geval Uytterschaut - eeuwenlang werden die dieren geassocieerd met zwarte magie - en speelde dit ijselijke gebeuren zich af op een plek waar nog een herinnering aan dood en begraven rondwaarde.

Maar eerbied voor de doden of geen eerbied, griezel of geen griezel, het hoger aangestipte voornemen om de gronden gedurende dertig jaar onaangeroerd te laten, werd niet helemaal nageleefd.

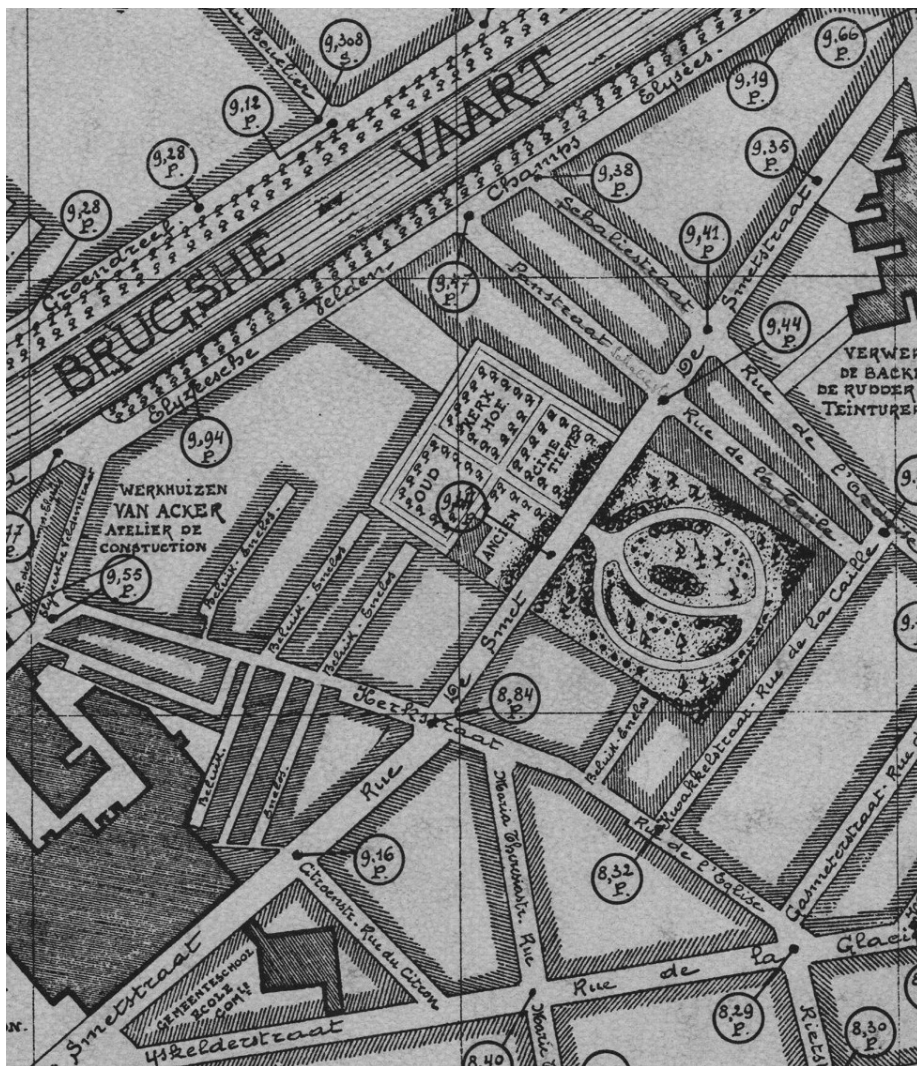
De dertig jaar duurde voor wat een stuk van het kerkhof buiten de Brugsepoort betreft, welgeteld 16 jaar. In 1893 werd de Gebroeders de Smetstraat, sinds 1875 tot aan het kerkhof lopend, er dwars doorheen verlengd⁷. Dat was absoluut nodig geworden om de in snel tempo volgebouwde buurten rond en over de Verbindingsvaart een degelijke uitweg te geven van en naar het stadscentrum.

Buiten de Dampoort duurde het iets langer (1903) vooraleer er een straat, de Wasstraat, doorheen het oude kerkhof aangelegd werd. Het gedeelte tussen deze straat en de behuizing van de Dendermondsesteenweg was echter al veel eerder (1881) ingenomen door een stedelijke 'kosteloze' jongensschool en dito meisjesschool. Het was een vrij grote instelling met 19 klaslokalen, een zaal en twee speelplaatsen⁸.

In de periode vóór 1914 waren de overblijvende delen van de gewezen begraafplaatsen omgetoverd tot buurtparkjes in Engelse landschapsstijl. Ze moeten er min of meer uitgezien hebben als het centrale deel van de Westerbegraafplaats, maar kleiner en zonder grafmonumenten (zie details uit het stadsplan van 1912).

Zeker in de laatste twee jaren van wereldoorlog I werden de parkjes net als andere schaars beschikbare onbebouwde stadsgronden beplant met aardappelen. In 1916 nam Gustaaf De Coen, kerkhofbewaker aan de Gebroeders De Smetstraat, *de heerbiedigge vrijheid zich tot het stadsbestuur te wenden voor de toelating te bekommen voor op de pleine te moggen beplanten met aardappels voor een jaar*.⁹ Door een speling van het noodlot (en wat voor een!) keerde het petaeterland van Gysken dus terug... Gustaaf betitelde zichzelf als kerkhofbewaker, maar in feite was hij parkwachter, een functie die ook in andere stadsparken bestond. Dat hij dat deed, duidt er op dat men de site ruim veertig jaar na het verbod op begraven nog steeds in de eerste plaats als kerkhof aanzag.

De oorlogsjaren maakten een einde aan die toestand. De kerkhofbewaker was aardappelkweker geworden en ook na de eerste wereldoorlog werden de gronden grotendeels voor utilitaire doeleinden benut. Noodwoningen (barakken) werden opgetrokken op het terreingedeelte aan de zijde naar de Brugse vaart

Afb. 4.

Kerkhof in 1912 in de al volop ontwikkelde Rabotwijk (Compyn en Soenen). Het gedeelte naar de Brugsevaart toe is ingedeeld in vier perkjes omringd door bomen; nog steeds met gebouwtjes horend bij het voormalige kerkhof. De andere zijde van de De Smetstraat is aangelegd als parkje. Links onder de grote steegbeluiken aan de (toenmalige) Kerkstraat.

De barakken werden samen met de aanpalende beluiken vervangen door grootschalige sociale woningbouw. De sanering beslist in 1956 ving pas in 1960 aan. Bijna 400 krotwoningen verdwenen. Het eerste nieuwbouwcomplex was pas in 1966 klaar. De bouw van overige geplande appartementen sleepte aan tot 1969¹². Het jarenlang leegstaande en door vandalisme geteisterde onderstation wordt gerestaureerd en krijgt een nieuwe bestemming als moskee.

Speelpleinen in dichtbevolkte arme wijken

De heden nog bestaande stedelijke speelpleinen werden kort na de tweede wereldoorlog ingericht (1946 - 1949)¹³. De boomaanplant van de gewezen parkjes bleef gelukkig minstens gedeeltelijk bewaard. Nadat de nood aan stadsgrond voor voedselproductie wegviel, was er in die nog steeds armoedige jaren grote behoefte aan recreatiemogelijkheden in open lucht voor de bleke stadskinderen uit de dicht bevolkte straatjes en beluiken omheen de gewezen begraafplaatsen. Het waren zeldzame open ruimten middenin volkomen dichtgebouwde zones met talrijke kleine straatjes en zelfs voor Gent - beluikenstad bij uitstek - ongewoon hoge concentraties aan citeetjes en cités. De speelpleinen voorzagen in een sociale behoefte en dat doen ze nog steeds. Aan de Wasstraat kon enkel het deel tussen die straat en het begijnhof als speelplein gebruikt worden. Het was en is nog steeds grotendeels gelegen op een trapeziumvormige uitbreiding van het kerkhof die pas in 1858 - 1862 tot stand kwam¹⁴. Dit heeft dus slechts korte tijd als begraafplaats gefunctioneerd. Beide speelpleinen waren goed uitgerust. Ze waren zelfs voorzien van een openluchtzwembad met grote halfbovengrondse betonnen kuip en bijhorende accommodatie. Om er van te genieten mocht het wel niet al te koud zijn...¹⁵

Straatnamen rond de oude *Kirkstraote* in de Rabotwijk

Ondertussen was de hele omgeving van beide ex-begraafplaatsen dicht bebouwd met bijna uitsluitend arbeiderswoningen en beluiken. Verschillende steegbeluiken waren achterin afgesloten door het voormalige kerkhof. Die concentratie bracht maatschappelijk en hygiënisch ongezonde toestanden mee. Vooral de vroegere Kerkstraat (nu opgesplitst in Guldenvliesstraat, Aloïs Joosstraat en Victor Frisstraat, in elkaars verlengde tussen de Elyzeese Velden en de IJskelderstraat - Wondelgemstraat) was berucht. *'t Es iene van de Kirkstraote* was een stigma¹⁶.

Noch buiten de Dampoort, noch aan de Gebroeders De Smetstraat refereert nu nog een of andere naam naar de oude begraafplaatsen. Het lijkt wel of men liever niet herinnerd werd aan het kerkhofverleden. Een steegbeluik aan de

Afb. 6.

Een heel textielwerkersleven op een kluit ... of bijna? Dancing Lido naast de ingang van het steegbeluik 'Kerkhofstraatje' in de Kerkstraat (op die plek nu Guldenvlieslaan) in de schaduw van een van de reusachtige (nog steeds bestaande) gebouwen van de Louisianafabrieken (ex-gebroeders De Smet, daarna Loutex, nu hogeschool). Wie wil weten waar dit precies was en wat er nu is, moet maar eens een kijkje gaan nemen aan de bewuste Guldenvlieslaan. De foto dateert uit 1954 en wordt bewaard in het Fonds Roger Moreau, Sint-Amandsberg.

vroegere Kerkstraat kreeg de (onofficiële) naam Kerkhofstraatje (ook Vuilstraatje)¹⁷ mee. Het straatje is nog steeds herkenbaar in de toeleveringsweg tussen de appartementsgebouwen en het hogeschoolterrein, maar de volksnaam verdween samen met alle beluiken om plaats te maken voor massieve appartementsgebouwen in een buurt met namen als Nicolaas Zannekinstraat en Cornelis Sneyssonestraat. Aan de textielabrikanten De

Afb. 7.

Een unieke foto van de totaal vergeten barakken op een deel van het kerkhof aan de Gebroeders De Smetstaat (verzameling Marcel Vollaert, jaar niet gekend). Tussen de lommerrijke bomen en de barakken ligt de Gebroeders De Smetstraat.

Smet herinneren naast de straatnaam enkele gelukkig bewaard gebleven monumentale fabrieksgebouwen geïncorporeerd in de hogeschool. Aloïs Joos was de dynamische eerste pastoor van de Sint-Jozefparochie. Wat de naam van stadsarchivaris en schrijver van de (politieke) *Histoire de Gand* en gewaardeerde boekjes over Gentse straatnamen, Victor Fris (1877 - 1925), hier komt doen, is minder duidelijk.

De verdwenen oude naam Kerkstraat in een godverlaten wijk ver buiten het centrum lijkt ietwat eigenaardig. Hij werd ontleend, niet aan de dichtbij gelegen Sint-Jozefkerk bij de Wondelgemstraat (pas in 1883 ingezegend), maar aan de al in de jaren 1600 verdwenen middeleeuwse Sint-Catharinakerk van Wondelgem, destijds aan het uiteinde van de Maïsstraat bij de watertoren. Wie er vanuit Gent heen wou, moest eerst naar de Brugsepoort en eenmaal daarbuiten doorheen de meersen stappen in (voor die tijd) redelijk rechte lijn over - inderdaad - de hele lange Kerkstraat. Op een stratenplannetje kan je dat gemakkelijk volgen vanaf de Brugsevaart. Ter hoogte van de IJskelderstraat

en de Wondelgembrug wordt het moeilijker. Verderop over de Verbindingsvaart verliep de oude kerkweg over wat nu de Maïsstraat is.

Zonderling ... De ligging van die kerk binnen de Vrijheid van Gent, dus feitelijk op Gents grondgebied, is merkwaardig. Ten behoeve van de parochie Wondelgem werd in 1683-1687 op initiatief van de Gentse bisschop een nieuwe kerk gebouwd op de huidige Kerkdries, ditmaal centraal in die parochie en meer in de invloedssfeer van de bisschop. Dit werd het nieuwe centrum van de huidige deelgemeente Wondelgem¹⁸.

Bijtjes verloren gevlogen rond de Wasstraat

Aan het Dampoortkerkhof vond men voor de straatnamen inspiratie in de bijenwereld en aanverwante vliesvleugelen. In die tijd zocht men voor de talrijke straten in nieuwe verkavelingen dikwijls namen met een gemeenschappelijke herkomst. De naam Wasstraat heeft niets met wassen te maken. De

Afb. 8.

Drie 'deskundigen' geven commentaar op wat een jongetje aan het opgraven is op het verlaten kerkhof aan de De Smetstraat (fotoverzameling Marcel Vollaert; jaar niet gekend, approximatief te dateren aan de klakken).

Franse benaming rue de la Cire verraadt zijn betekenis: bijenwas. En je hebt daar dicht bij ook nog de Biekorfstraat (vroeger Biestraat), de Wespstraat en de Zeemstraat. Ze zijn afgeleid van de middeleeuwse Bijgaard van het Sint-Baafsdorp. Men zat er daar wel eventjes naast want die oude, toen al eeuwen verdwenen Bijgaard, eigenlijk een boomgaard, goed te zien op het panoramisch zicht op Gent uit 1534, lag aan de andere zijde van de Dendermondsesteenweg, bij de Forelstraat en de spoorweg, waar recent het Bijngaardpark aangelegd werd op de Malmarsite¹⁹.

Historisch beter verantwoorde namen zijn Nieuwhof (naar het vroegere Nieuwhof, een belangrijke hoeve van de Sint-Baafsabdij) daar ongeveer gelegen en de Engelbert van Arenbergstraat (naar de hertog die de bouw in de 19de eeuw van het nieuwe Elisabethbegijnhof mogelijk maakte). Deze straat werd voordien Oostakkerstraat genoemd: ze vormde destijds de grens tussen de gemeente Oostakker en Gent. Nu nog scheidt ze Sint-Amandsberg (postnummer 9040) en Gent (postnummer 9000). De oude naam verdween omdat men bij de grote straatnamenherforming van 1940 - 1943 er naar streefde alle verwarrende of (dikwijls letterlijk) misleidende straatnamen te laten verdwijnen²⁰. Geef toe: voor iemand die daar de weg zoekt is de naam Oostakkerstraat op die plaats inderdaad misleidend.

De oude begraafplaats lag bij haar ontstaan dus buiten de stadswallen, maar nog net op Gents grondgebied. Die ligging kan wel aanleiding geven tot verwarring. Ze is namelijk binnen een oudere 14de-eeuwse vestinggracht gesitueerd die op die plek samenviel met de grens van de Gentse vrijheid. De Engelbert van Arenbergstraat volgt het tracé van die gracht (goed te zien op het bekende zicht op Gent van 1534). Toen het calvinistische bewind in 1577 - 1584 een waarlijk reusachtige inspanning deed om de stad te voorzien van een gebastioneerde vestinggordel, werd de oostelijke stadsverdediging teruggetrokken tot bij het Nieuw Kasteel (later Spaans Kasteel genoemd). De versterkte stad kromp in, maar de grens bleef.

Luc Devriese

Met dank aan Peter Steurbaut (Dienst stadsarcheologie) en Maurice Vollaert voor hulp bij de illustraties

Noten

¹ Het Gentse grondgebied, met andere woorden het gebied bestuurd door de Gentse schepenen, was veel groter dan de omwalde stad. Men noemde dit de Vrijheid van Gent. Daarbinnen oefenden nog verschillende besturen oude feodale rechten uit. Zo bv. de Heerlijkheid van

- Sint-Baafs. In 1795 werd dit grondgebied van de gemeente Gent en verdwenen de andere feodale structuren.
- ² Broeckaert, K., *Borgers in den estaminé. Spectatoriale geschriften I*. Oorspronkelijk in Syssepanne, 25 juni 1797. Heruitgave, Antwerpen, 1924, p. 60.
- ³ Gemeenteblad (Bulletin communal), Gent, 1877, p. 359. Dat gebeurde na hevige protest van de gezamenlijke pastoors van de betrokken parochies (ibidem, 1877, p. 261-264).
- ⁴ Capiteyn, A., Decavele, J., In steen en brons van leven en dood, Gent, 1981, p. 11-30; Hernalsteen, A. De Westerbegraafplaats van Gent, Gent, 2000, p. 5-15.
- ⁵ Laleman, M.C., Wasstraat. In: *Stadsarcheologie*, Gent, 1997, jg. 21 nr. 3-4, p. 104; idem. In: Archeologisch onderzoek in Gent, Gent, 2008, nr. 2, p. 161; Gebroeders De Smetstraat. In: *Stadsarcheologie*, Gent, 1990, jg; 14 nr. 2, p. 51.
- ⁶ Ongedateerd krantenknipsel 'Le dixième section de police', ondertekend R.B., uit *La Flandre libérale* bewaard in het Documentatiecentrum te Sint-Amandsberg, afd. Vliegende bladen. Een foto van het politiebureau in Bockstael, Ph., *Archiefbeelden Gent. Deel 7. Het westen en het noorden*, Tempus, Stroud, U.K., 2009, p. 92.
- ⁷ Fris, V., Les accroissements et les transformations de la superficie bâtie de Gand au 19ième siècle. In: *Bulletijn der Maatschappij voor Geschied- en Oudheidkunde te Gent*, Gent, 1920, 27-28ste jg, p. 131-132.
- ⁸ Steels, M., *Geschiedenis van het stedelijk onderwijs te Gent (1828 – 1914)*, Gent, 1978, p. 230.
- ⁹ Stadsarchief, reeks G16-10 nr. 103. We kunnen hieruit ook afleiden dat der in die tijd nog steeds een kerkhofbewaker was. Ook in de andere stadsparkjes waren er bewakers die de straatjeugd buiten hielden. De norske, hardvochtige collega's van De Coen in de Baudelohof werden in geuren en kleuren beschreven door John Flanders (zie Verbeke, A. *John Flanders. Dat was een tijd!*, Gent, 1996, p. 170-172).
- ¹⁰ De Wilde, B., *Gent / Rabot. De teloorgang van de textielnijverheid*, Gent, 2007, p. 33 en 38.
- ¹¹ De motor van de wijkrenovatie was de restauratie in 1987 - 88 van de bijna honderd jaar eerder (1889) gebouwde beluiken met vijftig woningen aan de Wasstraat door de architecten E.H. Ho en A. Stevens in opdracht van de eigenaar M. Vandersmissen (Vliegende bladen in DMSO Sint-Amandsberg).
- ¹² WIARUG Werkgroep, Onderzoek naar de Gentse beluiken, Gent, 1978, p. 20.
- ¹³ Stadsarchief Gent, reeks G nr. 4370 en 4371.
- ¹⁴ Stadsarchief Gent, Atlas Goetghebuer L60/25. Het oudste strikt rechthoekige kerkhofgedeelte werd aangelegd onder leiding van A.F. Benthuyts.
- ¹⁵ Mooie foto met een druk bezocht zwembad aan de De Smetstraat in Bockstael, Ph., 2009, p. 91. Het zwembad aan de Wasstraat was in het schoolgedeelte gelegen. Het werd in 1984 uitgebroken (Van Nevele, F., *Rond onze buurt*, Gent, 1994).
- ¹⁶ Moreau, R., *Archiefbeelden Gent. Deel V. beluiken, poortjes en cités*, Tempus, Stroud, UK, 2003, p. 103-108. met een indrukwekkende reeks foto's.
- ¹⁷ De huizen van het 'Kerkhofstraatje' kregen een nummer in de Kerkstraat. In de documenten uit de jaren 1930 van wijlen Roger Moreau vinden we als nummers: Kerkstraat 1-48 en 2-54 (Documentatiecentrum Sint-Amandsberg - DSMG, Fonds Roger Moreau).
- ¹⁸ Vanaverbeke, L., *Geschiedenis van Wondelgem*, Wondelgem, 1968, p. 39-40. De oude kerk wordt doorgaans aan de Maïsstraat bij de hoek met de Anjelierstraat gesitueerd.
- ¹⁹ Devriese, L., *Malmarpark of Bijgaard?* In: *Snep! Gent*, 2008 nr; 2, p. 24-27.
- ²⁰ Devriese, L., *Geen verwarring mogelijk! Klinkende straatnamen gecreëerd in 1940-1943. Een alfabet*. In: *Gandavum*, Gent, 2009, jg. 14 nr. 1, p. 19-29.

1914: VAN DE “BELLE EPOQUE” NAAR DE “GROOTE OORLOG”

VERZAMELD UIT 31 500 EDITIES VAN DE “GAZETTE VAN GENT”

In de drie voorgaande afleveringen belichtten we de sportieve kant van het Citadelpark via zowat alles wat destijds over de Wintervelodroom in de kranten verscheen. We richten nog een laatste maal de spots op die site, zij het om een totaal andere reden.

1914 zal voor immer verbonden blijven aan het uitbreken van de eerste “wereldbrand”, maar die kwalijke reputatie is enkel te wijten aan de tragische ontwikkelingen in de vijf laatste maanden van dat jaar. Daarvoor ging in Gent de euforie van de pas gesloten Wereldtentoonstelling kommerloos door en leek het alsof geen einde kon komen aan wat naderhand de “Belle Epoque” werd genoemd.

Men zou het niet meteen verwachten, maar ook binnen de afbakening van het stadspark was die bruuske overgang op doortastende wijze te merken...

23 januari 1914

Gisteren zagen wij dit opschrift in de trams geplaatst: *Men schaatst op de grote vijver mits betaling van 0,50 frank, ten voordele der armen van de stad.*

13 februari 1914

Het noorderpaviljoen van het Feestpaleis wordt met ingang van 15 februari verpacht voor een termijn van 3, 6 of 9 jaren. De huurders mogen in het lokaal concerten en bals geven, mits zich te gedragen naar de bestaande reglementen.

Zij mogen echter zonder geschreven machtiging van het schepencollege geen bals of muziekuivoeringen geven tijdens de feestelijkheden en vergaderingen, ingericht in de aanpalende zalen. Zij zullen ten andere geen rechtstreekse toegang hebben tot het overige van het Feestpaleis.

De huur is bepaald op 8000 frank per jaar voor de jaren 1914, 1915 en 1916, op 10 000 frank voor de volgende drie jaren en op 12 000 frank per jaar voor

de derde termijn, op voorhand betaalbaar per trimester.

De stad zal van haar kant geen toelating geven tot het openen van een ander spijshuis of een bijgevoegde drankgelegenheid dan hetgene dat thans bestaat.

18 februari 1914

In het park wijst bijna niets meer op de gewezen Wereldtentoonstelling. De plantsoenen zijn heropgekuist en aangevuld. Vele nieuwe boompjes worden geplant en weldra zal er van de tijdelijke verminking van de perken niets meer te bemerken vallen.

19 februari 1914

De heren Mulleneisen gebroeders, eigenaars van het Danspaleis in het park, brengen ter kennis van hun talrijk cliënteel, dat het eerste bal met verrassingen zal plaatshebben donderdag aanstaande 19 dezer, te beginnen van 7 uur. Het gemakkelijkste en genoeglijkste samenvoegen zal gedurende carnaval in het Danspaleis zijn! Ingang 1 frank.

(aankondiging)

23 februari 1914

Hallo, hallo! - Royal Casino in het park! - Groot gemaskerd bal op maandag 23 februari en zondag 1 maart - Ingang heren 2 frank, dames 1 frank.

(aankondiging)

28 februari 1914

In het park is de grote kuis reeds ver gevorderd, maar de Belvédèrelaan is nog één grote warboel. Aan de *Water-Chute* en de *Scenic Railway* herinnert niets meer. Alles is opgekuist en beplant.

De verblijfplaats van de Senegalezen is in een parkje met allerlei sparren herschappen. De *Japon Fleuri* en andere dergelijke aantrekkelijkheden hebben weer plaats gemaakt voor schone, grote grasperken en zelfs het vroegere lusthuis *Matadi* is verdwenen en door beplantingen vervangen.

Het enige dat in dit deel van het park nog herinnert aan de *Wereldfoor* zijn de kelders van het paviljoen *Delhaize*, die men aan het afbreken is.

Aan het in orde brengen van het speelplein werkt thans een talrijke ploeg tuiniersgasten.

5 maart 1914

Het deel van het park langs de Citadel- en Leopoldlanen is nog niet opge-

knaapt. Op de hoek staan nog steeds als reusachtige vogelverschrikkers twee geraamten van de torentjes die de ingang aan die zijde versierden en op het grasplein waar vroeger de ijzeren kiosk stond blijven hopen hout in de grootste wanorde liggen.

Men zou van ambtswege de torentjes moeten doen afbreken en het hout wegvoeren, opdat ook dat gedeelte van het park spoedig zou kunnen heraangelegd worden in het vooruitzicht van de talrijke wandelaars met de eerste schone dagen

9 maart 1914

Aangezien door de afschaffing van de muziekkorpsen bij de ruitery en het vertrek van het eerste linieregiment naar Ath te Gent de kapel van het tweede linie het enige krijgsmuziek meer is, zal het aantal concerten veel verminderen. Voorlopig zijn er geen meer op de Kouter. De donderdagconcerten in het park blijven behouden.

19 maart 1914

Het Danspaleis in het park. - Met halfvasten op zaterdag 21 en zondag 22 maart groot gemaskerd bal. - Prijskampen voor de schoonst verklede heren en dames.

Groot debuut van de koning van de tango, de heer James en zijn danseres van Parijs, professoren van de moderne dansen. Opschuddingwekkend! Ingang vrij.

(aankondiging)

2 april 1914

De koning en de koningin van de Tango Argentin, professor James en zijn danseres Zizi, vertonen zich de zondag-, maandag-, donderdag- en zaterdagavond in het Danspaleis.

Iedereen zal ze willenzien in de nieuwste dansen,, waaronder de Furlana, aanbevolen door de paus. Alle dagen open en vrije toegang.

(aankondiging)

8 april 1914

Op zaterdag 9 en zondag 10 mei worden in de grote zaal van het *Feestpaleis* ruitwedstrijden ingericht door de *Cercle Equestre*.

17 april 1914

Er is sprake van, de grote trap in ijzercement langs de hoofdgevel van het *Feestpaleis* af te breken. Hij beslaat een ruimte van 400 m² en had reeds herhaaldelijk klachten uitgelokt. De personen die langs daar de feestzaal willen binnen gaan worden bij slecht weder doornat voor zij de ingang kunnen bereiken.

De stedelijke hoofdarchitect, de heer Van Rysselberghe, heeft dienaangaande een ontwerp opgemaakt. De trap zou worden weggebroken om op deze plaats in de kazematten van de oude citadel een grote opening te maken van 7,50 meter. Voor deze opening zou een halfronde vestibule komen, waarin 3 poorten van elk 4,50 meter toegang zouden geven aan de rijtuigen.

Van deze halfronde zaal zou een gang leiden naar een tweede vestibule, waar aan het uiteinde twee trappen van 5 en 3 treden zouden uitkomen in de brede gang naar het gelijkvloers van de feestzaal. Dit werk zou niet teveel kosten aangezien de gewelven van de kazematten als grondvesten kunnen dienen.

Teneinde de huisbewaarder behoorlijk te huisvesten zou voor hem een verblijf worden ingericht onder de middentrap welke leidt naar de galerijen. Boven de ontworpen hoofdingang zou de wandelplaats voortgaan en de trappen aan het tweede uiteinde zouden behouden blijven.

18 april 1914

Het jaarlijks liefdadigheidsfeest van de *Gymnastische Volksmaatschappij* zal dit jaar op 31 mei aanstaande in de grote feestzaal van het park plaatshebben en gegeven worden ten voordele van de *Nationale Bond tegen de Tering*, afdeling Oost-Vlaanderen, geplaatst onder de hoge bescherming van de koning en de koningin.

1 mei 1914

De concerten in het park zullen heraanvangen op zondag 3 mei. Het eerste zal gegeven worden door de harmonie van de koninklijke maatschappij *Nijverheid en Wetenschappen*, onder het bestuur van de heer De Koster.

De bestendige kiosk die moest weggebroken worden om ruimte te maken voor een paviljoen van de Franse Koloniën tijdens de Wereldtentoonstelling is bijna weer heropgebouwd. Het werk wordt ijverig voortgezet om tegen zondag klaar te zijn.

15 mei 1914

De commissie van het Museum van Schone Kunsten houdt zich onledig met een betere schikking van de werken die in sommige zalen van het oude deel te dicht bij elkander zijn geplaatst en met de inrichting van de nieuwe zalen. Er zal vooraf een zaal in orde gebracht worden die men *Zaal der Gentse Kunstenaars* zal noemen en twee zalen *Scribe*, waar de kunstschaten worden verzameld welke door de grote kunstliefhebber aan de stad werden overgelaten.

16 mei 1914

Het besluit van 1 augustus 1912 over het verkeer in het park van de gewezen citadel wordt gewijzigd, doch uitsluitend voor wat het deel betreft dat begrensd is door de Leopold-, Citadel-, Hofbouw- en Parklanen.

- De ruiters, rijwielen, rijtuigen en andere hangende en ingespannen rijtuigen die uitsluitend dienen voor het vervoer van personen, zijn in gewone tijden toegelaten in de dreven van het park, ter uitzondering van de wegen en wegels door borduren van de dreven gescheiden. Uitzonderlijk mogen alle soorten van voertuigen verkeren op de bestaande Kruidtuinlaan, tussen de Park, Belvédère- en Hofbouwlanen.
- Het verkeer voor ruiters en allerlei rijtuigen, behalve de zieken- en kindewagentjes, is verboden in de dreven van de kazematten en de rozertuin tussen het oost- en het westpaviljoen van het *Feestpaleis*.
- Het verkeer voor ruiters en allerlei rijtuigen en rijwielen zal mogen opgeschort worden tijdens de openbare concerten of bij plechtigheden en feestelijkheden door de stad ingericht of beschermd.
- Het is verboden voertuigen en dieren met een snelheid te doen rijden welke het verkeer in gevaar zou brengen. Alle wedrennen zijn verboden, behalve met de toelating van het schepencollege.
- Het is aan de wielrijders verboden kinderen op hun in gang zijnde rijwiel te plaatsen, te rijden zonder de stuurstang vast te houden, de voettrappers los te laten, met verscheidene naast elkaar te rijden of elkander bij de schouders of de handen vast te houden.
- Bij droog weder is het aan de ruiters verboden hun paarden in galop te zetten op de lanen en paden waar hun verkeer toegelaten is.

18 mei 1914

Sedert een paar dagen heeft men het tuintje rond de prachtige symbolische

beeldengroep *Leie en Schelde* aan het kruispunt van de Kortrijksesteenweg en de Citadellaan (***thans de Charles de Kerchovelaan*) wat opgesmukt en de vazen die er rondom staan met verse bloemen versierd. Het is te hopen dat men voortaan minstens op zon- en donderdagen ook weer de fontein zal doen werken.

2 juni 1914

De prijsuitreikingen aan de leerlingen van de stadsscholen zullen dit jaar plaatshebben in de kleine zaal van het *Feestpaleis*. Voor het publiek zal opzettelijk een ingang worden gemaakt langs de grote zaal die door de warme serre te bereiken is.

3 juni 1914

De werkzame turnkring *Gymnastische Volksmaatschappij*, de oudste van onze stad, die sedert lang alle jaren een groot liefdadigheidsfeest inricht, deed dit zondag in de ruime zaal van het *Feestpaleis*, die zich uitstekend leent tot dergelijke feestelijkheden. Het aantal toeschouwers beliep zeker 3000.

Al de Gentse turnkringen verleenden hun medewerking en het programma, opgesteld door de turnleraar van de inrichtende maatschappij de heer Mys, droeg de goedkeuring weg van allen. De keurig samengestelde oefeningen werden zwierig en met de grootste samenhang door de verschillende groepen uitgevoerd.

Bijzonder echter werden de juffersafdelingen van de *Royal Club* van Gent en deze van Borgerhout toegejuicht, alsook de leerlingen van de weesjongensschool. Deze blijven steeds de lievelingen van het publiek. De oefeningen met dieren van de *Club der Verdedigingshonden* waren merkwaardig.

8 juni 1914

Gisteren had in de grote zaal van het Feestpaleis de automobiëlmeeting plaats, ingericht door de *Automobiël-Club der Beide Vlaanderen*. Het feest kende een schitterend verloop.

De ontzaglijke hal bood een lieve aanblik door haar smaakvolle versiering. Het zachte groen van de palmen werd aangenaam afgewisseld door de kleurenrijkheid van heerlijke bloemen. Gans de ruimte door slingerden zich feestguirlandes. De kleurige, zwierige zomerklederen van de dames gaven het geheel een schilderachtige aanblik, waartoe de prachtig aangelegde renbaan het hare bijdroeg.

Het muziek van het weesjongensgesticht behaalde veel bijval met de beste

stukken van haar repertorium. De verschillende wedstrijden werden warm betwist. De jury had het zeer druk, maar kweet zich van haar zo moeilijke taak op een wijze die eenstemmige gelukwensen verdient. De wedstrijden bestonden uit:

- behendigheidsproeven voor de challengebeker van de Automobiel-Club, naar aanleiding van haar 15de verjaring;
- gymkhana's met wiplank, snel achteruit, enz.;
- gezamenlijke oefeningen voor 12 rijtuigen;
- sierlijkheidswedstrijd voor gesloten, open en handelsrijtuigen.

Onder de tonen van de *Brabançonne* ging de algemene secretaris de heer A. Vander Haeghen daarna over tot de uitreiking van de beloningen: gouden, gulden, zilveren en bronzen eremedailles en lintentrossen. Aan de dames werden lieve bloementuiltjes aangeboden.

Het feest eindigde met de optocht van de rijtuigen rond het park. Tal van vreemde mededingers uit de voornaamste Belgische steden waren bij de verschillende wedstrijden van de partij.

Ter gelegenheid van het automobielfeest heeft men de berekening gemaakt van de zitplaatsen voor het publiek in het *Feestpaleis*. Er zijn op ieder amfitheater aan de uiteinden van de zaal 1 638 plaatsen of tezamen

3 276. Verder beschikt men voor de zaal zelf over 6 800 stoelen, wat een totaal aantal zitplaatsen geeft van 10 076.

Het feest van zondag heeft andermaal bewezen wat reeds vastgesteld werd tijdens het laatste ruitersfeest, dat het volstrekt noodzakelijk is een ingangspoort te maken waar de rijtuigen gemakkelijk het *Feestpaleis* kunnen binnenrijden, in plaats van tussen de smalle paden van de rozentuin te moeten zwenken om de zaal te kunnen bereiken. Het ware goed dat het gemeentebestuur die zaak eens grondig onderzoekt.

23 juni 1914

Er werd algemeen en terecht gevreesd dat het bouwen van het *Feestpaleis* ons park, dat zich zo statig ontwikkelde, zou geschaad hebben. Hier werden lachende plantsoenen opgeofferd, daar prachtige bomen geveld. Kortom, er scheen van de geliefkoosde wandelplaats der Gentenaars niets anders meer te zullen overblijven dan een gordel rond een stijf en koud gebouw, dat zich van het Museum van Schone Kunsten tot aan het speelplein uitstrekt.

Nu het park in volle wasdom staat mogen wij zeggen dat het niets van zijn vroegere pracht verloren heeft, maar daarentegen aantrekkelijker dan ooit is geworden. Van de verdwijning der bomen bemerkt men bijna niets en menige

nieuwe plantsoenen zijn aangelegd. De heer De Wilde heeft daarenboven een echt wonder tot stand gebracht dat elkeen naar het park verdient te lokken. Het is de *Rozengaard*, op de plaats waar tijdens de *Wereldfoor de Tuin van Parijs* was, als tegenhanger van de smaakvolle *Tuin van Gent*.

Die *rozenkwekerij* biedt thans het prachtigste uitzicht dat men dromen kan. Duizenden rozen in wel aangelegde perkjes geplant staan in volle bloei en geven een kleurschat te aanschouwen die door een schilder niet te maken is, van de reinste witte tot de donkerste roodkleurige, dicht bij de grond of op hoge stammen.

Welk een zaligheid tussen die schatten te wandelen en de lieflijke geuren te genieten. Vooral van op de rots der Zwitserse tuinen in de nabijheid is het schouwspel verrukkelijk en heeft de *Rozengaard* het uitzicht van een reusachtige mozaïek.

We vestigen nog de aandacht op een ander werk van de heer De Wilde: de schone wandeling rond het *Feestpaleis*, die verleden jaar ook een prachtige aanblik bood en ten volle verwezenlijkt wat beoogd werd door de liefhebbers van het schone, die streken voor het behoud van de citadel, een luchtwandeling op de kazematten.

Het is te hopen dat de beplantingsdienst ook de tijd en de middelen zal vinden om deze oude vestingsgordel zo netjes mogelijk op te schikken. Dan zal behalve zijn schaduwrijke lanen, het park ook aantrekkelijkheden hebben die men in geen enkel ander openbaar park kan aantreffen.

De reinigingsdienst zou tevens wel enige mannen met een vuilniskar mogen sturen om de grote kuis te doen in de hoek nabij de trap van het *Feestpaleis*, langs de kant van het gewezen restaurant Azalea. Die hoek is waarlijk walge-lijk. Men zou daar een afsluiting moeten plaatsen tussen de trap en het restaurant.

5 juli 1914

Er wordt thans fel gewerkt aan de inrichting van de nieuwe zalen waarmee het Museum van Schone Kunsten vergroot werd. In één der nieuwe galerijen zullen de werken van de oude Gentse schilders worden geplaatst. In de andere de werken der Vlaamse schilders uit de XIX° eeuw. Een derde zaal, gewijd aan de tekeningen, zal dit geheel vervolledigen.

13 juli 1914

Zondag heeft in het *Feestpaleis* het aangekondigde kunstfeest plaats met de uitvoering van de *Rubenscantate*, voorafgegaan door de kindercantate *De Wereld in*, door 1700 uitvoerders, onder leiding van Eduard Keurvels. Het

wordt een triomf. Er worden 9000 stoelen geplaatst en op de trappen langs beide kanten zijn 3 280 zitplaatsen of tezamen 12 280.

Het beste deel van ons volk zal op dat groot kunstfeest aanwezig zijn. Reeds 110 dag- en weekbladen deden zich vertegenwoordigen. Van de Vlaamse voormannen zullen de volksvertegenwoordigers Frans Van Cauwelaert en Heyndryckx aanwezig zijn en van onze letterkundigen Hugo Verriest, Stijn Streuvels en Cyriel Buysse.

16 juli 1914

De vakantiekoloniën zullen dit jaar in plaats van op het Farmanplein, de maaltijden gebruiken in het lokaal van de stedelijke schoolrefter, gevestigd in het Museum van Schone Kunsten. Aldus zal er gelegenheid zijn langs de zuidkant van de stad in de open lucht te verblijven. De kinderen die veraf wonen worden per tram naar het park gebracht en 's avonds naar hun wederzijdse wijken teruggeleid.

De koloniën duren voor de meisjes van maandag 3 tot en met donderdag 20 augustus, voor de jongens van vrijdag 21 augustus tot en met maandag 7 september, zon- en feestdagen uitgezonderd.

18 juli 1914

De *Rubenscantate*, het meesterlijk gewrocht van de toonkunstdichter Peter Benoit, werd voor de eerste maal te Gent uitgevoerd. Het moet niet gezegd worden dat na het slot heel de zaal het *Beiaardlied* meezong en aan de heer Keurvels een eindeloze hulde werd gebracht. Het was een Vlaams kunstfeest en de bijval zal voor de onvermoeibare inrichters, de heren Meert en Stevens, een voldoening geweest zijn.

Onder de voorname personen die de uitvoering bijwoonden vermelden we de heren Braun, burgemeester, Anseele, De Bruyne, De Weert en Lampens, schepenen, de heren Coppieters en Van Cauwelaert, de heer Verbeke, eerste voorzitter van het hof van beroep en Van der Linden, opzichter-beheerder van de hogeschool.

31 juli 1914

De concerten van zondagmiddag 2 augustus in het park zullen niet plaatshebben, daar door het binnenroepen van de militieklassen de maatschappijen niet meer over de nodige leden muzikanten beschikken om te spelen.

Feestpaleis

Alhier hoort men over niets anders spreken dan de mobilisatie en de oorlog. Een zenuwachtige opgewondenheid heeft zich van onze bevolking meester gemaakt bij het zicht van de buitengewone militaire maatregelen.

Gisteren zijn in de Sint-Pietersstatie zes bereden batterijen van het eerste artillerie aangekomen. De kanonniërs werden met hun stukken naar de Citadellaan gestuurd, waar de caissons aan de Leopoldkazerne volgeladen werden met het voorgeschreven aantal houwitser. Daar bevonden zich heel wat nieuwsgierigen.

De opeisingscommissie van het ministerie van oorlog ving in het park onmiddellijk haar werkzaamheden aan: paarden voor de artillerie en de ruitrij, rijwielen en automobielen voor allerlei troepenbewegingen. Het leek wel een paardenmarkt.

De goed bevonden auto's werden ingeschreven en de eigenaars werd aangezegd ze ter beschikking van de krijgsoverheid te houden.

** Op 4 augustus brak de Europese oorlog uit. Duitsland verklaarde de oorlog aan België, Frankrijk, Engeland en Rusland. Duitse troepen vielen aan de oostgrens België binnen.*

11 augustus 1914

De eigenaars van automobielen en motorrijwielen der beide Vlaanderen moeten deze rijtuigen zo spoedig mogelijk in de warme serre van het Feestpaleis te Gent aanbieden. De waarde van deze voertuigen wordt in der minne geschat en dan worden deze verhuurd per dag dienst aan prijzen die verschillen tussen 15 frank voor kleine rijtuigen, 20 frank voor open en 25 frank voor gesloten rijtuigen. De personen die nalaten hun automobiel aan te bieden lopen het gevaar hun rijtuigen te zien aanslaan zonder vergoeding.

12 augustus 1914

Gisterenavond rond 11 uur zijn in de statie Gent-Sint-Pieters 3000 vrijwilligers uit Mechelen aangekomen. Zij werden ondergebracht in de grote zaal van het Feestpaleis, waar een aantal *Boy-Scouts* gezorgd hadden voor bussels vers stro, het nodige slaapgoed.

De jongelingen zullen verder in het park van de citadel in burgerkleding geoefend worden, om dan de leemten aan te vullen van de 9° en 12° regimenten.

22 augustus 1914

Het is een feit dat het grondgebied van onze provincie door de vijand betreden is geworden. Een deel van de Brusselse burgerwacht die in het Feestpaleis onder dak was gebracht, kreeg bevel de lokalen te ontruimen en langs de station Gent-Sint-Pieters naar de kust te vertrekken.

23 augustus 1914

Een zekere hoeveelheid benzine die nog voorhanden was in de warme serre van het Feestpaleis, waar de dienst van de auto's van het leger was ingericht, is door de pompiers in veiligheid gebracht.

27 augustus 1914

Van verleden nacht tot heden morgen 7 1/2 uur kwamen in Gent-Sint-Pieters treinen aan met vluchtelingen uit Mechelen, Dendermonde en omstreken. Minstens 7000 waren binnen de muren van de stad getreden. Met hetgeen zij hadden kunnen meeslepen werden ze allen overgebracht naar het *Feestpaleis*. In het park werden ze door gendarmen de weg gewezen. De politie zal er dagelijks toezicht moeten houden, want onzure elementen mengden zich tussen de ongelukkigen en vormen een gevaar voor hun schamele bezittingen. In één der zalen werden twee machines opgesteld om brood te snijden, dat aan de vluchtelingen werd uitgedeeld met koffie en karnemelk zoveel zij maar lustten.

Een bijzondere zaal is voorbehouden aan de moeders met zuigelingen. De leden van het *Rode Kruis* boden bij de aankomst een behulpzame hand.

28 augustus 1914

Past de naam *Feestpaleis* nog wel voor een gebouw waar thans zoveel ellende heerst? Aan het gewelf hangen nog de wimpels met de Belgische en Gentse kleuren, daartussen de oude standaarden, getuigen van Vlaanderens oude roem en welvaart, doch nu klinkt geen gezang noch muziek in de ruime hal. Nu dreunt het niet van *Nu mag de beiaard spelen*. Gezucht en geklaag rijst op uit de menigte ongelukkigen die daar woensdagnacht en gisteren in de voormiddag ontvangen en verzorgd zijn.

Alhoewel ze tot feestzaal bestemd was, bewijst ze als toevluchtsoord toch goede diensten. De zaal is verdeeld bij middel van de zware afsluitingen van de ruitfeesten en wapenspelen en een dikke laag stro bedekt de grond.

Overal zaten huisgezinnen bij elkaar. Een aantal zijn naar Eeklo gevoerd. Verscheidene die op de trein niet konden zijn naar het Feestpaleis terugge-

keerd.

De heer gouverneur heeft rond 4 uur de vluchtelingen bezocht. De ordedienst aan de ingangen werd verricht door de politie en de gendarmen. Wat later zijn er nog 600 aangekomen. Vele honderden zijn verzonden naar Zomergem, Lovendegem, Wondelgem, Oostakker en Lochristi.

Ze werden met de elektrische tramrijtuigen tot aan de dichtstbijzijnde station van de buurtspoorweg gevoerd. Men denkt dat er 8000 tot 9000 personen in het Feestpaleis verbleven hebben.

Gisteren werd nog 2500 kilo stro gebracht en 2400 broden werden opgesneden om de ongelukkigen te spijzen. Een bijgevoegde ambulancedienst van het *Rode Kruis* is ingericht in het *Paleis der Azalea's*.

1 september 1914

Vooraleer de vluchtelingen uit Mechelen, Leuven en andere plaatsen aankwamen werden de lokalen van het gewezen restaurant *Azalea* bestemd voor herstellende gekwetsten, onder het toezicht van dokter Cruyl, gemeenteraadslid. Door de toevloed van de burgers die uit hun wederzijdse steden verjaagd waren werd de zaal spoedig in orde gebracht voor gebrekkige ouderlingen en kinderen die in de grote zaal van het Feestpaleis niet op het stro konden slapen.

Dank zij de opoffering van mevrouw Feyerick-Braun, omringd door een zwerm dames en juffers, was alle spoedig in orde.

3 september 1914

Nieuwe vluchtelingen zijn ondergebracht in het park en velen namen hun intrek in de kleine feestzaal. Later in de avond zijn nog eens twee overvolle treinen te Gent-Sint-Pieters aangekomen.

Het getal verdrevenen werd zo groot dat ze niet allen in het Feestpaleis onderkomen konden vinden en velen moesten naar het feestlokaal *Vooruit* aan de Bagattenstraat worden geleid.

Anderen die met de trein van 9 uur 30 waren aangekomen en de nacht in het *Feestpaleis* doorbrachten, zijn naar Diksmuide vertrokken.

4 september 1914

In het Feestpaleis komen voor de vluchtelingen telegrammen, brieven en postkaarten toe in het daar ingerichte bureel.

Hoelang nog zal men in reusachtige letters boven een afhankelijkheid van het toevluchtsoord, waar zoveel ellende wordt gelenigd, het opschrift zien prijken

Palais de la Danse? Het is nu wel niet het ogenblik om aan dansen te denken!

8 september 1914

Aangezien vele gemeenschappen tussen Gent en Antwerpen afgeschaft zijn, komen er uit die richtingen geen vluchtelingen meer te Gent. De feestzaal van het park is thans ledig. De zieken zijn naar het gasthuis overgebracht, de ouderlingen naar het gesticht. De ambulanciepost is gesloten.

12 september 1914

Sinds twee dagen zijn geen vluchtelingen meer toegekomen in het Feestpaleis. Om te slapen zijn er nog een 900-tal uit alle streken van het land, vooral uit Mechelen en Aarschot. Over gans de lengte zijn een zestal afdelingen gemaakt, van elkander gescheiden door stoelen. Iedere afdeling is bedekt met stro tot slaapplaats.

Voor het eten wordt het aantal hier op 1500 geschat. De Mechelaars keren langzamerhand naar huis terug.

16 september 1914

De beweging in het Feestpaleis is veel verminderd, alhoewel er nog regelmatig een zeker getal ontheemden verblijven. Het zijn meestal geen rechtstreekse vluchtelingen, maar personen uit de onveilige steden en gemeenten, die na hun eerste aankomst te Gent naar andere oorden verzonden werden en nu over Gent naar hun geboorteplaatsen wensen terug te keren. Aan allen wordt één nacht huisvesting en het nodige voedsel verstrekt.

De verpleegden verblijven nu niet meer in de grote zaal maar in de broeikas die kan verwarmd worden en waar de enkele nog opgenomen gezinnen de nacht doorbrengen. Verder is er nog een kinderkamer en een slaapzaal waar meest ouderlingen gevestigd zijn. Zieken worden dadelijk geweerd en naar het burgerlijk gasthuis overgebracht.

De ambulancie in het gewezen restaurant Azalea is helemaal ontruimd maar bedden, verbandkamer, enz. zijn volkomen in orde gebleven om op alle noodzakelijkheid voorbereid te zijn.

De vluchtelingen die enige hulpmiddelen bezitten en een schamele huisvesting kunnen betalen mogen alle dagen in het Feestpaleis komen eten.

De verschillende diensten staan onder het bestuur van de heren schepenen Heyndryckx en De Bruyne, bijgestaan door de heer D' Hondt, bestuurder van het burgerlijk gasthuis. Verscheidene dames en juffrouwen verlenen hierbij alle hulp.

18 september 1914

Gisteren werden rond 6 uur in de morgen de bewoners van de Leopoldlaan en de aanpalende straten door een salvo uit hun slaap gewekt. Een verrader was in het park voor de kop geschoten.

Zekere D., Belg, 35 jaar oud, geboren te Longueville en woonachtig te Elsene, werd in de volgende omstandigheden aangehouden en door de krijgsraad van Oost-Vlaanderen ter dood veroordeeld.

Een talrijke afdeling soldaten en gendarmen waren nabij een brug verborgen om er een groep van 50 *Uhlanen* te verrassen. D. deed deze op tijd teken om terug te keren. De *Uhlanen* konden ontsnappen maar hij zelf werd aangehouden. Het doodvonnis is dan gisteren om 6 uur voltrokken.

D. was in de hulpgevangenis opgesloten en werd met een celrijtuig naar het park gevoerd tot nabij de grot. Hij verliet het rijtuig met een sigaret in de mond. Zijn handen waren op de rug gebonden.

Men plaatste hem voor het rotspad en aan de overzijde stelden zich 20 gendarmen op. Een zakdoek werd de veroordeelde voor de ogen gebonden en een adjudant gaf het kort bevel *Vuur!* De man stortte dood ten gronde. Gerechtigheid was geschied. Het lijk werd in een withouten kist gelegd en in de doodwagen geplaatst die in de nabijheid stond.

19 september 1914

De inrichting in het Feestpaleis heeft gisteren het bezoek ontvangen van de heren Powell van de *New York World*, Peterson van de *Chicago Tribune* en Miss Geis, een schrijfster die voor haar eigen rekening reist. De Amerikanen werden begeleid door de heer Van Hee, onderconsul van Amerika.

29 september 1914

Door de nieuwe beschietingen van Mechelen en Aalst hebben wij zondag weer een toevloed van vluchtelingen gekregen. Gisterenavond om 7 uur waren er in de grote zaal en de warme serre meer dan 8000 aangebracht en moest er een onderkomen gevonden worden voor 3000 ongelukkigen, waaonder vele vrouwen en kinderen.

30 september 1914

De vluchtelingen blijven in onze stad toestromen. Nu uit Lede en Duffel. Het personeel dat met zoveel toewijding de dienst in het Feestpaleis verricht is letterlijk afgemat. Men begint naar andere geschikte lokalen uit te zien. De grote zaal van de Casino aan de Coupure, het nieuw seminarie aan de Reep, de

gewezen burelen van de Wereldtentoonstelling, enz.

1 oktober 1914

Volgens de bedienden van het Feestpaleis waren er gisteren minstens 20 000 vluchtelingen te Gent. Sindsdien zijn er een aantal naar Oostende vertrokken. Degenen die naar Aalst dachten terug te keren hebben daar van afgezien.

4 oktober 1914

De oproep aan de Gentse bevolking gericht door de dames die zich onledig houden met de zieken in de zaal van het Feestpaleis heeft vruchten gedragen. De zendingen van wiegen en slapingen zijn zo veelvuldig geweest, dat er nu genoeg zijn om alle kleine zieken behoorlijk te slapen te leggen. De dames verzoeken de pers al de milde schenkers hartelijk te willen bedanken.

7 oktober 1914

Gisteren zijn andermaal enige honderden vluchtelingen in het Feestpaleis aangekomen, nu uit Schoonaarde, Wichelen, Wetteren en Zele. De dienst is thans geheel en al verenigd in het Feestpaleis.

12 oktober 1914

Gisteren werd hevig gevochten in de nabijheid van Gent. Heel de avond was er in de stad een grote troepenbeweging. Meest al de soldaten, Verbondenen en Belgische, verlieten ons in alle richtingen tot er geen enkele meer te Gent was.

In de vroege morgen zijn uit het Feestpaleis en de *Azaleazaal* in het park, zieken die enigszins vervoerbaar waren naar de statie Gent-Sint-Pieters overgebracht om in westelijke richting vervoerd te worden. Talloze vluchtelingen verkozen ook het vertrek boven een onveilige toestand in onze stad.

** Op 12 oktober werd de stad Gent door de Duitse troepen bezet.*

30 oktober 1914

Duitse ambulanciën zijn na het vertrek van de vluchtelingen ingericht in het Feestpaleis en de beide restaurants. Het lazaret in de grote zaal is voor de lichte zieken, het Casino aan de Coupure en andere gebouwen voor de zwaar gekwetsten.

2 november 1914

Zondagmorgen 1 november had in het park een marsparade plaats voor het Duits garnizoen van onze stad. De staf en de officieren hadden plaatsgenomen aan het restaurant *Azalea*. Daar tegenover stond het muziekkorps, dat tijdens de optocht *Die Wacht am Rhein* speelde.

4 november 1914

Het verkeer over de Maria-Hendrikplaats is volkomen verboden zone geworden wegens het aanbrengen en wegvoeren van gekwetste Duitse soldaten. Dagelijks komen treinen met gekwetsten voor een kort verblijf in het Feestpaleis of de normaalschool. Begeleid door een muziekkorps marcheren ze dan weer naar de statie, om verder te trekken naar het westelijk front.

5 december 1914

Teneinde niemand zijn broodwinning te ontnemen heeft het gemeentebestuur zoveel mogelijk de werklieden van de stedelijke dienst laten werken. Zelfs werd bevel gegeven tot het uitbreiden van de parkbeplantingen.

In de Kleistraat, die de verlenging uitmaakt van de Parkplaats, bestond langs de spoorweg een strook grond die zeer moeilijk te verdelen was in loten voor bouwgrond. Die is nu veranderd in een openbare tuin. Het besluit heeft toegelaten een bijgevoegde ploeg werklieden te gebruiken tot het effen leggen van de grond.

Het vervoer wordt gedaan bij middel van kruiwagens, om zoveel mogelijk werkvolk te gebruiken. De nieuwe tuin zal een soort vergroting zijn van het park van de citadel, waarmee hij door de Parklaan verbonden is.

Niettegenstaande de moeilijke vervoerdienst zullen de hovingen van de stad en het park in de aanstaande lente toch voorzien worden van tulpen. De knollen die van Holland kwamen zullen nu gewonnen worden in de reserve welke voortkomt van de bijzondere kwekerijen, ingericht door de dienst van de Wereldtentoonstelling.

ERIK DE KEUKELEIRE

Fragmenten uit "De Gentse citadel en het Citadelpark, deel 2 (1908-1940)", 320 pagina's, oktober 2004, uitgave in eigen beheer.

DIE GOEIE OUWE TIJD (1)

Tekst nagelaten door de heer Gaston Aereus (Gent 1907 - 1998), Stropstraat 19, Gent. Ambtenaar bij het provinciebestuur van 1931 tot 1972. Hij was niet verwant aan kunstschilder Robert Aereus. Mensen die hem hebben gekend getuigen dat Gaston Aereus er altijd als een heer gekleed bij liep en een perfectionist was. Hij verzamelde ook postzegels en communicakaartjes, alles zorgvuldig gerangschikt. Hij moet de tekst op latere leeftijd, al dan niet op basis van nota's, hebben opgesteld. De tekst werd ingekort, nagezien en aangepast door Daniël Van Ryssel.

Geslaagd in het examen, kreeg ik bericht dat het licht op groen stond om mijn loopbaan te beginnen. In het jaar “Onzes Heren” 1931 werd ik voor jaren geïnstalleerd in een kantoor van de 5e Afdeling in de Gouvernmentstraat, waar reeds vier begunstigten werkzaam waren.

Na een beleefde en vriendelijke begroeting kon ik mijn werkmilieu bewonderen. Alles zag er stoffig en vuil uit. De zoldering had alle mogelijke schakeringen tussen grijs en zwart. Het behangselpapier had geen kleur meer en hing in de vier hoeken in puntzakken, boordevol stof. De plankenvloer was vuiler dan vuil. Tweemaal per jaar werd hij geveegd met nat zand en zagelingen. Er waren voor het hele gebouw slechts twee schoonmaaksters om alles proper te houden.

Aan de muur vóór mij een telefoon, vastgevezen op mondhoopte, 1,60 m. Wie te groot van gestalte was, moest een stap achteruit zetten en zich voorover buigen, want het systeem kon maar geluid doorsturen wanneer men van dichtbij het gevoelig plaatje kon doen trillen. Wie de nodige grootte niet had, moest zich maar eens goed rekken. Onder het Dom Gauthierstoestel hing een wasbak met tientallen barsten, toegekoekt door vuil. De vensters waren gegarnierd met kleine halfroestige jaloezietjes. We hadden eikenhouten schrijftafels, die ooit netjes moeten zijn geweest. Daarop stonden, vóór de meer dan half versleten onderlegger, oude groene klasseerdozen, gestapeld in nabootsing van de kantelen van het Gravensteen. Daartussen twee inktpotten met zwarte en rode inkt.

De mechanisatie werd ingeluid door een comptometer voor de ganse 5e Afdeling, 12 personeelsleden. Tientallen jaren later werd het toestel nog gebruikt en het heeft nooit gefaald. Wij beschikten ook over twee schrijfmachines “Belgisch Clavier”. Schrijfmachinetafels waren er niet. De kantoren werden modern verwarmd met een centraal verwarmingssysteem en roestige radiatoren.

Tegen de muur achter mij stonden klasseerdozen in een rek opgestapeld tot tegen de zoldering. Werkelijk een heel intiem kader.

Aan gezelligheid ontbrak het niet, want tijdens onze stille en plichtsbewuste arbeid trippelden er grijze langstaartige diertjes van het ene holletje naar het andere. Wanneer er een kruimeltje op de grond viel en men zich onbeweeglijk hield, zag men dat er een sprint werd ingezet door enkele van die puntige snuitjes. Echte struggle for life. Onze muizenkolonie breidde zich zodanig uit dat in een aanpalend kantoor zonder ophouden aan dossiers en registers werd geknabbeld. De pap waarmee de rug ervan werd samengekleefd, moet van prima kwaliteit zijn geweest, want er werd duchtig aan gevreten. De alarmbel was het samendrukken van een papieren zak. In een oogwenk stoven alle muizen naar hun holletje.

Buiten ons kantoor was er een kleine, donkere en smalle gang, die uitgaaf op de monumentale trap van het gebouw. 54 treden. Midden in de muur was daar een soort nis in groene faënce, met onderaan een wasbak. Zekere dag kwam ik van een andere afdeling en zag daar een bejaard persoon voor die nis staan. Hij vroeg me: "Dat is hier toch om te pissen?" Ik verwees hem naar de binnenkoer, waar met teer zwart geverfde platen stonden. Voor de tientallen ambtenaren waren er vijf "kleine plaatsjes", elk met maar één sleutel. Daar is veel ongeduld in vloeken omgeslagen.

Al werkend en wroetend gingen de jaren 1931 tot 1938 voorbij. Begin 1934 werd ons kantoor grondig gekuist. De plankenvloer werd belegd met linoleum en al de holletjes van onze grijze gastjes werden dicht gecementeerd.

Goed nieuws! Er werd gefluisterd dat de kohieren der provinciale belastingen in overuren zouden nagezien worden. Er moest wel eerst drie weken gediscussieerd worden of ons per uur 5, 44 F of 4,87 F zou toegekend worden. De bijl viel en het was 4,87 F. Het stadspersoneel kreeg toen 10 F per uur. Mijn jaarlijks verlof van 15 dagen heb ik toen omgezet in werkdagen van tien uren per dag. Zo kon ik na enkele weken wachten een thuis welkom extra van $48,70 \text{ F} \times 15 = 730,50 \text{ F}$ in ontvangst nemen. Zeker de moeite waard wanneer men na 7 dienstjaren zijn maandwedde van 914,86 wist te verhogen tot 997, 57 F. Daarvan diende 300 F voor de huishuur en bleef er voor een huisgezin met twee kinderen, 697,57 F over om een ganse maand door te spartelen.

Wij werden op de proef gesteld door angstwekkende internationale verwickelingen en door de mobilisatie voor legerdienst van veel collega's. Hoe gering ook de wedden in die tijd waren voor de jongeren tot 12 jaren dienst, toch werd er echt collegiaal een maandelijks geldinzameling gehouden en kregen onze gemobiliseerden een schoon pakket.

In mei 1940 spreidde de oorlogsgruwel zijn vangarmen uit over ons landeke. Verschrikkelijke dagen hebben we allemaal gekend toen de Duitse vloedgolf

alles overweldigde. Wie niet als krijgsgevangene in Duitsland terecht kwam, kon vóór einde juli zijn werkzaamheden hervatten. Godzijdank hadden wij geen gesneuvelde collega's te betreuren.

Gaston Aerens
(wordt vervolgd)

PUZZEL 2010 HETEN = NIET NOEMEN

Als meer dan een schaduw blijft het ons gewoon achtervolgen. Om te beginnen wil ik hier enige zaken opnieuw verduidelijken. Het moet van mijn lever, want het ligt op mijn maag.

In onze quiz van 2007 vroegen we naar kunstenaar Kopelis Simelovitz(e) , waarbij gezocht werd naar de letter E. Van dhr. Erik Dekeyser kregen we hierop een reactie, dat deze kunstenaar ook vermeld wordt als Similovitz. De oplossing van de eindvraag kon uiteraard hierdoor niet gevonden worden. We zijn hierdoor opnieuw op zoek gegaan naar de schrijfwijze van de naam van deze Litouwse kunstenaar . Opnieuw moesten we vaststellen dat in eigentijdse documenten (Salon te Gent 1937, Kunst & Kennis 1952), alsook in recente publicaties (Piron) deze artiest vermeld wordt onder de naam Simelovitz (e). Op internet kreeg ik als antwoord op de zoektocht naar Kopelis Similovitz (i): "*Uw zoekbewerking - **kopelis similovitz** - heeft geen overeenkomstige documenten opgeleverd*". Zelf leer ik ook graag bij en had ik toch wel willen weten op welke bron deze informatie teruggaat. Voor onze leergierigen zullen we deze bronvermelding bij de volgende kwies publiceren.

Dhr Dekeyser vraagt hierbij opnieuw informatie over de verschillende schrijfwijzen door de eeuwen heen van eenzelfde familienaam. In het Ancien régime konden de meeste mensen niet lezen of schrijven. De familienamen werden dan ook fonetisch (= zoals de schrijver het hoorde) opgeschreven, vandaar de kleine verschillen in de schrijfwijze. Wees voor het oplossen van de quiz niet ongerust, wij kiezen steeds voor de meest gangbare en aangenomen manier van schrijven, die iedereen gebruikt.

De gevraagde namen van de puzzel van 2008 waren inderdaad niet in de vakjes te krijgen. De reden hiervoor lag aan het feit dat ik deze gemaakt had met een tekenprogramma, dat blijkbaar niet compatibel bleek met de software van deze van de toenmalige drukker, waardoor er een verschuiving van de hokjes ontstond naar onderen toe. Sorry hiervoor, ik zal geen roosters meer gebruiken of ik beland er weer op.

Voila, nu gaan we van start met onze nieuwe quiz.

Zoals traditioneel zit ik hier opnieuw met 33° C. hitte een puzzel samen te stellen, het is de tijd van het jaar. Uit de eerder positieve uitlatingen bleek een puzzel die een thema belicht, in de smaak te vallen. Dit gegeven zullen we dit jaar opnieuw aangrijpen. Ik laat mij hierbij leiden door het actuele nieuws: pedofilie in de kerk of Bart De Wever die het dan toch waagt om alleen een anderhalf uur door te brengen bij Elio Di Rupo. We houden het bij het laatste en gaan voor de politiek, alhoewel ook hier voor een nom de Dieu kan worden gegaan vooral als er een zuivelproduct milk-et aan te pas komt. Waar gaat ons dat Voeren, daar Happart zeker wat aan. Zelfs als men het goed meent dan krijgt men nog een Bon-aparte en iedereen weet wat dit betekent voor onze gewesten.

1) Het kan niet uitblijven en men volgt hiermee in het spoor van deze (eerste) minister. In 1919 klaagde hij de taalwantoestanden in het leger aan tijdens de eerste wereldoorlog. In 1924 steunde hij als minister het wetsontwerp-Nolfs waardoor de deur werd opengesteld voor de vernederlandsing van de Gentse universiteit (hoewel hij zelf gestudeerd had te Leuven). Naast zijn beroep als advocaat in de Arteveldestad was hij achtereenvolgens provincieraadslid voor Oost-Vlaanderen, gemeenteraadslid en schepen van Gent. Zijn Vlaamsgezindheid nam deze burggraaf – van wie we de tweede letter vragen van zijn familienaam - niet weg om te gaan sterven in de Franse hoofdstad.

- 2) Deze Gentenaar was één van de belangrijkste leiders van de Gentse opstand tegen Lodewijk van Male, als deken van de kleine neringen en hoofd van de schippersgilde effende hij de weg voor een ander, nl. Filips van Artevelde. Na die zijn dood werd hij samen met Frans Ackerman bevelhebber van de Gentse troepen. Terwijl Ackerman koos voor een eervolle vrede, zette onze man zijn strijd verder vanuit Engeland, waar hij na 1387 overleed. Oh, ja, kent u de laatste letter van zijn familienaam?
- 3) Deze Vlaamse voorman, student van de universiteiten te Gent, München en Wenen, schopte het van leraar aan het Atheneum te Gent tot hoogleraar aan de Gentse hogeschool in 1916, tijdens de eerste wereldoorlog. Door deze aanstelling werd hij beschuldigd van collaboratie, wat hem twee jaar cel opleverde. Op het einde van zijn leven werd hij makelaar van een effectenkantoor. Wat hier nog gevraagd wordt, is de tweede letter van zijn voor-naam.
- 4) Het was niet voldoende dat deze latere kanselier door het veelvuldig afslachten van Gentenaars tot ridder geslagen werd, hij legde nadien nog de inwoners van de Arteveldestad de voorwaarden op, sneed hun calfsvel in stukken en sloot daarmee deels hun poorten. Hij had daarbij nog het lef om op 4 april 1471 te komen sterven in Gent. Van deze schone mijnheer vragen we de vierde letter van zijn familienaam.
- 5) Deze Bourgondische raadsheer, graaf en ridder van het Gulden Vlies had in Luik een ravage aangericht en wilde ons landeke door huwelijk aan dat van de Fransen annexeren. De Gentenaars beschouwden dit als landverraad en maakten hem en zijn maat een kopje kleiner, ondanks de smeebede van hun vorstin. Van deze seigneur zonder hoofd vragen we de laatste letter van de familienaam, waaronder we hem thans kennen, een naam die tevens verwijst naar de heerlijkheid die hij in bezit hield.
- 6) Dat Gentenaars ook loyaal aan hun vorst kunnen zijn bewees deze diplomaat. Na een vertrouwelijke opdracht in Kreta (1837) trachtte hij munt te slaan uit de Opiumoorlog in China. Kort daarna gaat hij op zoek naar de bronnen van de Nijl. In 1845 werd hij naar Guatemala gezonden om daar de problemen op te lossen die zich voordeden bij de vestiging van een Belgische kolonie, maar te vergeefs. Zijn verdere loopbaan staat in het teken van de verwerving van een kolonie voor het land. Na een verblijf aan het Hof van Maximiliaan van Oostenrijk en Charlotte, dochter van Leopold II, in Mexico vinden we hem terug als onderhandelaar over de aankoop van de Filipijnen, waar hij overleed op 18 september 1872. Eigenlijk zoeken we de negende letter van zijn lange familienaam.
- 7) Anderen waren zeker niet zo trouw. Deze mijnheer nam in 1577 de leiding en wilde te Gent een calvinistische republiek vestigen. Na de mislukte staat-

greep van Anjou werd hij aan de deur gezet en zijn vroegere compagnon kreeg de leiding. Hij kon dan ook niets anders doen dan uitwijken naar Engeland, waarna hij zich vestigde in Nederland. Kent u de vierde letter van zijn voornaam?

- 8) In Gent zag naast een keizer ook nog o.m. de koning van Castilië en Leon het levenslicht. We vragen de laatste letter van de naam, waarmee deze vorst de geschiedenis inging.
- 9) Als we de geschiedenis van Gent lezen, is het meestal alsof we een (Vlaamse) haan Victoria horen kraaien. Dit is eigenlijk wel een eenzijdige benadering. Gent is verschillende malen veroverd geworden, o.m. in 1709 door de hertog van Marlborough, een voorvader van een populair premier die zo nederig was dat hij hier in barakken verbleef. En van die familienaam willen we de tweede letter kennen.

Als alles goed gaat kan je met deze letterkens de familienaam vormen van een baron-politicus. In 1937 was hij naast hoogleraar aan de Gentse Universiteit ook nog medeoprichter en directeur van het "Tijdschrift voor Notarissen". In 1948 werd hij lid van de Commissie die belast werd met de eenmaking van het recht in de Beneluxlanden. In de jaren '50 en '60 was hij herhaaldelijk minister en hield vooral van de portefeuille van financiën. In 1966 werd hij minister van Staat en in 1968 begon hij een nieuwe carrière bij Sabena.

Zoals gewoonlijk worden de antwoorden vóór 1 januari 2011 verwacht op het (nieuwe) redactieadres: Groenvinkstraat 2, bus 201, 9041 Gent (Oostakker).

De gepolitiseerde kwiesmaster

VERGETEN GENTSE SCHRIJVERS: WILLEM ROGGHÉ (AALST 1824 – GENT 1896)

Journalist, kunstverzamelaar, letterkundige en polemist.

Willem Rogghé werd geboren als oudste zoon van een groot en armoedig gezin te Aalst in 1824. Zijn vader Karel Francis was letterzetter. Autodidact. In 1835 ondernam het gezin een uitstap naar Gent en Willem vond er meteen een betrekking als letterzetter in de drukkerij Vanderhaeghen, uitgevers van de Gazette van Gent (ontstaan in 1667) tegen 50 centiemen per dag. Voldoende

om vanaf zijn elfde zijn dagelijks brood te verdienen. Hij kon te Gent inwonen bij een zuster van zijn moeder. Op zaterdagavond ging hij, met wat hij voor zijn moeder gespaard had van zijn loon, vaak naar Aalst. Te voet. Vijf uur stappen.

Na zijn dagtaak vervolmaakte hij zich in zijn moedertaal en leerde hij zonder leermeester Frans, Engels en Duits. In 1836 werd door F.A. Snellaert, J.F. Willems, F. Rens en anderen "De Taal is gans het Volk" opgericht, een vereniging die wekelijkse vergaderingen hield in een lokaal in de Bennesteeg 2. Omdat die mannen naar de drukkerij kwamen om hun werken uit te geven, heeft Willem Rogghé daar Willems, Blommaert, Van Duyse, Rens, Ledeganck en nog anderen leren kennen door hun

gedichten te zetten. Terzelfdertijd was hij schrijvend en spelend lid van de rederijkerskamer De Fontaine en publiceerd hij romantische toneelspelen, bijdragen in proza over kunst en letteren vaak in de vorm van reisverhalen, gedichten in tijdschriften als De Eendracht, Het Taelverbond, Het Nederlandsch Museum, en het Jaarboek van het Willemsfonds. Hij leerde ook de huisschilder Zetternam kennen, die in 1849 de prijskamp van de Taal is gans het Volk had gewonnen. Bij zijn vroegtijdige dood wist hij het Willems Genootschap te bewegen zijn weduwe financieel bij te staan. In 1850 werd hij hoofdredacteur van de krant. De Gazette verscheen 6 x per week en hij slaagde er in het aantal abonnementen van de krant te verdriedubbelen en begon

Vlaamse werken als feuilleton op te nemen, o.a. van Domien Sleenckx en mevrouw Courtmans. In 1857 begon hij ook de uitgave van het heftig antiklerikaal, week- en spotblad Baes Kimpe. Als hoofdredacteur verdiende hij 900 frank.

Ondertussen was hij ook lid van het Willems Genootschap voor wie hij Duitse koren vertaalde en zelf ook oorspronkelijke schreef, o.a. een Vaderlandse Hymne, die door koning Leopold I werd opgemerkt.

In 1865 verliet hij de Gazette van Gent en nam hij de boekhandel van Pieter Geiregat op de Kalandenberg over en trad in het huwelijk. Zijn eerste klant was Gilles Désiré Minnaert, toen inspecteur van de Stadsscholen. Hij kende in die jaren alle Vlaamse schrijvers en ook veel Hollandse schrijvers en uitgevers. Zijn boekhandel draaide goed. Zo verkocht hij van de verzamelde werken van Hendrik Conscience meer dan 800 exemplaren. Dat ging zo door tot hij in 1874 vond dat hij genoeg had overgehouden om onbekommerd te leven en zich met letterkunde en politiek bezig te houden. Wel was hij van 1878 tot 1883 nog hoofdredacteur van het liberale propagandablade De Goudmijn des Landmans en van 1882 tot 1884 van het liberale dagblad Morgenblad. Hij leverde letterkundige artistieke en politieke bijdragen aan Het Volksbelang, Amsterdams Nieuws van de Dag, Jaarboek van het Willemsfonds, De Vlaamsche School en Het Nederlandsch Museum. Na een reis door Duitsland en Oostenrijk samen met Max Rooses in 1876 schreef hij drie stukken: "In Saksisch Zwitserland", "Van Weenen naar Pesth" en "Eene week te München", die hij in het Nederlandsch Museum liet verschijnen. Verder schreef hij ook nog Promenades historiques et topographiques dans la ville de Gand (Gent, 1883). Van 1879 tot 1884 was hij gemeenteraadslid te Gent.

Op het einde van zijn leven was hij doof geworden en woonde hij op de Kasteellaan 8, een woning die hij als kunstverzamelaar had gedecoreerd met meubelen, schilderijen, beeldhouwwerken, porselein en een indrukwekkende verzameling oude etsen.

Twee jaar na zijn overlijden gaf zijn boezemvriend Max Rooses zijn autobiografische Gedenkbladen uit, een kostbare bron voor het culturele leven en talloze personen en toestanden te Gent rond het midden van de negentiende eeuw.

Literatuur

Julius Pee, Herinneringen aan Willem Rogghé, De Vlaamse Gids, jg. 31, 1947, p.545-552.
E. Voordeckers, Willem Rogghé, Nationaal Biografisch Woordenboek, III, 1968.
Encyclopedie van de Vlaamse Beweging, deel II, 1348-1349.

Daniël Van Ryssel.

HET KRONIEKJE VAN EEN OUDE GENTENAAR VANDAAG MET DE M.

Mastelle: een rond gebak met een kaneelsmaak en een putje in het midden.
Er bestaan ook harde mastellen die vroeger geserveerd werden bij een pint bier. Af te raden voor mensen met een vals gebit.

Madaolde: Medaille.

Maksieme: Vooral bij de volksklasse: een machine.

Malgree: Niettegenstaande.

Maleur: Een ongeluk.

Mankepetsanken: Sukkelachtig gaan.

Marchandiese: Koopwaar.

Martiko, ook Marteko: Een aap.

Martinee: Geselroede, zweep.

Massakreere: Kapot maken, verbrijzelen.

Mannevolk: Mannen.

Mastiek: Stopverf.

Kende da van diene Chinees die 't verschil nie kendige tussen mastiek en Rijspap? Al zijn ruite vielen uit.

Maorbol: Marbel. Knikker.

Maormer: Marmer.

Maorbele: Met de knikkers spelen.

Maorkpijpe: Mergpijp.

Maorte: Een dienstmeid.

Maore: Van de maore bereeje zijn = Nachtmerries hebben.

Mesan: Dadde mesan nie: Dat geeft niet.

Mestpacht: De Reinigingsdienst.

Meugt: Ge meugt er eu mee moeije. Tegen iemand die iets slecht of verkeerd gedaan heeft.

Meelms: Houtwormen.

Mienes: 't Es míenes. Het is gemeend.

Meeffjènce: Wantrouwen.

Memme: Minne.

Mestdag: Feest van de patroon- of beschermheilige van een ambacht.

Meulenirre: Meikever.

Mikado: Was een harde spek. Vandaar het liedje

Mikado, Mikado Twieje veur ne kluit

Ge meugter nie op bijte

Of eu tande vallen uit.

Mêwvaoger: Een vleier.

Miedèwe. Ook Wiedèwe. Vlasspinnerij op de Wiedauwkaai.

Miejèwe: Miauwen.

Mine: Gelaatskleur, voorkomen. Hij hee e gezonde mine. Ruuje mine = menie.

Mirakuleus: Wonderlijk.

Mirrel: Merel.

Miscontent: Mistevreden.

Mijnke: Vismijn.

Mijkt'eu: Ga uit de weg, ga opzij, achteruit. Ook: behoed u voor.

Moeskes maoke: Moeilijk doen, zich interessant willen maken door bv. het uiten van niet gerechtigde verwijten of misplaatste opmerkingen.

Mostaord: Ge ziet er uit gelijk nen hond die mostaord geete hee.

Moederkeszalve: Speeksel.

Moef: Een stuurse vrouw.

Moele: Een gietvorm.

Moke: Hard rond gebak met een anijssmaak. Een typisch Gents gebak.

Mokske: Een (meestal lief) meisje.

More: Modder.

Moort: Markt.

Mosselievoor: Toen men in de Gentse straten nog mosselkarren getrokken door een paard kon tegenkomen, liet de verkoper zijn aanwezigheid blijken door het hanteren van een ratel en het uitroepen van zijn Mosselievoor. Van die mossel hadden wij het wel begrepen, maar die "ievoor" is voor ons altijd een mysterie gebleven.

Mutse: Hoofddecksel. Zijn mutse stao schief: Hij is slecht gezind. Hij ès zûu zot nie als da zijn mutse staot: Hij is minder dom dan hij er uitziet.
Spiekelt maor in mijn mutse, 'k zal het uitzoeke: wanneer iemand in een gesprek blijft steken.

Mufte: Eén stinkende scheet.

Muije: Muide.

Muile: In iemand zijn muile spiekele: Hem zwaar beledigen.

Munt: het op iemand gemunt hèn: Tegen iemand zijn.

Muilezel: Gelaoje zijn gelijk ne muilezel.

Muizen: Er van onder muize. Weggaan.

Mûûr: Hij slao zijn Frans vrie tege de mûur: Hij spreekt gebrekkig Frans met veel fouten.

Muiletrekker: Een spek bedekt met een laagje citroenzuur.
Ook een opportunist, iemand die als het hem past van mening verandert.

Muusche: Morsen. Verspillen. Hij ès zijn geld an 't vermûsche. Ook iets slecht doen.

Muurtel: Mortel.

Mûur: Een neger. Zîu zwart als mûurke zijn gat (of zijn kl...)

Mwajèn: Middel.

Hugo Collumbien

BESCHERMLEDEN 2010

Edmond COCQUYT (250)	Frank & Lilian MEERT-CALLE (30)
Michel KALMAR-De Smet (120)	Prof. Dr. Eric LACROIX (30)
Mevr. Marleen VERDONCK (100)	Marc COUCKE-NEGRONI (30)
Mevr. DUA-GRYP (100)	Raymond BOVE (30)
Willy VAN MOSSEVELDE (75)	Lucien VERMAELE (30)
Prof. Dr. Hubert VAN HOORDE (50)	Jean-Pierre BOONE (30)
Jacques DE BRAEKELEIR (50)	Dirk JURRJENS (30)
Jean WALRAEDT (50)	Pierre VANDERSMISSEN (30)
Gustaaf NICAESE (50)	Bernard CRUYT (27)
Leon MARTENS (50)	Raoul DE CLERCQ-RASSCHAERT (27)
Philippe VERJANS (50)	Hugo COLLUMBIEN
Pierre PLUM-DOOF (50)	Carlos FASSIN
John VAN SCHIL (50)	Mevr. Andréa VAN CANEGHEM
André DE SCHEPPER (50)	Mevr. Diane WELVAERT
Mevr. DE BLAUWE (40)	Gaston POELMAN
Prof. Dr. Guy SCHRANS (40)	Mevr. Diane SARTEEL
Mevr. Jacqueline DE REUSE (40)	Willy DIEGENANT-DHONT
Patrick PEPERSTRAETE (40)	Jacques HUYS
Bert DESTOOP (35)	André VAN WYNSBERGHE
Freddy VAN VLAENDEREN (35)	Robert VAN BOCXSTAELE
Didier EECHAUDT (35)	Jean-Pierre LEIRENS
Willy TIJS (35)	Prof. Dr. Eric VAN DE VELDE
Lucien DETEMMERMAN (30)	Dr. Roland HEUGHEBAERT-SCHOTTE
Ir. A.J. IMPENS (30)	Mark RUMMENS
Mevr. Marie-Louise PRAET-MARTENS (30)	Marc VAN HAUWERMEIREN
Dr. Roland MARLIER (30)	Walter CLAEYS
Philippe/Pierre HEBBELYNCK (30)	Mevr. Denise RAMAN
Guy BAERT-DECLERCK (30)	Dr. Raoul BUYSSE

Walter ABBENBROEK
Guido DEMEULENAERE
Louis DAENS
Michel VOORTMAN
Ir. Gustave VEECKMAN
Mevr. Anne VERSCHOORE
Daniël VAN RYSEL-DA COSTA
PEDRO
Adolf BUCQUE
Jean-Paul MARCHAL
Fernand VERHEGGEN
Mevr. Regina BLONDEEL
Yvan FONTEYN
Luc VERVLIET
Rogier VERSTEELE
Antoine VAN GOETHEM-REYNIERS
Herwig DE MUNNYNCK-DE VUYST
Felix WALDACK
Jean STEENBRUGGE
Laurent CLAEYS-DE PAEPE
Jean VINCENT-VAN DE PUTTE
Prof. em. Dr. Alexander EVRARD
J.A.L. DE MEYERE
Jacques LATAER
Mevr. Martine BEYZ
Frans DE BLEECKER
Jean-Paul LEYSEELE

Erik DE KEUKELEIRE
Jan DE VLEESCHOUWER-DE TURCQ
Herman DELAUNOIS
Bernard HEBBELYNCK-BRUNIN
Franciscus SIMONS-VAN HYFTE
Mevr. Marie-Christine ROGIEST
Willy DEVOGELAERE-HANQUET
Willy VAN TRAPPEN
Patrick LYBAERT
Jean BERTRAND
Alain MALSCHAERT
Guido VAN RENTERGHEM
Mevr. Françoise VAN DE VYVERE
Mevr. Nicole VERSCHOORE
Peter SORGELOOSE
Fernand BROSE
ZEEUWSE BIBLIOTHEEK
Dr. Bob STEVENS-DUTRY
Ignace VANDENBOSSCHE-KEVERIJN
Lodewijk VERBANCK
André VERBANCK
P. ROMBAUT
André DEPOORTER
Mevr. Huguette MAST
Pierre VAN EECKHAUT
C. VAN DEN ABEEL

STEUNENDE LEDEN 2010

Marcel CAMBIER-MORELLE (20)
Luc LEKENS (20)
Michel NOPPE-CORNELIS (20)
Mevr. Paula D'HAEN (20)
Guy BEYAERT (20)
Jacques LAVRILLE (20)
Jean-Pierre ROOSE (20)
Paul VAN DE VOORDE (20)
Emile RUMMENS (20)
Laurent VAN BOSSELE (20)

Jean DHAENE (20)
Mevr. Regina DE RUYCK (20)
NESLANY - SPEYER (20)
Mevr. Françoise VERHOOSELE (20)
Pierre EECKMAN (20)
Guy KINT-STEEGERS (20)
Stefaan VAN SCHOOR-DE CONINCK
(20)
Karel DOORNAERT (20)
Roger VAN BOCKSTAELE (20)

Pierre UYTTERHAEGEN-CORDY (20)
 H. MEULEMAN-GYSELINCK (20)
 Christian PUTTEVILS (20)
 Mevr. Ann BULTINCK (20)
 Fred VAN BOCKSTAELE-DE BEVERE
 (20)
 Willy ROUQUART (20)
 Mevr. Beatrijs EDIERS (16)
 Roland VAN DAMME (16)
 Mevr. Christiane CHAUVIN-MEGANCK
 (16)
 Albert DE GRAEVE
 Mevr. de Bernadette MEYER
 Mevr. Ginette DESMET
 Roger TUYTSCHAEVER
 Albert VISPOEL
 Mevr. Rosalie DE MEYER
 Mevr. Anne COCRIAMONT
 Paul EECKHOUT
 Frank ÖDBERG
 John VAN HULLE
 Adrien BRYSSSE
 Maurice DE STROOPER-ALLAERT
 Mevr. Lea VAN DIJK-VANHOOREN
 Gustave D'HONDT
 Pierre Vlieghe
 Lucien CASTEELS
 Prof. em. Dr. Herman BALTHAZAR
 Marc UYTENHOVE-VERHAEGEN
 Roger DE GEYTER-AERS
 Guy BRUYNEEL
 Didier ZELS
 Karel OSSIEUR
 René PARASIE
 François SACCASYN-DEZUTTER
 Eric SCHELLINCK
 Charles VAN BIGNOOT
 Georges VAN DER BRUGGE
 Etienne BRAECKMAN
 Mevr. Aline MAENHAUT
 Robert DE KEZEL
 Jacques LIEVENS
 Jean-Pierre QUINTYN
 CHRISTIAENS-BUYLE
 Mevr. Monique DERUDDER
 Mevr. Lucia DE BRUYKER
 Mevr. Liliane DE SMET
 Mevr. Beatrice VANCRAEYNEST-
 MULERT
 Erwin PENNING-VAN DEN BERGHE
 Pierre BRUYNEEL
 Marc CLAEYS-DE WAELE
 Paul MAUQUOY
 Albert PLASSCHAERT
 Guy CORYN-VERCRUYSSSE
 Lucien ONGENA
 Danny DOBBELAERE-CLAUS
 Prof. em. Dr. Gontran ERVYNCK
 Marc BAILLEUL
 Oscar VAN MOL
 Mevr. Valerie GODU
 Robert DIMIAUX-PONNET
 Jan ZWAENEOEL-VAN POUCKE
 André DE MULDER
 Roger SPILTHOORN
 Jan SORGELOOSE-MASSANET
 Joris DE SCHEPPER
 Mevr. Nadia HUBLE-VANKENHOVE
 Gaston SCHARRE
 Mevr. Elza WAUTERS-D'HAEN
 Georges THYSBAERT-VAN OOST
 Louis BOUTMANS
 Mevr. Cécile DE REUCK
 Luc GLIBERT
 Roland VAN DAMME - DUMOLYN
 Erik PLATTEEUW
 Jacques TIELEMANS
 August DE BAETS
 Roland LOYS
 Ivan VERVENNE
 Jacques GERMANUS
 Achiel HELLINCK-LAMBRECHT
 Roger SCHEIR-VANDEKERCKHOVE
 Philippe GENBRUGGE
 Johan MOERMAN
 Fernand GOETHALS
 Willy DEBUNDERIE
 André MICHIELS
 Albert BRAEKMAN-ROEGIERS
 Mevr. Jacqueline DE CONINCK
 Erik ROGIER-JOLIET
 François de CLIPPELE
 Prof. Dr. André KINT
 Erik VANDENBROELE-VERHELST

Etienne VERMEULEN
 Mevr. Diana VAN LIERDE
 Mevr. Emilienne DERDIJN
 André ROTTIERS-SOUWERK
 Thierry GOETGHEBUER
 Guy HIMSCHOOT
 Mevr. Maria VAN BEYLEN
 J.-P. PECKSTADT
 Robert DE RUDDER-STEVENSON
 Gilbert LODRIGO
 Mevr. Josine OOSTERLINCK
 Adolf DELANTSHEERE
 Serge PAUWELS
 Pierre RYCKAERT
 Gerard VAN LOO-DE BLEECKER
 Leon TRIVIER
 Eric DE MEYERE-VAN HOUCHE
 Mevr. Irene MARYNS-VANDEWEGHE
 Gaston DE SMET-DE JONCKHEERE
 Gerard VERSPEETEN-DE VILDER
 Serge TOLLENAERE
 André LEYS
 André RAMAN
 Pierre VANDER HAEGHEN
 Jean-Pierre CARELS-VAN MALDEREN
 Edmond PISCADOR
 Mevr. Lidwina PEIRTSEGAELE-
 UYTENHOVE
 Freddy HOSTE
 Gilbert VERHEGGEN-VAN DE WALLE
 Mevr. Christelle DE WILDE
 Laurent DE SCHUYTER-MAHIEU
 Paul ANTHONIS
 Mevr. Godelieve VANDE CASTEELE
 Mevr. Elly VAN DURME
 Marcel LEEMAN
 Mevr. Jacqueline PODEVYN
 Mevr. Jenny MONNAERS
 Francis SCHMID
 Klaus METELMANN
 Mevr. Julia PAUWELS
 Etienne VERSCHRAEGEN
 Erik DEKEYSER-BILLIET
 Fernand VAN DEN BOGAERT-HEY-
 NEN
 Jean-Marie MARCHAND
 Robert VERSPEETEN

Roger LACQUET-BOSTEELS
 Wilfried PIETERS
 E.H. Dirk DEBACKER-DE MEYER
 Guy DE MAERTELAERE
 Daniël SABBE
 André VERBRUGGHEN-BEYAERT
 Georges CASTELEYN
 Marc RYCKAERT
 Frank WEEWAUTERS
 Pierre BLANCKAERT-NICAES
 Daniël UYTTENDAELE
 Leon DEPROOST
 Jean-Marie DE WULF
 Mevr. Philippe DEVLOO-SONNEVILLE
 Luc DE SMUL
 J.-P. ROOMS
 Eric DE BUCK
 Mevr. Inge DEWULF
 Laurent BALCAEN
 Daniël PEETERS-ROUNEAU
 Willy DAMMAN-DE JONGHE
 Joseph DE SCHEPPER-BRUGGEMAN
 Georges DE VREESE-VERBERGHT
 Mevr. Eliane DE WISPELAERE
 Mevr. Catherina VANHAUWAERT
 Guido DE BRUYKER
 Leon LEMAITRE
 Gilbert DELARUELLE
 Eddie VAN HAVERBEKE-DE KEYSER
 Mevr. Francine VERLOOVE
 Mevr. Erna VAN DEN ABEELE
 Henri MINNAERT-JACOBS
 Mevr. Anne VAN RENTERGEM
 Jacques VAN DE CALSEYDE
 Roger VAN DAMME
 Christian ROELS
 André BUYASSE
 Daniël VAN POUCKE
 Gilbert LELUBRE
 Philippe GOMBAULT
 Jacques HUYGHEBAERT-MAERTENS
 Pierre DEVOS
 Jacques DISCART
 Luc MOORTGAT-SPANOGHE
 Lucien AUDENAERT
 Marc MANESSE
 Luc DE BROE

Raphaël DOBBELAERE
Luc DE PAEPE
Emiel ROMBAUT
Marc MARESCEAU-GELDHOF
Jean-Claude MARTINY-BIEBUYCK
Freddy DURINCK
Lieven WERBROUCK
Mevr. Edith DEPOORTER
Leon LIPPENS
Julien WIEME - DE VOS
Alfons GISTELINCK
Mevr. M. CERULUS-VAN GAEVER
Etienne VAN HECKE
Robert DE MOYER
Antoon de SCHRYVER
D'HONT - DHAESE D.
Robert BERNAERT-MAGEL
Jean Louis VANDEVOORDE
Bertolf DE CARNE
Jean-Pierre DEBERGH
Raymond DEMEYER-DE RUYCK
Willy VAN EECKHOUTTE
P. NEIRINCKX

Ernest EYLENBOSCH
Eric JAEGERS
Alfred TEMMERMAN
Marc SMET
Roger HAYDON
Michel SABBE
Jean-Paul VAN SEVEREN
Christian THOMAS-SCHAMP
Bart D'HONDT
Laurent WATTEEUW
Christian SCHEIRIS
Mevr. Juliana D'HONDT
Serge BEKAERT
Jos VAN DEN BORRE
Mevr. Georgette DE MEESTERE
André RUMES
Marc DE BODT-PETIT
Marcel MACHIELS
Mevr. Carine VAN POTTELSBERGE DE
LA POTTERIE
Marc HEYERICK

DANK AAN DE MILDE SCHENKERS VAN 2008 EN 2009

Het bestuur van het Documentatiecentrum dankt van harte de personen en instellingen die in de loop van 2008 en 2009 onze collectie verrijkten met hun schenkingen. Wij kregen giften van zeer uiteenlopende aard, die wij hier samenvatten onder de letters:

AR: archief: handgeschreven documenten, alles wat (ook gedrukt) eenmalig is, krantenknipsels, documenten voor een bepaalde gelegenheid, doodsprenjes, doodsbrieven, doopkaartjes, huwelijksaankondigingen, enz.;

AV: audiovisuele documentatie: foto's, kaarten, affiches, beelden, geluidsbanden, filmen, Cd's, platen, enz.;

BK: boeken, brochures (eenmalige, veelvuldig verspreide uitgaven rond een bepaald onderwerp);

TS: tijdschriften (met nadruk op reeksen, jaargangen, nog lopende periodieke uitgaven, enz.);

UM: uitrustingsmateriaal van zeer uiteenlopende aard (computers, meubels, eetgerei, enz.)

Er waren kleine schenkingen en zeer grote, soms auto's vol. Aan iedereen beste dank.

Alles wat kan bijdragen tot de kennis van de geschiedenis van Oost-Vlaanderen en van Gent en zijn regio in het bijzonder, wordt met zorg bewaard en ten dienste gesteld. Dubbels of wat niet tot onze collectie behoort, hebben wij ten voordele van ons centrum kunnen verkopen tijdens onze grote boekenverkoop in de begijnhofkerk. Met de opbrengst hebben wij onder meer twee nieuwe computers kunnen aanschaffen.

Wij danken:

Apotheek Demaitre, Gent (AV); Baert André, Zaffelare (AR, AV, BK, TS, UM); Baert Denise, Oostakker (TS); Baillieul Beatrix, Gent (AR, BK); Beke Jozef, Sint-Amandsberg (BK); Bernaert Francine, Gent (BK); Beyaert Guy, Elewijt (AV); Beyaert Guy, Gent (AR, AV, BK); Bibliotheek Bisschoppelijk Seminarie, Gent (TS, AV); Bieseman Koen en Inge, Zaffelare (AR); Boddaert Lucy, Archief Zusters van Onze-Lieve-Vrouw Visitatie, Sint-Amandsberg (AR, TS); Bogaert Dirk, Sint-Amandsberg (BK); Bousard Rachel, Gavere (AR); Bové Raymond, Gent (AR); Bracke Christiane, Sint-Amandsberg (BK,

TS, AR); Bracke Christiane, Wondelgem (BK); Bracke Martin, Sint-Amandsberg (AR, AV, TS); Braeckman Albert, SintAmandsberg (TS); Braeckman Walter, Westrozebeke (BK, AV); Bral Camiel, Gent (TS); Broeders van Onze-Lieve-Vrouw van Lourdes, Oostakker (AR, BK); Buysse-Buyle Palmyre, Wachtebeke (AR, AV, BK, TS); Carchon Marc, Melle (AR); Carlier J., Gent (DK, TS); Cateau-Van Wassenhove Geert en Ivonne, Mariakerke (AR, UM): Charmy, Gent (AV); Clauwaert Stefan, Destelbergen (AR, AV, BK, TS); Coene André, Wervik (AR, AV); Collumbien Hugo, Oostakker (AR, AV, TS, BK, UM); Coppens Jeanine, Gent (BK, TS); Coppens, Destelbergen (AR, BK); Cosyn Huguette, Sint-Amandsberg (AR); Cultuurcentrum SintPietersabdij, Gent (AV); Cultuurdienst, Lochristi (AV); D'haen Paula, Sint-Amandsberg (BK); Dauwe Jozef, Lebbeke (BK); De Bels Gerda, Sint-Amandsberg (AR); De Bleecker Frans, Gentbrugge (TS); De Bleecker Marcel, Gentbrugge (AR, AV, BK); De Brabandere Jan, Sint-Amandsberg (AR,BK); De Bruycker Chris, Brussel (BK); De Caluwe Lodewijk, Sas-van-Gent (BK); De Clercq Leon, Destelbergen (AR, BK, TS); De Corte Oscar, SintAmandsberg (AV); de Fleurquin Dirk, Sint-Amandsberg (AR, BK, TS, UM); De GrooteVolcke Roger en Rachel, Zandvoorde (BK); de Hemptinne Régine, Deurle (BK); De Keyser Eric, Gent (AR, TS); De Moerloose Roza, Gent (AV); De Moerloze Roger, Sint-Amandsberg (AV,TS); De Paepe Dennis, Oostakker (BK, TS); De Paepe Jurgen, Sint-Amandsberg (AR);De Poorter Dolf, Sint-Amandsberg (AR,BK); De Raedt Martine, Wervik (AR, BK); De Raedt-Tanghe Charles en Monique, Gent (AR); De Ridder-Van Puyenbroeck Eric en Marie-Jeanne, Lochristi (AR); De Saegher-Verbrugge Louis en Andrea, Zaffelare (AR); De Schepper A., Evergem (AR, BK); De Smet Elisabeth (zuster Marthe) (+), Gent (AR, AV); De Smet Marie-Jeanne, Sint-Amandsberg (AR,AV,BK); De Smet Roger, Gent (AV); De SmetEeckman Jos en Carine, Lochristi (AR); De Smeth Jan, Oostende (AR, BK)

De Temmerman-Boomputte Lucie, Sint-Amandsberg (AR, BK, TS); De Volder, Gent (TS); De Vos Hubert, Sint-Amandsberg (AV, AR, BK, TS); De Vuyst Julien, Mere (AR); De Wilde Walter, Gent (AR, BK); De Wispelaere Eliane, Gent (UM); Debersaques Lucien, Destelbergen (AR, AV, BK); Deckers-De Clercq Louis, Gent (AR, AV, TS); Deliaert Christ, SintAmandsberg (TS); Depuydt Johan, Beervelde (AR, AV, BK, TS); Deraedt Albert, Asper (AR, TS); Desmet Blanche, Gent (AR); Devriese Luc, Gent (AR, BK); Dhondt Bart, Gent (AV); Dhont- Nimmegeers Ignace en Rita, Zaffelare (AR, TS); Dierckx Louis Philippe, SintAmandsberg (AV, AR, BK, TS); Dierick Etienne, Oostakker (BK); Dierick-Van Goethem André, Eksaarde (TS, AR, BK); Discart Jacques, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK, TS,

UM); Edugo, Lochristi (AR); Eeckman Godelieve (Gowy), Zaffelare (AV); Eggermont Angèle, Gent (AR, AV, BK, TS, UM); Elderweirt Leon (+), Gent (TS); Evrard Alexander, Gent (TS, AV, AR); Fauré Walter, Nazareth (AV); Fit-Out, Lochristi (AV); Gardelein Daniël, Gent (BK); Geeroms Monique, Gent (BK, AR, AV); Geers Geert, Gent(BK); Gelaude Frank, Gent (TS, AR); Gemeentebestuur Destelbergen (TS); Gentse Vereniging voor Stadsarcheologie (BK); Getuigen van Jehovah, Gentbrugge (TS); Gevaert Bart, Destelbergen (UM); Gevaert Roel, Gent (BK); Gevaert Wouter, Destelbergen (BK, UM); Gevaert-De Groote Louis en Miet, Destelbergen (AR, AV, BK, TS, UM); Goethals Lut, Lochristi (AR, AV, BK, TS); Gogne René, Oostakker (AR); Goossens Achille, Gent (TS); Groot Begijnhof Sint-Elisabeth vzw, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK, TS); Gyselinck Sonja, Gent (AV, AR, BK, TS); Haeseryn R., Sint-Amandsberg (AR,AV,BK,TS); Hanson Mark, Gent (BK); Heemkundige King Den Dissel, Sinaai (AR); Heemkundige Kring 't Sireentje, Waasmunster (AR); Heemkundige Kring De Gonde, Melle (TS); Heemkundige Kring Erpe-Mere (AR); Heemkundige Kring Westerring, Eine (AV); Heemkundige Kring, Nieuwkerken (AR); Heemkundige werkgroep, Destelbergen (BK); Het Koffiehuis, Gent (AV); Heyerick Jammie, Destelbergen (BK, TS); Heynderycx Maria, Sint-Amandsberg (AV); Hogeschool, Gent (Jozef Kluiskenstraat) (AR, AV, BK, UM); Hoogstoel Raoul, Destelbergen (AR); Hullebroeck Jacqueline, SintAmandsberg (AR, AV, BK); Huysman-De Ceuleners Jean-Pierre en Agnes, Oostakker (AR); Huys-Neven, Zeveneken (TS); Jamart Valentin, Gent (AR, TS, BK); Janssens Johanna, Gent (AR, BK); Jonckheere L. (TS); Jonckheere-Collumbien, Grimbergen (BK); Kadoc, Leuven (BK); Kapsalon Ingeborg, Wachtebeke (AV, AR); Kerkhof Etienne, Gent (AV); Kluyskens P. (+), Gent (BK); Kunsthal Sint-Pietersabdij, Gent (AV); Lavrillé Jacques, Gent (BK, UM); Lekens Luc, Gent (AV, AR); Leeman Marcel, Gent (AR); Leirens Jean-Pierre, Destelbergen (TS); Lentz Christian, Evergem (TS); Lerno Christine, Kwatrecht (AR, AV); Levis Eddy, Wondelgem (BK); Liberaal Archief, Gent (TS, BK); Maes André, Sint-Amandsberg (AR,AV,BK,TS); Mattens Danny, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK, TS); Mestdagh M.A.,Gent (AV); Michiels Denise, Gent (AV); Mineur Guy, Gentbrugge (, AV, AR, BK, TS); Minnaert L., Lochristi (BK); Minnebo-Van Loo Louis en Lorette, Zaffelare (AV, AR); Moe-reels Dirk (E.H.), Sint-Amandsberg.(AR); Moreau-Van Caneghem Roger (+), Gent (AR, AV, BK); Mussche Hilda, Sint-Amandsberg (AR,TS); Negroni Maria, Gent (AR); Neyt Elise (Schoenen Pasquali), Zaffelare, AV); Neyt Jonas, Evergem (BK); Neyt-Stevens Willy en Rosette, Zaffelare (AR); Nimmegeers Maria, Zaffelare (TS, AR); Nimmegeers-Van De Velde Daniël en Simonne, Zaffelare (AV); Nimmegeers-

Van Loo Leopold en Denise, Lokeren (AR, TS); Olaerts Marcel, Gent (BK, AR); Onbekend, Sas van Gent (TS); Onbekende Heemkundige Kring, (AR); Ongena-Burms, Oostakker (TS); Onthaaldienst Sint-Niklaaskerk, Gent (AV); Onthaaldienst Sint-Baafskathedraal, Gent (AV); Openbare Bibliotheek, SintAmandsberg (AV); Pas Paul, Heusden (BK); Peleman -Thomas Henriette (+), Destelbergen (TS, BK); Pieters Marcel, Lokeren (AV, AR); Poelman Geert, Lochristi (UM); Poelman Roger, Sint-Amandsberg (AR,BK,TS,UM); Praet Clement, Beervelde (AR); Pringels Etienne, Heusden (AV); Provinciebestuur Oost-Vlaanderen, Kunst en Cultuur (BK, TS); Puttevils Christian, Gent (AR, AV, BK); Raman Antoine, Serskamp (AV); Rambout Ant., St-DenijsWestrem (AR); Ramon Noël, Sint-Amandsberg (AV, TS, BK); Ramon Roger, SintAmandsberg (AV, AR, TS); Rederijkerskamer Mariën Theeren, Gent (AR, BK); Restaurant Ter Burg, Gent (AV); Reynebeau Marc, Sint-Amandsberg (AR); Reynebeau Oscar, SintAmandsberg (BK, AR); Rodenbach Ely, Gent (AV, AR, BK, TS); Roels Chris, Gent (TS); Rogge (Kaashandel), Gent (AV); Rosseau Herman, Gent (BK, AV, AR); Rosseel Wilfried, Sint-Amandsberg (AR, AV, BK); Rouquaert.Willy, Merelbeke (AR, AV, BK); RVT Heiveld (De Coninck Veerle), Sint-Amandsberg (AV); Sarteel Diane, Gent (AR, AV, BK, TS); Schelfhout Rosette, Zaffelare (BK); Schepens Lena, Rosa en Edgard, Beervelde (AR, AV, TS); Schoone Jeanine, Gent (TS, AR); Segaert Dimitri, Gent (AR); Sivi vzw, SintAmandsberg (UM); Smet, Sint-Amandsberg (TS); Sorgeloose Christiane, Sint-Amandsberg (AR); Sorgeloose-Sybers Denise, Sint- Amandsberg (AR, BK, TS); Speeckaert Annie, SintAmandsberg (AR); Stad Gent, Dienst bruggen, wegen en waterlopen (AV); Stad Gent, Dienst Monumentenzorg (AV, BK); Stad Gent, Dienst Toerisme (AV); STAM, Gent (AR); Standaert Antoon, Lochristi-Hyfte (AR, AV, TS); Stijns André, Gentbrugge (BK); Strybos-Lepoutre, Sint-Amandsberg (AR); Sybers-Van Daele Roger en Christiane, Wetteren (AR); Tanghe Alphonse, Deurne (BK); Tavernier Jos, Sint-Amandsberg (AR); Temmerman Leon, Gent (TS, AR); Thibo-Buyle Robert en Laura, Melle (TS); Tollenaere Rudy, Lochristi (AR, AV); Tuytschaever Roger, Gent (AR); Universiteit Gent, Faculteit Diergeneeskunde (BK); Universiteit Gent, Museum voor de Geschiedenis van de Wetenschappen (AV, BK); Van Acker Adhemar, Aalter (BK); Van Beek Cora, Breda (AR, BK); Van Caneghem Andréa, Gent (AR); Van Daele Ronny, Knesselare (BK); Van Damme, Erpe (AR, AV, BK); Van De Moere, Drongen (BK); Van de Rostijne Lievin, Gent (BK); Van de Walle (apotheek), SintAmandsberg (AR); Van den Abeele André, Gent (AV); Van den Berghe Jan, SintAmandsberg (AR, BK); Van den Bogaerde Norris, Gent (AR); Van den Hende Paula, SintAmandsberg (AR); Van der Hoeven-Rooms Jacqueline, Lokeren (AR); Van Dessel Charel, Gent

(TS); Van Dijk Ger, Amsterdam (BK); Van Duffel Taf, Zaffelare (AR, AV); Van Hee André, Sint-Amansberg (AR); Van Herreweghe Regina-Theo De Beule, Evergem-Doornzele (AR); Van Holsbeke Roland, Gent (AR); Van Hooreweghe Henri, Zaffelare (TS); Van Hooreweghe Wouter, Destelbergen (AV); Van Laere Bart, Destelbergen (AV); Van Massenhove Hector en Agnes, Gent (AR, TS); Van Peteghem Julien, Mendonk (TS, AR); Van Pottelberghe Robert (+), Sint-Amansberg (BK); Van Reckem Inge, Sint-Amansberg (BK); Van Renterghem-Verheedt Norbert en Jeanine, Zaffelare (TS); Van Waesberghe Laurette, Oostakker (AR, AV, BK, TS, UM); Van Wassenhove Christiane, Mariakerke (AR, BK, TS, UM); Van Wassenhove Raymond, Sint-Amansberg (AR,AV,BK,TS,UM); Van Winckel Christiane, Gent (AR, BK, TS, UM,); Vancauteren André, Sint-Amansberg (AR, TS); Vandaele André, Sint-Amansberg (AR,TS); Van de Walle Daniël, Gentbrugge (BK); Van de Walle, Gentbrugge (AR); Van den Broecke Roos, Sint-Amansberg (AR); Vander Straeten Marcel (+), Gent (AR, TS, BK, AV); Vanderlinden Monique, Sint-Amansberg (AR); Vanderstraeten Frederik, Sint-Amansberg (TS,BK,UM); Vanooteghem Cecile, Sint-Amansberg (AR, UM); Vanoutryve Sonja, Gent (TS); Verbeke (Drukkerij), Gent (BK); Verbeke André, Gent (AR, AV, BK, TS, UM); Verbelen Monique,Sint-Amansberg (AR); Vercauteren André, Sint-Amansberg (TS, BK, AR); Verdickt, Gent (TS); Verdonck-Naudts Maria, Lochristi (TS, BK); Vermeulen-Vervae Etienne en Rita, Moerbeke (AR, TS); Verplancke Julia, SintAmansberg (AR,TS); Verschraegen-De Vos Lucien en Gaby, Oostakker (AR, AV, BK, TS,UM); Verschraegen-DeVos Aimé en Liliane, Zaffelare (AR); Versteede-De Backer Roger en Odette, Kraainem (AR, BK, TS); Vervae Els, Antwerpen (UM); Vervae Geert, Lokeren (AR), Vervae Marc, Zaffelare (AR, TS); Vervae Norbert-Poppe Andrea, Zaffelare (AR); Vervae Willy, Zaffelare (AR); Vervae-Nimmegeers Bert en Agnes, Zaffelare (AR, AV, BK, TS, UM); Vervae-Van Acker Eric en Marie-Christine, Lokeren (AR, TS); Vervliet Luc, Gent (AR, AV, BK); Viaene Patrick, Sint-Amansberg (AR, TS, BK); Vlerick-Verbeken Walter(+) en Yvonne, Gent (TS, AR, AV, BK, UM); Vrienden van het Groot Begijnhof Sint-Elisabeth vzw, Sint-Amansberg (AR); VVF Melle (AR); Waeytens Josepha, Oostakker (BK); Wattenberghe Denise, Destelbergen (TS); Wautier Kristel - De Baere Monique Lochristi (AR, AV, BK, TS, UM); Williame Patrick, Destelbergen (AV, BK); Zuster Gabriëlle Van Waes (+),Zaffelare (BK,TS,AV,AR); Zusters van de heilige Vincentius a Paulo van Wachtebeke te Wachtebeke (BK).

Deze lijst werd afgesloten op 31 december 2009. Wij hopen ook in de toekomst te mogen rekenen op uw mildheid.

Namens DSMG, Bert Vervae

BIBLIOGRAFIE

“**St(r)op aan de Schelde**” is een klein boekje dat uitgegeven werd door de Stad. Formaat: 13,5 x 21 cm. 48 bladzijden.

Het is een beschrijvende wandeling door de Stropwijk, anders gezegd de Sint-Coletaparochie. En daar kan natuurlijk heel wat over verteld worden: welke gebouwen er staan of stonden, welke instellingen kan men er tegenkomen, welke - nu verdwenen - waren er ooit? Welke handelszaken en fabrieken zijn er of waren er eens gevestigd?

Zelfs dezen die menen de wijk goed te kennen zullen bij het lezen van dit boekje waarschijnlijk ontdekkingen doen.

Het is rijkelijk geïllustreerd met een 45-tal foto's, maar weer zonder onderschrift, wat natuurlijk afdoet aan de waarde van deze foto's. Wij begrijpen dat niet, is dat nu echt zo moeilijk daar een korte verduidelijking onder af te drukken?

Toch kopen, het kost slechts 3 euro en is te bekomen in het Stadswinkeltje aan het Zuid.

Bij de Uitgeverij De Clip verscheen van de hand van Jo Bogaert “Van Eyck. De Aanbidding van het Lam Gods. Machtsdroom en esoteriek.”

Dit boek kan, op zijn minst gezegd, controversieel genoemd worden.

De auteur gooit een fameuze knuppel in het hoenderhok: het Lam Gods werd uitsluitend geschilderd door Jan Van Eyck, Hubert had daar niets mee te maken, het viervers dat op het veelluik geschreven staat is niet authentiek, Jan is aan het veelluik begonnen in 1416, de opdrachtgever was niet Joos Vyd, maar Willem VI van Beieren, Graaf van Holland, Zeeland en Henegouwen. Deze overleed in 1417 nog voor het veelluik af was, Jan Van Eyck bewaarde het en voltooide het pas jaren later voor rekening van Joos Vijd. Aldus kwam het in 1432 in Gent terecht. Dat is de reden waarom zo veel interpretaties vertrekken vanuit de lokale geschiedenis. Dat is een vergissing, de historische achtergrond is niet die van Gent, maar van die rond Willem VI en zijn ridderorde. Oef!

Er bestaan vanzelfsprekend geen bewijzen voor al deze beweringen, maar de auteur tracht ons op 168 bladzijden te overtuigen van de waarschijnlijkheid ervan. Wij zullen niet ingaan op dit debat en laten deze taak over aan onze lezers.

Het boek heeft een formaat van 16 x 24 cm. en is rijkelijk geïllustreerd met foto's van de panelen van het Lam Gods. Het kost 24,90 euro en is te koop in de boekhandel.

VIAT publiceerde opnieuw een interessant boek: **“Louis Benoît Van Houtte. De Gentse tuinbouwprins uit de 19e eeuw.”**

Het was een goed idee eens terug de schijwerper te richten op deze man. De gelegenheid lag trouwens voor de hand want het is 200 jaar geleden dat hij geboren werd.

Slechts weinigen realiseren zich wat wij te danken hebben aan deze figuur. Men kan zich de vraag stellen of, zonder Louis Van Houtte, de Gentse regio de vermaardheid zou gekregen hebben als een belangrijk centrum voor de productie van bloemen en planten, iets wat gedurende 2 eeuwen aan vele duizenden een broodwinning verschaft heeft in eigen streek. Het was dus zeker niet overbodig het leven en de verwezenlijkingen van deze doorzettende pionier onder de algemene aandacht te brengen, waaronder zijn verkenningsstochten in Brazilië, zijn immens groot tuinbouwbedrijf, zijn tuinbouwschool, zijn publicaties.

Het boek heeft een formaat van 21 x 27 cm. en telt 159 bladzijden. Bovendien een 120-tal afbeeldingen, waaronder velen in kleur.

De niet commerciële prijs bedraagt 13 euro. Te bekomen in het MIAT, Minnemeers.

De “Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent” publiceerde haar **“Handelingen Deel LXIII 2009”**.

Zoals bij de vorige uitgave, in 2 banden: Januari-Juni en Juli-December met een doorlopende bladnummering tot 353.

Opnieuw verschillende bijdragen over specifieke Gentse onderwerpen, zoals:

- Op zoek naar pape Jan of naar avonturen?
Een discours-analyse van boek III van Tvoyage van Mher Joos Van Ghistele (1482-1483).
- 450 jaar bisdom, 450 jaar zorg voor kerkarchieven.
De gedeelde zorg voor de Oost-Vlaamse kerkarchieven door het Rijksarchief Oost-Vlaanderen en het bisdom Gent.
- De gevel verliest een dimensie.
Over stedenbouw, mobiliteit en parkeerbonnen in Gent. (17e en 18e eeuw).
- “Hoort, hoe ‘t gaet te Ghendt”. Inhoudelijke analyse van het verzamelhandschrift politieke en religieuze balladen en refreinen, Rooms-katholieke teksten ten tijde van de Gentse Calvinistische Republiek (1577-1584).
- Van ridders, rovers en rabauwen. Het Gentse tempelhof, 1200-1794.
- Een nobele onbekende.
Tientallen vrijwel nooit gebruikte Gentse schepenboeken.
- Toondichter Cyriel Van den Abeele (1875-1946)

Deze “Handelingen” eindigen traditioneel met de “Bibliografie van de geschiedenis van Gent, 2008-2009” met 513 items.

De titel “Bibliografie van de geschiedenis van Gent” moet wel een beetje gerelativeerd worden, want er zitten toch ook wel onderwerpen tussen die niet direct verband houden met Gent, zij het dan ook dat dit voor de meeste gevallen wèl zo is.

Leden van de M.G.O.G. krijgen deze “Handelingen” gratis, want dat is begrepen in hun lidgeld (18,75 euro). Niet leden betalen 21,25 euro.

Rekening: 000-0370.680.43

H.C.

VRAAG EN ANTWOORD

Onderstaande vraag komt van de heer **Wilfried Van Mol**:

“Ik lees misschien wel wat TE veel, want ik kan me niet meteen herinneren in welk nummer van (vermoedelijk) G.T. het woord “flikken” (niet meteen in de betekenis van politie, alhoewel ...) ter sprake kwam. ‘t Kan natuurlijk ook aan mijn 72 jaar liggen ... Dat “flikken” gebruiken we ook in ons rijk Gents dialect.

Ik heb bij de Taaladviesdienst (van “Onze Taal”) eens naar de etymologie van het woord “flikken” gevraagd en kreeg volgende interessante reactie van Rutger Kiezebrink:

Het woord “flikken” bestaat al geruime tijd in de betekenis ‘beetnemen, een streek leveren’. Eerder was de betekenis iets neutraler: ‘klaarspelen’. Dit is volgens onze etymologische woordenboeken dan weer voortgekomen uit ‘(kleding) repareren, herstellen’: het Duitse woord ‘flicken’ betekende namelijk ‘naaien, stikken, repareren, lappen, verstellen’. Ook een vergelijkbaar woord als ‘naaien’ heeft later een ongunstige betekenis gekregen: ‘Ik voel me genaaid’ betekent ‘Ik voel me bedrogen.’ Hetzelfde geldt waarschijnlijk voor ‘lappen’. In andere talen dan het Nederlands en Duits lijkt ‘flikken’/‘flicken’ overigens niet voor te komen.

Zijn er nog andere betekenissen voor dit woord?

Vraag van de heer **Piet Cassiman**:

“Wie kan inlichtingen bezorgen over kunstschilder August Boute. °Gent 1875. In het Leie Home te Baarle hangen twee werken met beeltenis van de stichters.”

Vraag van de heer **Piet Dhanens**:

In de tweede helft van 1917 tot in de tweede helft van 1918 werden in Gent een aantal Franse en Russische krijgsgevangenen ondergebracht. Deze werden tewerkgesteld aan de dokken en voor de aanleg bv van het vliegplein van Mariakerke.

Een aantal van hen zijn overleden in Gent en op de Westerbegraafplaats te Gent begraven.

Tot hiertoe kon ik niet ontdekken waar deze krijgsgevangenen in die periode in Gent werden ondergebracht. Een bron vermeldde het intussen verdwenen Rasphuis, doch hiervan kon ik geen bevestiging vinden.

Misschien weten lezers meer hierover?

ONS DOCUMENTATIECENTRUM ZOEKT VERHALEN EN FOTO'S VOOR HET SABBATTINIARCHIEF!

Je kent het misschien wel, het Sabbattinitheater, het typische Gentse mimetheater dat al sinds de jaren vijftig voor bijzondere voorstellingen zorgt? Gedurende al die jaren bouwde het theater een rijk archief op.

Jammie Heyerick, een wakker lid van het DSMG (Documentatiecentrum voor Streekgeschiedenis dr. Maurits Gysseling) en Thea Deege, coördinator van Sabbattini zorgden ervoor dat een groot deel van het archief een plekje kreeg in het documentatiecentrum. Omdat het DSMG dit bijzondere archief niet onbenut wil laten, is het volop bezig met het inrichten van een lokaal en het in kaart brengen van alles wat het archief bevat. Van zodra dit werk achter de rug is, wil het documentatiecentrum het archief op een ludieke manier openstellen voor het publiek. Hiervoor kunnen ze nog wel wat hulp gebruiken: de vele foto's, affiches, brieven en andere zaken vragen om extra opheldering. Daarom lanceert het DSMG een oproep voor iedereen die nog archief in huis heeft van het Sabbattinitheater of die het verhaal achter een foto of affiche kan vertellen. Wie hiermee kan helpen, mag contact opnemen met Louis Gevaert op dsmg@skynet.be of op 09/ 228 73 58.

Louis Gevaert

Links de bestelwagen vol archief, rechts Thea Deege
(foto's Jammie Heyerick)

LEZERS SCHRIJVEN ONS

De heer Eddy Levis schreef ons:

Ziehier een aanvulling op het artikel “De Bronsgieterij van Georges Minne in de Hofstraat te Gent” door Rudy van Elslande.

De duim van **César Baldaccini** bevindt zich in het Louisiana Museum of Modern Art, Gammel Strandvej, 13, 3050, **Humlebaek, Denemarken**, een tiental km van de hoofdstad Kopenhagen. Het is het belangrijkste museum voor Moderne Kunst in Denemarken en is gelegen in een schitterend (beelden)park met een prachtig uitzicht over de Sont, de zeeëngte tussen Zweden en Denemarken.

Het museum bezit topwerken van Henry Moore, Andy Warhol, Pablo Picasso, Roy Lichtenstein, Alberto Giacometti, Wasily Kandinsky. Jean Dubuffet, etc... Ook het museumgebouw (arch. Bo & Wolherth) is een kunstwerk op zichzelf. De huisvesting heeft van meet af aan een belangrijke rol gespeeld in het concept van het museum en heeft bijgedragen tot de bekendheid ervan.

De naam Louisiana verwijst naar de eerste eigenaar van het grondstuk: Alexander Brun, die halverwege de negentiende eeuw het landhuis vernoemde naar zijn drie (overleden) echtgenotes, die allen de naam Louise droegen. Wie in Denemarken in de Buurt van Kopenhagen is moet dit museum zeker eens meepikken.

Van de heer **Marcel Cambier** (trouw lid nr 5) ontvingen wij volgend schrijven:

Betreft foto uit de oude doos: laatste stoomtram naar Lochristi: 30 november 1930.

Toen grootvader zaliger, Célestin Cambier (geboren te Ronse op 1 juni 1865), oud postmeester met rust (Assenede: stichting post, Zelzate, Sint-Amandsberg, Aalst, Oudenaarde, Ronse Menen en Kortrijk) vernam dat op 30 november 1930 de laatste stoomtram voorbij zijn huis, Schoolstraat 11 te Sint-Amandsberg zou rijden, verzocht hij een gelegenheidsfotograaf een foto van die tram te nemen waarop ook hij, op de stoep van zijn huis, zou worden “gekiëkt”.

Fotocollectie Marcel Cambier.

Brief van onze medewerker **Luc Devriese**.

Het artikel van Pierre Kluyskens 'Kapelleke Schreiboorn', alias Hebberechtsgodshuis of Hebberechtshospitaal, verschenen in *Ghendtsche Tydinghen* 2010 nr. 4, bevat enkele gegevens die moeten bijgesteld worden aan de hand van onderzoeksresultaten bekend geworden na het verschijnen van het artikel en na de dood van de auteur (1980).

Niets uitzonderlijks. Kluyskens zelf begon zijn bijdragen niet zelden met een overzichtje van verkeerd gebleken verhaaltjes en verklaringen omtrent het onderwerp dat hij aansneed. Zo ook in zijn tekst over Schreiboorn. De fabel van de stichting in 1327 door een Gentse poorter Jan Hebberecht en nog enkele andere foutieve interpretaties van Sanderus en Frans de Potter verwees hij zeer terecht naar de prullenmand.

De stichting gebeurde vroeger en het was een initiatief van de Sint-Pietersabdij. Daarvoor staan onweerlegbare archiefstukken garant. Thomas Van Driessche die in 1992 een samenvatting van zijn thesis mocht publiceren in de *Handelingen van de Maatschappij voor Geschiedenis en Oudheidkunde te Gent* (Nieuwe Reeks, deel 44, p. 47-76), plaatst de stichting kort voor 1222.

Ook Kluyskens gaat het in die periode zoeken. Hij slaat echter de bal mis wanneer hij de naam en de toewijding toeschrijft aan een Engelse monnik Egbert die in de 7de eeuw preekte in Ierland en in onze gewesten.

De naam is wel juist: net zoals Robert bij ons Robrecht werd, veranderde Egbert in Egbrecht of Hebb(e)recht. Maar er kan geen twijfel over bestaan dat het hier gaat om de Egbert die van 977 tot 993 aartsbisschop van Trier was. Deze kanselier van keizer Otto I was een kleinzoon van graaf Arnulf, de grote weldoener van de Sint-Pietersabdij. Hij wijdde in 979 de westbouw in van de abdijkerk waarvan de resten bij de grootscheepse opgravingen van enkele jaren geleden bloot gelegd werden. Wie er het fijne wil van weten, moet zeker het boekje over dit archeologisch onderzoek *Onder het Sint-Pietersplein* (Gent, 2010, p. 56) raadplegen. Egbert van Trier (in het Latijn Hecbertus) werd in de ‘officiële’ abdijsannalen *Annales blandinienses* niet enkel vermeld in verband met die wijding, ook zijn dood werd ieder jaar gememoreerd (zie de uitgave door Ph. Grierson, Brussel, 1937, p. 21 en 22) net zoals die van grootvader ‘magnus Arnulfus, restaurator’ van de abdij Blandinium.

Van een Engelse Egbert is in deze - voor wat dit soort gegevens betreft - allerbelangrijkste bron, geen spoor te vinden. Ook onze Egbert werd af en toe heilig verklaard. In een oorkonde uit 1275 schreef men *hospitali sancti Ecberti*. Frans De Potter leidde hieruit af dat het hospitaal aan hem toegewijd was. Uit talrijke bronnen blijkt echter dat het vanaf het begin aan Maria gewijd was.

Maar waarom luidde de hospitaalnaam Egbert - Hebberecht? We moeten de oorsprong ervan zoeken bij een kruis in die omgeving dat mogelijks door aartsbisschop Egbert ingewijd werd: het ‘kruis van Egbert’. In de oudste in origineel bewaarde oorkonde (1239) is er sprake van het hospitaal dat ligt in het Sint-Pietersdorp op een plaats gezegd *Crux Segberti*. De naam ging al snel over op de stichting. In 1269 had men het over *hospitali Hecberti* (genitievorm) en in 1277 over *hospitalis dicti Hebbrechts*. De vroegste Nederlandse tekst (1293 – 1294) vermeldt *Hegbrechts spetale*.

Van belang in ons verhaal is ook dat het godshuis wel geen onderdeel was van de abdij maar een afzonderlijke instelling die echter volledig afhankelijk was van de abt en dit tot aan de Franse Tijd. Mede daardoor bleef het archief goed bewaard samen met andere documenten uit het abdijbezit. Het is te raadplegen in het Rijksarchief te Gent.

Ook de herkomst van de naam waaronder de instelling later bekend werd, het schijnbaar eigenaardige Schreiboorn, werd ontsluitend. Dat was geen treurwilg zoals Kluyskens in navolging van De Potter meende, maar doodgewoon een scheve boom. Denk aan het Duitse ‘schräg’ en ook aan ons ‘schrijlings’ en ‘schraag’. Dit wordt gestaafd met massa’s voorbeelden uit Nederland (denk aan de Amsterdamse Schreierstoren) in een artikel van Rob Rentenaar ver-

schenen in de Feestbundel voor Maurits Gysseling (Leuven, 1984, p. 307-315) onder de titel 'De Schreiershoek en het verdriet'. Gysseling zelf gaf in zijn *Gent's verleden in de spiegel van zijn plaatsnamen* (1954) eveneens die verklaring aan, maar later week bij daar lichtjes van af. In het boek van Marcel Daem over de votiefschilderijen in de Schreiboomkapel (1975) opperde hij de mening dat 'schrei' in dit geval 'boom bij een wegsplitsing' (ook een ombuiging) zou beduiden. Tussen haakjes, voor wie het niet mocht weten, Maurits Gysseling (1919 - 1999) was voor onze gewesten - en een heel eind er buiten - de plaatsnaamkundige (toponymist) par excellence. Hij was ook wetenschappelijke steunpilaar van ons Documentatiecentrum in Sint-Amandsberg dat trouwens naar hem genoemd is.

Hoe het ook zij, met schreien heeft het hele geval niets te maken. Rentenaar geeft bij verschillende plaatsen met die naam een argument aan dat ook voor Gent opgaat: de woorden 'schrei' en 'schreien' bestaan er niet in de plaatselijke dialecten. Het gesproken Gents kent 'schremen' en 'schreeuwen', maar geen 'schreien'.

Zoals Kluyskens schrijft, stond de Schreiboom en een kapel er naar genoemd oorspronkelijk buiten de Kortrijksepoort, meer bepaald bij de weg naar Kortrijk en Oudenaarde. Onze auteur haalt een hoop tegenstrijdige gegevens aan om te besluiten dat de juiste plek omstreden is. Hij heeft het over enkele honderden meter of een boogscheut buiten de stadspoort die aan de huidige stadsring R40 gelegen was. Onder andere in het boek van Marcel Daem wordt de locatie beter bepaald: ter hoogte van de Parklaan, dicht bij de spoorwegviaduct, zowat 1 km buiten de poort.

Enig aanwijsbaar verband tussen het godshuis en de oorspronkelijke Schreiboom met bijhorende kapel is er niet. Dat kwam er pas nadat de kapel omstreeks 1670 verdween voor de aanleg van het Montereyfort met bijhorend kaalgeschoren schootsveld (glacis). De godshuiskapel, altijd al toegewijd aan Maria, nam klaarblijkelijk de min of meer publieke functie en Mariacultus van de Schreiboomkapel over, en daarmee ook de naam.

Nog een laatste puntje. Pierre Kluyskens legt in zijn artikel nogal overdreven de aandacht op '700 lange en schone jaren liefdadigheid, barmhartigheid, verzorging...' in het Hebberechts godshuis en zijn opvolger Schreiboom. Uit de studie van Van Driessche blijkt echter dat dit van hospitaal waarin arme reizigers terecht konden (passantenhuis), al in de jaren 1400 (na 1433) geëvolueerd was tot louter proveniershuis waarin welgestelde bejaarden hun oude dag doorbrachten. Voordien was het waarschijnlijk een gemengde instelling.

Voor alle duidelijkheid: een hospitaal, spitaal of hospitium is afgeleid van het Latijnse hospes (gast) en betekent dus gasthuis. Hospitalen of gasthuizen zijn pas veel later ziekenhuizen geworden. In Vlaanderen had men het dikwijls

over godshuis (Frans: maison dieu), een verwijzing naar de middeleeuwse spiritualiteit waaraan dergelijke instellingen hun stichting dankten. Over het ontstaan en de werking van een ‘echt’ middeleeuws passantenhuis, het verdwenen hospitaal van de Sint-Jorisgilde bij de Vijfwindgaten, verscheen recent een artikel in twee delen in het ledenblad van de gidsenbond (De Heraut, 2010 nr. 1 en 2).

Een proveniershuis was iets helemaal anders. Dat was gebaseerd op een soort lijfrentesysteem. Na de dood van de provenier kwamen zijn/haar bezittingen geheel of gedeeltelijk aan de instelling toe. Men moest niet enkel redelijk welgesteld zijn om toegelaten te worden, een degelijke aanbeveling bij de abt was even noodzakelijk...

Wij ontvingen de volgende rechtzetting van **Prof. Dr. Evrard**:

“In het Gentse stadspark staat nog een monumentale toegangspoort tot de daar vroeger bestaande Citadel”.

Het SMAK heeft daar (achteraan) een opschrift op aangebracht: Napoleonpoort.

Nu staat er van oudsher boven duidelijk op: “Anno XI post praelium ad Waterloo extracta.” Dus 11 jaar na de Franse verplettering in Brabant, in 1826.

En kan het dus geen Napoleon-poort meer zijn, maar een Willem-poort.

(De Citadel was er trouwens gekomen tegen nieuwe annexatie-bedreiging vanuit Frankrijk.)

Mevrouw **Paula D’haen** schrijft ons

In het tijdschrift Ghendtsche Tydinghen, 2010 bl.129, las ik uw artikel over Jan Anteunis.

Van de door u besproken tentoonstelling in 1971 heb ik destijds een amateurs-filmpje (super 8mm) gemaakt. Ook heb ik dias van enkele beelden. Indien u dat interesseert, stel ik u deze documentatie graag ter beschikking.

Ook kan ik u mededelen dat er waarschijnlijk nog beelden van Anteunis te koop zijn bij Gallery St.-John (aan St.-Jacobskerk) te Gent.

INHOUD 2010

1.

- Willy Rouquart: Numismatische getuigenissen i.v.m. het gevangeniswezen te Gent.	2
- Armand Heins: Inventaire Archéologique: Gebrandverfd en uitgeëtst kruisbeeld.	12
- Erik De Keukeleire: Wegeniswerken en Tramverkeer op de Korenmarkt. Deel IV: 1919-1945.	14
- Luc Devriese: <i>Ghendtsche</i> Toestanden: Dierenbescherming Anno 1869 en Blaaspijpschieten.	28
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Jacob Hije.	35
- Lieve Vande Castele: Spanningsvelden tijdens en kort na de Tweede Wereldoorlog. Een focus op de Coupure.	37
- Pierre Kluyskens: Joséphine de Beauharnais.	42
- Herdenkingsdagen in 2010.	46
- Jos Van den Borre: Pieter Verheyen (Gent, 1747-1819) als “Gentse Mozart”?	50
- Daniël Van Ryssel: Minder bekende en of vergeten locaties: Baudeloostraat.	54
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 7-8-9-10-11 November.	59
- Bibliografie.	72
- Vraag en Antwoord.	74
- Lezers schrijven ons.	74
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundige Kroniek: Onze straatnamen.	76
- Getekend doro Etienne Hublau: Nieuwe Cirkus.	78
- Hugo Collumbien Het Kroniekje van een oude Gentenaar.	79

2.

- Daniël Van Ryssel: Minder bekende en of verdwenen locaties: Brouwerijen.	82
- Victor Van der Haeghen: Inventaire Archéologique: Register der Huidevetters.	87
- Erik De Keukeleire: Hoever men begin 1910 in Gent stond met de Wereldtentoonstelling van 1913.	88
- Luc Devriese: <i>Ghendtsche</i> toestanden: Onder de kerk wonen.	105
- Pierre Kluyskens: Kaarskensprocessie.	109
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 12-13-14-15-16 November.	114
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Pierre Lebrocquy.	131
- Quizmaster: Uitslag van de Quiz 2009.	133
- Bibliografie.	136
- Vraag en Antwoord.	144
- Lezers schrijven ons.	145
- Hugo Collumbien: Het Kroniekje van een oude Gentenaar.	146
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundige Kroniek: De Grachten van de Stad Gent	148
- Gaston De Bruycker: Schets van de Biezekapel	152

3.

- Erik Dekeyser: De Vrije Ambachtslieden van de Nering van de Wijnschroders, gezegd Kraankinders.	154
- Paul Bergmans: Inventaire Archéologique: Boekband van Gérard Godfrey van Graten.	172
- Pierre Kluyskens: Het Kanaal van Terneuzen.	173
- Luc Devriese: <i>Ghendtsche</i> toestanden: Verbod op spelen met ballen, stokken, stenen, kaarten en teerlingen in het Stadhuis (1743).	182
- Luc Devriese: Blaaspijpschutterij: Een aanvulling.	184

- Erik De Keukeleire: De Wintervelodroom in het Citadelpark. Deel 1: 1922-1926	186
- Daniël Van Ryssel: Minder bekende en of verdwenen locaties: Markten.	204
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 17-18-19-20-21 November.	209
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Pierre Louÿs.	225
- Bibliografie.	228
- Vraag en Antwoord.	234
- Lezers schrijven ons.	237
- Hugo Collumbien: Het Kroniekje van een oude Gentenaar.	240
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundige kroniek: De Bargie van Gent op Brugge	245
- De Bruycker: Ingangspoort in de Abrahamstraat.	247
- Dit bestaat niet meer. De Plezante Vest.	248

4.

- Pierre Kluyskens: Kappelleke Schreiboorn.	250
- Paul Bergmans: Inventaire Archéologique: Boekband met de afbeelding van Sint-Servatius.	258
- Yves Fassin: Albert Baertsoen in Gent.	259
- Daniël Van Ryssel: Minder bekende en/of verdwenen locaties: Donkersteeg en omgeving.	265
- Rudy van Elslande: De bronsgieterij van George Minne in de Holstraat te Gent.	269
- Luc Devriese: <i>Ghendtsche</i> toestanden: Oorlogspataten met of zonder sprot en Gentse Volkstuinjes (1940-1942).	278
- Erik De Keukeleire: De Wintervelodroom in het Citadelpark. Deel II. (1927-1933).	284
- Wegwyzer 1850.	302
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 22-23-24-25 November.	304
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Robert Mussche.	318
- Bibliografie.	321
- Lezers schrijven ons.	322

- Hugo Collumbien: Kroniekje van een oude Gentenaar.	323
- Alfons Van Werveke: Oudheidkundig Kroniek. Wellington tegen het “Journal de la Flandre”. Overblijfselen van de vestingen.	325
- Dit bestaat niet meer. De bomen op de Charles de Kerchovelaan.	328
5.	
- Pierre Kluyskens: Karel de Stoute.	330
- G. Van den Gheyn: Inventaire Archéologique: Houten Christus.	348
- G. Desmet - R. De Vriendt-Mores: Charles Gevaert en de bestrijding van de kroep.	350
- Luc Devriese: <i>Ghendtsche</i> toestanden: Opkomst en verspreiding van gas- en elektrisch licht.	360
- Erik De Keukeleire: De Wintervelodroom in het Citadelpark. Deel III en slot. (1934-1941).	376
- Daniël Van Ryssel: Minder bekende en/of verdwenen locaties: Gloeikousjesfabriek Schultze Korianderstraat.	395
- Hugo Collumbien: Gentse Memoriedagen: 26-27-28-29-30 November.	398
- Robert Smet: Onder de Gentse computeramateurs.	412
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Nojorkam.	413
- Documentatiecentrum: Werking van de Bibliotheek in 2009.	415
- Bibliografie.	416
- Vraag en Antwoord	420
- Lezers schrijven ons.	424
- Hugo Collumbien: Kroniekje van een oude Gentenaar. Vandaag met de L.	426
- Dit bestaat niet meer: Bomen op de Citadellaan.	428

6.

- Guy Schrans: “Pierre Victor, Jacques Clément et les autres”. Minder bekende Gentse notabelen uit de periode 1780-1840 (Deel 1).	430
- Paul Bergmans: Inventaire Archéologique: Uurwerkhouders in Brugs aardewerk.	440
- Don McLean: De felle strijd van een Brits Peloton om het Gents Noorden.	441
- Pierre Kluyskens: Keizer Karel.	453
- Adrien Brysse: Het ruimen van vuilnis in Gent op het einde van de 19e eeuw.	461
- Daniël Van Ryssel: Minder bekende en/of verdwenen locaties: Groote Ameede en Klene Ameede. Koestraat.	469
- Luc Devriese: <i>Ghendtsche</i> toestanden: Wat er gebeurde met begraafplaatsen aan de Gebroeders De Smetstraat en de Wasstraat.	472
- Erik De Keukeleire: 1914: Van de “Belle Epoque” naar de “Groote Oorlog”.	486
- Gaston Arens: Die goeie ouwe tijd.	502
- Quizmaster: Puzzel 2010. Heten = niet noemen.	504
- Daniël Van Ryssel: Vergeten Gentse schrijvers: Willem Rogghé.	508
- Hugo Collumbien: Het Kroniekje van een oude Gentenaar. Vandaag met de M .	510
- Beschermdelen 2010. Steunende leden 2010.	512
- Documentatiecentrum: Dank aan de milde schenkers van 2008 en 2009.	517
- Bibliografie.	522
- Vraag en Antwoord	525
- Lezers schrijven ons.	527
- Inhoud 2010.	532